

BUDAPESTI NAPLÓ

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
József-körút 18.

Főszerkesztő:
VÉSZI JÓZSEF.

Feladós szerkesztő:
BRAUN SÁNDOR.

Kiadja:
A SZERKESZTŐSÉG.

Egész évre 28 k., (14), 1/2 évre 14 k., (7), 1/4 évre 7 k., (3.50), egy hónapra 2 k. 40 fillér, (1.20 frt).
Egyes szám Budapesten 8, vidéken 10 fillér.

Parlamenti bizottságok.

Irta: **Dóssa Endre**, országgyűlési képviselő.

Budapest, november 21.

A képviselőháznak nem állandó jellegű bizottságaiba ma történtek meg a választások. Ebből az alkalmából talán nem lesz fölösleges elmondani egyet-mást, nem a mostani választásról, hanem a bizottsági választások körül harminc esztendő óta szinte zsarnoki hatalommal fejlődött parlamenti gyakorlatról. A munkára való komoly törekvésnek a szereplési viszketeggel folytatott küzdelme ért véget a mai választással. Örvendeznie kellene ennek is, annak is, aki egyik vagy másik bizottságba bejutott, akár a megnyert vagy megtartott szereplési körben reárahámló érdemes munka reményében, akár a megnyert vagy megtartott pozíció külső hatásának érzetében.

Mégis, dacára a parlamenti pártok vezetői minden igyekezetének, többé-kevésbé leplezetlenül fel-felbuggyannak a csaldott remények és kielégítetlen vágyak.

Csaldott reménynél, kielégítetlen vágnál, mint a szövet fonákja, ott van mindenütt a sértett hiúság.

Ha belemélyedünk azoknak az okoknak fűrkésésébe, melyekből parlamentünkben a bizottsági tagságok után való hajsza kinőtt, nem állapodhatunk meg azzal a száúló ígével, hogy a kor stréber szelleme ragadta meg az embereket.

Ma már a parlament működésének sulypontja a bizottságokban van. Ezek között a bizottságok között pedig a gyakorlat révén rangsorozat fejlődött ki. A rangsorozatban előálló bizottságok oda fejlődtek, hogy tagjait nem kizárólag egyéni sulyuk, de már a bizottsági tagság tekintélyes emberekké teszi.

Igy válik az évről-évre megújítani rendelt bizottságokból parlamenti pozíció.

Azok az urak, akik az ily vezető bizottságokban maguknak az elbirtoklás jogcímén évről-évre helyet követelnek, színről-szinre látták, hogy nőttek ki ezek a bizottságok szilárd alapjává a biztos emelkedésnek. Nekik tehát féltetni és védeni valójuk van.

Ezek a pozíciók ma már valóságos parlamenti arisztokráciává fejlődtek. Az igazi politikai szerep ma már csak akkor kezdődik, mikor a brahminok szentelt küszöbe, az „előkelő bizottság” meg van nyerve.

Jogos-e így a bizottsági tagságok révén megnyert parlamenti pozíció? Hasznos-e, szükséges-e az így fejlődött parlamenti arisztokrácia?

A házi szabályok a bizottságokat világosan a tanácskozás tárgyainak előkészítésére rendelik. Ez az előkészítés a törvényhozás érdekében csakis minden egyes dolognak lehetőleg különböző szempontokból való alapos megvilágítása lehet. E helyett éppen a vezető bizottságok legtöbb esetben szaktestület gyanánt működnek, végezve ismét azt a munkát, amit a parlamenten kívül álló hivatottabb szaktestület legtöbb esetben már előzőleg elvégzett. E munka közben mindenik bizottsági tag szakemberré válik, elfelejtve legtöbb esetben, hogy mint politikusként ama politikai párt irányeszméi szerint kell mindent elbírálnia, amely politikai pártnak megbízatását köszönheti.

A házszabályok rendelkezése, hogy a bizottságok tulnyomó többsége csakis egy évre választatik, az a rendelkezés, hogy bármelyik képviselő, bármely törvényjavaslatnál bármely bizottsághoz indítványt, vagy módosítványt adhat be; hogy amennyiben a Ház indítványt vagy módosítványt elfogadta, a bizottság tárgyalásaiban részt vehet — eléggé bizonyítja, hogy a házszabályoknak nem volt

célja soha állandó jellegű szakbizottságokat alakítani és téves az a gyakorlat, mely egy időleges és csak meghatározott körben konzultatív véleményadásra jogosított bizottságnak auktoratív szaktestületté való fejlődését segíti elő.

Az ügyek minden ágára nézve úgy a kormányt támogató többségnek, mint az ellenzék minden árnyalatának egymástól eltérő kormányzati politikája kell hogy legyen, mert a vezéreszmék, melyek a pártokat alkotják, már különbözők. E vezéreszmék kell hogy már a tanácskozásnak a bizottságban való előkészítésénél megütközzenek. A pártok számarányának tehát már e küzdelemben érvényesülnie kell, nem csak a szavazásnál, de még inkább a kapacitáció terén. A parlament eleven vérkeringésének, a teljesen különböző szempontokból való megrostálásnak már a bizottságban is utat kell nyitni.

Egy nagy egészében hosszas időn át ugyanazokból az emberekből alakuló bizottságból éppen az eleven élet fog hiányzani.

A bizottságok a házszabályok intenciója szerint a tanácskozás tárgyainak előkészítését végzik. A tanácskozás tárgyai a parlamentet vezető többségi pártvezér programjában épp úgy, mint a kiválóbb párttagok politikai nyilatkozataiban nagy általánosságban adva vannak. Egy a kormányt támogató többségnek, mint az ellenzéki pártoknak a tanácskozás előre látott tárgyai szerint kellene a bizottságokban évről-évre kirendelni azokat, akiknek egy vagy más irányban képességek, előtanulmányuk, vagy politikai sulyuk éppen a szönyegre kerülő javaslatnál szükséges és akik az előtanulmányokat vagy már bírják, vagy kitaró szorgalommal megszerezni akarják is, képesek is.

A bizottságok mostani beosztásával nélkülözni kell egyik-másik bizottságnak igen

T Á R C A.

Halálbüntetés.

— A Budapesti Napló eredeti tárcája. —

Irta: **ifjabb Ábrányt Kornél**.

A halálbüntetés problémájával nagyon sokat foglalkoztam. Ez is egy olyan régen elcsépett kérdés, mely azért mégis mindig új marad. S a vita e kérdés fölött, habár pro et contra egy egész könyvtárt irtak és szónokoltak össze már, koránt-sincs lezárva. Én magam, dacára a póétai lelkületnek, mely velem született, már kora ifjúságomban a halálbüntetés hive voltam. Oly erős volt bennem a felháborodás minden gyilkosság fölött, hogy voltak esetek, mikor a felháborodás első hevében irigyelni tudtam a hóhért, aki egy ilyen bestiát kivégezhet. Azt hittem, az erkölcsi megtorlás rendjének tartozom azzal, hogy mikor hozzájuthattam, a rablőgyilkosok kivégzésein jelen legyek; s ilyenkor a részvétnek, szánalomnak, vagy megindulásnak legesekélyebb mértékét is megtagadtam, mint utálatos gyöngegséget, midőn a kivégzés pillanatában az elítéltet félni láttam. S kétségtelen előttem ma is, hogy az erkölcsi megtorlás után való ez a vágyakozás, mely oly erősen érzi a gyilkos által elkövetett kegyetlenséget, hogy ugyanezt a gyilkossal szemben is megköveteli, az általános és a természetes. S ez az, amit a humanista bölcsészet sem tudott soha megdönteni. Ezzel szemben a modern kriminalista, aki jobban sajnálja a bűnöst, mint

az áldozatot, a természetes alapról letér. Az enyhítő és mentő körülmények keresése eltereli őt a valóságtól. Az a cél, melyet a védelem nemes hivatása a védő elé tűz, észrevétlenül sodorja őt a legnagyobb foku egyoldalúságba. A védőt — különösen ha ambíciózus és ötleter, — annyira föllekesíti az elváltat földadat, hogy nemesak tárgyaiba, hanem magába a legelveteműtebb gonosztervbe is beleszeret. S ha előadásával tud a képzetre hatni, és meg tudja konstruálni a kényesert, melynek hatalma alatt a gyilkos ölt és rabolt, végül még ő állítja oda a bűnöst, úgy mint egy áldozatot. S ez fejt meg, hogy miért keletkezhettek az erkölcsi megtorlás utáni általános és természetes vágyódással szemben egy hatalmas áramlat, mely a halálbüntetést éppen olyan bűnnek tartja mint a gyilkosságot. Sőt nagyobb-nak. Mert a gyilkos mikor gyilkol, sem nem olyan józan, sem nem olyan okos, mint a bírák, akik a halálos ítéletet hozzák. S így a jogrend és a társadalom, midőn halállal büntet, maga is a gyilkosság bűnébe esik. S a törvény, mely tiltja az emberi élet kioltását, ellentmondásba jut önmagával, midőn a halálbüntetést végrehajtja. Ez az iskola oly hatalmas, hogy egyes államokban el is törölték a halálbüntetést. De ahol eltörölték, mindenütt megbánták. Franciaország is eltörölte egyszer, de csakhamar visszahozta. Olaszország most van azon a ponton, hogy újra visszahozza. És Svájc is el fog ide jutni. Csak az a kérdés, hogy egy kell-e maradnia a halálbüntetés végrehajtásának, mint ahogy ma divik? — Ez az a kérdés, melyre nem lehet egy kurta igennel felelni.

Hogyan jutottam én magam is oda, hogy lelkemben kételyek támadtak s e kérdést földézték? Következőképpen.

Sok halálra ítéltet látogattam meg cellájában, majd a siralomházban, és soknak a kivégzésén voltam jelen. Az a probléma érdekelt, hogy akadok-e vajjon csak egyre is közöttük, aki igazolni fogja a halálbüntetés elvi elleneseit? Mert ha igaz az, hogy a gyilkosságnak mindig vannak enyhítő, sőt mentő körülményei, akkor ezeket a tettesnek jobban kell tudnia, sőt éreznie, mint a védőnek. S ha a gyilkos ezeknek tudatában vagy érzetében van, akkor ő sokkal kevésbé nyugodhatik bele a „törvényes gyilkolásba” mint a védő. Tehát kell előfordulnia olyan esetnek, amikor a halálra ítélt ellentáll a kivégzés pillanatában. Hisz erre sarkalja az életösztön is, mely még a gyengének is erőt tud adni. S mennyivel inkább az olyannak, akiben arra is meg volt az energia, hogy öljön. S minél durvább lelkületű, minél kevésbé intelligens valaki, annál elemibb erővel kell hogy az életösztön energiája, abban a pillanatban, mikor erőszakosan akarják megölni, kitorjón belőle. Nem úgy, mint a halálra ítélt szabadsághősöknél vagy a halálra ítélt politikai foglyoknál szokott történni, akik éppen az által, hogy nyugodtan s bátran halnak meg, egyfelől a bírák iránti megvetést, másfelől lelkük nemesebb tartalmát bizonyítják. S mit vesz a halálra ítélt gonoszterv, ha ellent is áll, ha védi is magát, ha fel is rugja a próbákat és ha összeharapja is a hóhért? Mi történhetik vele egyeb, mint az, hogy így is, úgy is kivégzik? Veszteni tehát mit sem vesz-

sokak mély tudását, alapos politikai iskolázottságát csak azért, mert más bizottságnak tagjai; viszont, kivált az előkelőbb bizottságoknak van olyan tagja is, akinek a bizottsági tagság nem munkakör, hanem csakis politikai pozíció.

Ismétlem, hogy mindez nem akar a mai választás kritikája lenni, hanem az a három évtizedes gyakorlat, amely e visszasságokat kifejlesztette. Ezzel a gyakorlattal hirtelen, máról-holnapra szakítani bajos. De érdemes, sőt szükséges gondolkozni ezekről a jelenségekről, amelyek a törvényhozás működésének egészséges lüktetését gátolják. Most, mikor az osztályokban való hosszas tárgyalások mellőzése rendszerre vált, kétszeresen fontosakká lettek a bizottságok. Éppen ezért módot kell találni arra, hogy a parlamentarizmusnak ezek a tengelyei ne roszsádjának.

ORSZÁGGYÜLÉS.

Budapest, november 21.

A törvényhozás mindkét Háza ülésezett.

*

A képviselőházban az alakulás formáságába — mert ma a bizottságok megválasztásával s az osztályok kisorsolásával folytatódott és befejeződött az alakulás — erős politikai akcentus vegyült. Polónyi Géza ugyanis interpelláció formájában szóba hozta a horvát ellenzéknek ismeretes akcióját, mely a trónörökös nyilatkozatának Horvátországban külön beikélezését szeretné elérni. Maga Polónyi is lojálisan előlegezte azt a megnyugvást, hogy a miniszterelnök föltétlenül megnyugtató válaszzal fog szolgálni, de azért kérdését mégis ilyen formában szövegezte:

1. Erdemleges tárgyalás céljából fogja-e a kormány a javaslatot a horvát tartománygyűlésnek megküldeni? Vagy

2. csak kihirdetés céljából-e?

Széll Kálmán miniszterelnök aztán mindjárt első mondatával jelezte a maga korrekt és határozott álláspontját. Mert még a kérdés ilyen fölvetésén is csodálkozott. Mikor a törvény olyan világosan szól, lehet-e csak föltenni is, hogy a törvényhozás két Házában elfogadott és szentesített törvényhez még valakinek szava lehessen, akár a horvát tartománygyűlésnek is? Az törvény lesz és senkinek többé szava nincs hozzá. Ha pedig egy pár horvát ellenzéki urnak tetszik ebből is agitációt csinálni, hát az nem sokat jelent. Az illető urak szándéka még nem a tartó-

mánygyűlés szándéka. S ha ők azt hiszik, hogy ez agitációra való anyag, hát majd kitanítja őket a bán s Horvátországnak a törvény alapján álló többsége. Mert a bán álláspontját — ugymond a miniszterelnök — ismeri s az a törvényes álláspont.

A képviselőház általános helyesléssel fogadta Széll Kálmán határozott választát s köszönettel vette azt tudomásul Polónyi Géza is.

Az ülés végén a pénzügyminiszter betérjesztette a beruházási kölcsönről, a horvát pénzügyi provizoriumról és az 1889. XLV. törvényeknek Horvátországra való kiterjesztéséről szóló javaslatokat. S miután az elnök javaslatára határozatba ment, hogy holnap a közérdekű öntöző csatornáról szóló javaslat tárgyalása lesz napirenden, az ülés bezárt.

*

A főrendiház ülése valamivel hosszabb volt, de csak a sok paragrafus-olvasás nyújtotta ki. Mert körülbelül tíz javaslatot kellett letárgyalni. A méltóságos urak Háza le is tárgyalta valamennyit, de valamelyes vita csak a birtokosok és gazdatisztok jogviszonyainak szabályozásáról szóló javaslatnál volt. Ennél báró Solymossy Ödön előbb az általános, majd a részletes vita során is felvilágosításokat kért a minisztertől. Darányi Ignác előkezenyen szolgált a kívánt felvilágosításokkal s aztán a javaslatot változtatlanul fogadták el.

A többi javaslatnál nem is volt vita.

I. A képviselőház ülése novemb. 21-én.

— Kezdeté délelőtt 10 órakor. —

Elnök: Perczel Dezső.

A kormány részéről jelen vannak: Széll Kálmán miniszterelnök, Hegedüs Sándor, Plossz Sándor.

Elnök: Megnyitja az ülést és bemutatja a kérévényeket.

Következik a napirend: a bizottságok megválasztása és az osztályok kisorsolása.

(Interpellációk.)

Polónyi Géza arra az agitációra utalva, amely oda tendál, hogy a trónörökös házassági nyilatkozata a horvát országgyűlésen külön tárgyalásra, a következő interpellációt intézi a miniszterelnökhöz:

Miután kétségtelen, hogy az 1868. évi XXX. t.c. 1. §-a szerint „Magyarország s Horvát-Szlávon- és Dalmátországot egy és ugyanazon állami közösséget képeznek” s ugyanazon egyezmény jelleget törvényeik 2. §-a és közjogunk értelmében Magyarország és Horvát-Szlávon-Dalmátországot királya csak egy és ugyanaz lehet, ugyanazon koronával, egy és ugyanazon koronázási eszekevényvel koronáztatik meg, s a Szent István koronájához tartozó egymástól elválaszthatatlan összes országok részére ezen országok közös országgyűlésén egy közös koronázási oklevél állapított meg és állít-

tatik ki; miután az is kétségtelen, hogy a trónörökös rendjének meghatározása s az attól való esetleges eltérés a közjog helyes értelmezése szerint sohasem képezhet külön törvény nélkül önkormányzati jogkörbe utalt kérdést s miután történetileg is kétségtelen, hogy nemcsak az 1723. évi I. és II. törvényekkel, de maga Ferenc Ferdinánd ő fensége által tett és beikélezés céljából bemutatott nyilatkozat is a közös országgyűlésen a Horvát-Szlávon és Dalmát királyságok által ezen közös országgyűlésre küldött követek, illetve képviselőknek részvételével tárgyalattak és így ugyanazon nyilatkozatnak a horvát országgyűlés által való esetleges érdemleges tárgyalása nemcsak az 1893. évi XXX. törvényeik rendelkezéseibe ütköznék, és kiszámíthatatlan bonyodalmakra is vezethetne, — tisztelettel kérem a miniszterelnök úrót: Erdemleges tárgyalás avagy csupán kihirdetés céljából szándékozik-e a magyar kormány a kérdéses nyilatkozatot annak beikélezése után a horvát országgyűléssel közölni?

Széll Kálmán miniszterelnök: T. Ház! (Halljuk!) En ezt a dolgot olyan világosan és olyan minden képtel kizáróan világosan és határozottan tartom, hogy megvalom igazán, hogy majdnem csodálkozom, hogy a t. képviselő ur kérdését, ha már szükségesnek tartotta a Házban felhozni, azzal végzi, hogy érdemleges tárgyalás vagy csupán kihirdetés céljából szándékozik-e a magyar kormány a kérdéses nyilatkozatot annak beikélezése után a horvát országgyűléssel közölni. Mondom, csodálkozom rajta; itt ki van zárva, hogy ezzel a törvényjavaslattal, ha az a két Ház által elfogadtatik s szentesítettik, más történjék, mint ami az 1898. évi XXX. törvénynek történik (Elnök helyeslés minden oldalról), amint előírja az 1899. évi XXX. t.c. (Helyeslés jobboldal). Ez a törvény, ha létrejön, Magyarországnak, a Szent István koronája országának vagy Magyarországnak és társországának közös törvénye, amelyet a közös országgyűlés meghozott a maga teljes kompetenciájával; ahhoz egyébként aztán senkinek semmi köze. (Elnök helyeslés.) Azért nem is gondolnám hogy megálthana az, amit a t. képviselő ur mond, hogy valami elhibázott stádiuma lett volna a horvát országgyűlésen ezen kérdés tárgyalásának. — Ilyes valmit méltóztatni mondani — nem hiszem, hogy itt valamilyen elhibázott stádiumról lehessen beszélni, mert hiszen az, amit Frank és Masura urak akarnak, még nem a horvát országgyűlés akarata (Helyeslés a jobb- és baloldalon) és az, amit egy ellenzék valami agitációnális célból tesz, az magában nem jár valami nagy veszéllyel, nem is bír valami nagy súlytal és jelentőséggel Horvátországra nézve. Hát az ellenzék és az ellenzéki férfiak feltápták ezt a kérdést s azt hiszem, hogy ha maguk nem is jönnek rá, de igen hamar a horvát országgyűlésben magában ki fognak tanúztatni az iránt, hogy ez még agitációra sem alkalmas, mert annyira képtelen, törvénytelen annyira Magyarországgal alkotmányba és közjogába ütköző kívánság. A horvát bán, bocsanatot kérek, olyan nyilatkozatot nem tehetett és — merem mondani — bár az ő nyilatkozatát nem ismerem, de a nézetét ismerem, — nem tett, amely feljogosítaná akár Masura urat, akár bárkit feljogosítana arra, hogy azt higgye, hogy ez a kérdés a horvát országgyűlés kompetenciájába tartozott. Tehetett talán valami olyasféle nyilatkozatot, hogy ha majd újból felhozzák, akkor újból szól róla, de hogy a kérdést horvát országgyűlés kompetenciájába akarta volna vonni, azt már a horvát bán reputációja érdekében, aki a törvény alapján áll, aki ismeri a maga hivatását, a maga kötelességét, kénytelen vagyok rektifikálni. Masura ur

het, csak nyerhet; mert bebizonyítja, hogy tiltakozik a halálbüntetés ellen s hogy akarata ellenére fosztották meg életétől. De akárhány esetet tanulmányoztam, ilyen ellentállásra soha sem akadtam. Mindenik halálra ítelt belenyugodott sorába s mint a kezes bárány, úgy adta át magát a hóhér kezének. Még az is, aki a gonosztevők közt a legelső helyen állt, aki a Csemegi Kodexet betéve tudta és az utolsó percig tudott szimulálni s akit még az utolsó pereben is az az erős meggyőződés hatott át, hogy őt a paragrafusok értelmében nem lehet kivégezni, — még Berces is, amikor a kivégzés sora rád került, csak átkozódni tudott, de ellentállni nem. Tehát a halálbüntetés ellenei, akárhány érvet tudnak is foltozni álláspontjuk mellett elméletben, egyetlen egy esetben sem találták igazolásra a halálra ítétek részéről a gyakorlatban. S az a tapasztalat, hogy a halálra ítélt bűnösök nemcsak belenyugodnak abba, hogy bűnükért életükkel lakolnak, de hogy még az életösztön energiája is kivész belőlük, — megdönt minden elméletet, amely azt vitatja, hogy a halálbüntetés igazságtalan és eltörölendő.

De mialatt a halálra ítélt bűnösök lelki állapotával s érzelmi világával ily módon foglalkoztat, az én figyelmem is megakadt valamin. Nemcsak mint foglyokkal bántak velük emberségesen, hanem az utolsó napon, a siralomházban, valóságos gyöngédséggel, s az emberi jószág minden melegével vették őket körül. Ah! ha a társadalom, és az állam úgy lennének berendezve, hogy azok az elvetemült lények, akik életüket a bitófán végzik, nemcsak a rablógylökosság után részesültek volna ilyen lelket nemesítő tanításokban,

s ily szívet javító emberséges bánásmódban, hanem a gyilkosság előtt is: vajjon gyilkoltak és raboltak volna-e valakennyire? — Ez a kérdés állt előm, s nem tudtam elúzni többé. Ereznem kellett, hogy vannak tehát tényleg enyhítő és mentő körülmények: esak hogy ezek nem a halálbüntetés, hanem az élet igazságtalanságai ellen szólnak. Az orvosság ez ellen nem a halálbüntetés eltörlése, hanem az élet szívtelenségeinek törvényhozási uton való megszüntetése. S azok a nemes idealisták, akik mindezeket az általános mentő és enyhítő körülményeket látják s érzik, helytelenül vonják le a következtetéseiket, midőn nem az élet égbekiáltó igazságtalanságai, hanem a halálbüntetés ellen küzdenek. Mert ezek az általános és mentő körülmények csak azt illusztrálják, hogy miként romolhat el tanítás, ápolás és emberséges bánás hiányában olyan is, aki más körülmények közt jó és becsületes ember maradt volna: de nem szolgálhatnak mentségeül annak, aki már megromlott, s oly gonosz és jóvátehetetlen bűnt követett el, melyről az élethez való jogát elvesztette. Igaz, hogy a halálbüntetés által a megbánás, a megtérés, a megtisztulás lehetősége ki van zárva. Amde lehet-e bizni emberek mindaddig, míg csak a halálbüntetés töröltetik el, de az élet szívtelenségei, igazságtalanságai és embertelenségei ugyanazok maradnak? Ha ezek el tudjákrontani azt is, aki jónak született, — biztosíthatnak-e javulást olyannak, aki már rossz volt? S nem bátorít-e minden gonoszra az a tudat, hogy még a legnagyobb bűn után is van bizalom a javulásban? — Nem olyan végzetes iskola-e ez, amelyből a legnagyobb

képmutatók kerülhetnek ki csak? — Amde, ha ezekből az általános enyhítő és mentő körülményekből nem is következik a halálbüntetés eltörlése, de viszont az következik-e azokból, hogy a halálbüntetés végrehajtásának az eddigi szokások maradjanak meg? Nem. S ha a halálbüntetés meg is marad, a kivégzés módjának változnia kell.

Ahogy ma a kivégzés történik, az nemcsak embertelen, hanem igazságtalan is. Az áldozat, akit a rabló megtámadott és meggyilkolt, nem volt előzetes tudatában annak, hogy meg kell halnia. Amint ennek tudatára ébredt, már meg is halt. A halálra ítélt bűnös azonban, még az utolsó fórum döntése előtt is, hónapokon át a halálos ítélet tudatát hordozza magával. Igaz, hogy az utolsó fórum ítélete előtt ezt a tudatot elviselhetné teszi a remény, hogy hátha az utolsó fórum megváltoztatja a halálos ítéletet? Amde ez a remény eltűnik attól a pillanattól kezdve, mikor a halálra ítélt bűnös a siralomházba kerül. S az a 24 óra, mely ezután következik, oly foka az emberkinizásnak, amit még a középkor barbarizmusa sem mul felül. Ez a kínzás nem tartozik a halálbüntetésben rejlő erkölcsi és jogbölcseleti megtorláshoz. Fokozza még ennek barbarizmusát az a látványosság, mely után némely ember úgy tőri magát, mint a legizgatottabb színházi látványosság után. Emberek, akik józueen esznek, józueen alusznak, egészségre gondosan vigyáznak, elmennek megnézni egy egészséges ember kivégzését. S ezek nemcsak tanuk, hanem „nézők” is: látják a halálra ítéltnek sápadtságát, üres, réveteg tekintetét, felénk, gyámoltalan mozdulatait, s látják, amint a

ilyesvalamit nem mondhatot alaposan. A magyar szent koronához tartozik Horvát-Szlavon-Dalmácia jogilag s tényleg és századok óta egy állami közösséget képez. egy elválaszthatatlan összetartozóságot, amint azt a pragmatika szankció is megmondja, amely Magyarország és társországainak valóban összetartozását statálja. Ebből folyólag magától értetődik, — hiszen a pragmatika szankcióról, amely a trónöröklés szabályozza, csak az ímént mondtuk ki, egy pár nappal ezelőtt, hogy ez Magyarország neve egyedül és önálló jogtorrása a trónöröklésre vágó minden kérdésnek — hogy az magyar közös törvény, Horvátországnak ahhoz specialiter a maga autonómia szempontjából nincsen semmi hozzájárulása. Igen világos és kardinalis tétele a mi közöngünknek és az 1868. XXX-ik törvényeknek is, hogy az uralkodó egységes, az uralkodó azonos, hiszen a magyar király, a Szent-István koronáját hordó király azonos és egységes és mindenből, ami az uralkodóra és mindenből, ami a trónöröklésre vonatkozik már egymagából folyik mintegy, még ha a törvény nem mondaná is, még ha az 1868. XXX-ik törvények nem specializálna is az eseteket, hogy mindez a közös országgyűlés elő tartozik, hogy mindez elválaszthatatlan közös ügyek és ennek az országgyűlésnek, amelyben a horvátországi képviselők is képviselve vannak, közös ügye: ez kétségtelen dolog. Azok a bizonyos horvátországi ellenzéki urak összekonfundáltak a dolgot másvalammal, én gondolom is, hogy mivel, akár szándékosan, akár nem szándékosan. Ők összekonfundáltak ezt a kérdést a hitlevél kérdésével, ami egészen más. A hitlevél a maga eredeti horvát szövegében közölték a horvát országgyűléssel, azért, mert abban a hitlevélben általában Horvát-Szlavon-Dalmácia integritása és autonóm országos alkotmánya szintén biztosítva van. Ezt az 1868. XXX-ik törvények megengedte. Ez azonban egészen más. Az uralkodóra vonatkozó minden dolog és minden kérdés egységes, azonos és közös. Közös a koronázás, nem is közös, hanem ugyanazzal a koronával ugyanazzal az egységes koronázási eseményekkel koronáztatik meg Magyarország királyi a Szent-István koronájával Magyarország az egységes magyar állam királyává és így minden, ami ezzel összefügg, természetesen úgy, mint előbb is volt szerencsém mondani, ennek és kizárólag ennek az országgyűlésnek a kompetenciájába tartozik. Ha a horvát urak ezt összekonfundálják, az az ő dolguk, már azoké, akik tették, de azt hiszem, hogy Horvátországban is mindenki, aki a törvény alapján áll és a törvényt bona fide magyarázza, másképpen inkontestabiler nem magyarázhatja, mint úgy, hogy ehhez a horvát országgyűlésnek semmi köze. Ez úgy, mint akármilyen más törvény, át fog küldetni az 1868. XXX. törvények értelmében kihirdetés végett, vagyis közöltetik velük. Egyéb kompetenciája a horvát országgyűlésnek nincs.

Kérem a t. Házat, méltóztatassék válaszat tudomásul venni. (Élénk helyeslés.)

Polányi Géza köszönettel veszi a miniszterelnök válaszat tudomásul.

A Ház a válaszat tudomásul veszi.

(A pénzügyminiszter javaslata.)

Lukács László pénzügyminiszter: T. Ház! Van szerencsém előterjeszteni három törvényjavaslatot indoklásával együtt, először is *több állami beruházás költségének fedezéséről* szóló törvényjavaslatot, azután a Magyar- és Horvát-Szlavon-Dalmácia országok között létrejött *pénzügyi egyezmény befejezéséről* szóló 1899. XLIV. törvények hatályának meghosszabbításáról, vé-

bitőfa lépesőjére hátra utolszor tekint körül, hogy még egyszer lássa a „látható világot!”, utolsót lélekzik, s aztán föl van huzva. És szíve még sokáig dobog, a nélkül, hogy „éne.”

En magam is, aki résztart az erkölcsi megtorlás utáni vágytól sarkalva, résztart a studium szenvedélyétől hajtvá, s úgyis mint „bizalmi férfiú,” sok ilyen exekuciót néztem végig, csak lassan ébredtem arra a tudatra, hogy amit teszek, mily kegyetlen és mily embortelen. S éreztem, hogy a halálbüntetés elleneseinek csak abban van igazuk, amikor a kivégzés ilyen módjára, és az azzal járó megengedett nemtelenségeknek egész sorozatára rámutatnak. S ennek változnia is kell. A tudomány, mely a villamosság az emberiség áldásává tette, megválthatja a kivégzés borzalmaival a halálra ítélt bűnösöket is és leveheti a hivatalos tanuk és nézők vállairól azt a nehéz kötelességet, melyet utólag csak szégyelniük lehet. Az a nagy igazság, mely a halálbüntetést az erkölcsi rend alapján megkívánja, nem aljasulhat le úgy, hogy mint egy lelketlen impresszió, a régi római cirkszok borzalmas látványosságait nítja fel. És ne mondja senki, hogy ez a kivégzési mód a halálbüntetéstől, mely nemcsak erkölcsi megtorlás, hanem elrettentő példa is, elválaszthatatlan. A halálbüntetésben rejlő erkölcsi megtorlásnak nem szabad a bosszu színében állani. A kivégzésnek mai módja pedig a bosszu szertartása; a szégyenletes kínzásnak és a demoralizáló látványosságnak zártkörű nyilvános előadása. A „kivégzéshez” és az erkölcsi egyensúly helyreállításához *ennyi* nem kell.

gúl az 1887. XLV. t.-c. módosításáról szóló törvényjavaslatot Horvát-Szlavon-Dalmácia országokat illetőleg. Kérem a t. Házat, méltóztatassék intézkedni, hogy ezen javaslatot kinyomassanak, a Ház tagjai között szétosztassanak, azután a pénzügyi bizottsághoz utasítsassanak. (Helyeslés.)

(A konzuli illetékek.)

Széll Kálmán miniszterelnök! T. Ház! Én a múlt ülésszak vége felé beterveztettem egy törvényjavaslatot a konzulati bíróságokról szedendő díjakról és illetékekről. Ezt a javaslatot a Ház pénzügyi és igazságügyi bizottságához utasította tárgyalás végett. Az igazságügyi bizottság tárgyalta a törvényjavaslatot, el is készült vele, jelentését hitelesítette is. A pénzügyi bizottság is tárgyalás alá vette, hanem ott bizony sajátságos vélelén folytán az utolsó perben megakadt és megrekedt a javaslat, mikor az ülésszakot ő felsőge királyi leirattal berekesztette. Ennek következtében most a házszabályok értelmében a törvényjavaslatot nem lehet tárgyalni a képviselőházba újból való betervezés nélkül. Ezt akarom most tenni és újból van szerencsém most e javaslatot betervezteni, kérvén a t. Házat, hogy azt újból méltóztatassék a két bizottsághoz utasítani, hogy a pénzügyi bizottság is folytassa megrekedt munkáját és jelentését beadhassa. (Helyeslés.)

(Napirend.)

Elnök: Felhívja a bizottságokat és az osztályokat, hogy holnap reggel tarissanak alakuló ülést. Erre való tekintettel a képviselőház ülése holnap délelőtt 11/11 órakor kezdődik; napirendjén lesznek a közérdekű üntöző esatonákról és a ruma-klenaki helyi-érdekű vasut engedélyezéséről szóló törvényjavaslatok. Aztán a kereskedelmiügyi miniszter válaszolni fog *Olay Lajos* interpellációjára, a *villamos vasutakról előforduló viaszlesek* és az ezekből folyó *zügleti szerencsétlenség* tárgyában, valamint *Major Ferencnek* ugyan-
csak a *zügleti katasztrófa* tárgyában tett interpellációjára.

Az ülés végződik délután 12 óra 45 perckor.

II. A főrendiház ülése november 21-én.

— Kezdeté délelőtt 10 órakor. —

Elnök: Gróf Csáky Albin.

A kormány részéről jelen vannak: *Széll Kálmán* miniszterelnök, gróf *Széchényi Gyula*, *Hegedűs Sándor*, *Plósz Sándor*, *Darányi Ignác*.

(A gazdasági törvényjavaslat.)

Báró Solymossy Ödön: Hogyha a törvényjavaslatnak főcélját különféle irányú intenciók szerint taglaljuk, azt látjuk, hogy az a földmívelő állam egyik legfontosabb faktorának, a birtokososztálynak jogviszonyát akarja precízíteni egy nem kevésbé fontos közgazdasági és társadalmi faktorról, a gazdasági karral szemben. Hat erre sok tekintetben szükség is volt. Különösen a felmondási és az elbocsátási idő tekintetében. A törvényjavaslat mindenestre üdvös célokat követ, azt tehát örömmel üdvözli.

Darányi Ignác földmívelésügyi miniszter: Ami a fölvetett kérdéseket illeti, az ispani cím nagyon el van terjedve, az nagyon régi és inkább gyakorlati cím, s mondatom éppen azon gazdaságteknék nagy többsége viseli ezt az ispani címet, akik oklevéllel nem bírnak. Ezért azt tartottuk, hogy mikor ilyen törvényjavaslatról van szó amely mégis az életbe vág, a régi, vagy vélt jogokat amennyire lehet, bizonyos fokig kimőljük. Ezért tartottuk tönk ezt a címet azok részére, akik oklevéllel nem bírnak. Tökéletesen oszom azt a nézetet, hogy a nyugdíjkérdés megoldása ezen törvényjavaslatnak mintegy a kiegészítését van hivatva képezni. Azonban az iránt tisztában voltam, hogy egyelőre állami eszközökkel ezt a kérdést megoldani nem lehetséges, másfelől annyi komplikációval, előzetes kérdéssel is járt volna a nyugdíjkérdésnek szabályozása, hogy ha az fölülül, s mintegy ezzel egybekapcsoljuk, akkor ezen törvényjavaslat sorsát odazuk el bizonyítatlan időre. Nem kibebítem az idegen gazdaságteknék; egyeseknek pedig kiválóságát, akiket ismerem is, elismerem, hanem viszont azt is el kell ismerni, hogy a magyar gazdasági osztály igen nehéz viszonyok között — mert nem lehet tagadni, hogy az utolsó évtizedek gazdaságilag igen válságosak voltak — odaadással teljesítette kötelességét. Az idegen gazdaságteknék különösen még a köztét birtokon is módjában áll megszerezni a magyar állampolgárságot s akkor a törvény követelményeinek is eleget tesznek.

En igen helyes, hogy a gazdaságteknék ismeretei gyarapítása végett külföldre mennek és iparkodnak egyes tanulmányaikat külföldön végezni. de az alól, hogy ők aztán Magyarországon honosították oklevelüket, fel nem menthem. Annál kevésbé tehetem és teszem ezt, mert ha kiváló emberek és ha csakugyan megérdemelték ezt az oklevelet, akkor igen könnyen fog a honosítás elnyerhető lenni.

Általában a törvényjavaslat célja az, hogy szabályozza a jogviszonyokat a gazdasági és a birtokos közt. Ez feladata és érdeke mindkét résznek. A törvényjavaslat célja az, hogy betegezz, halál esetén bizonyos minimális gondoskodás történjék és feladata az, hogy az által, hogy az oklevéllel bíróknak bizonyosabb, előnyösebb helyzetet biztosítottunk, ez osztályt magasabb színvonalra emeljük, hogy mindig kiválóbb emberek adják magukat a pályára. Ezek a törvényjavaslati előzései és a mellett azt hiszem, az egész törvényjavaslaton keresztül vonul egy bizonyos humanus vonás, amely nemcsak megjelöl a kor iránynak és követelményének, hanem azon hagyományoknak is, melyeket a méltóságos főrendek nemcsak törvényhozási alkotásaikban, de egyénileg is követni szoktak.

Következik a részletes tárgyalás.

A 2. §-nál

báró Solymossy Ödön: Aggályai vannak, hogy a gazdasági, a birtokos és esetleg még a kereskedő közti jó viszonyra nézve félreértések fognak támadni. Megnyugtató felvilágosítást kér.

Darányi Ignác földmívelésügyi miniszter: Ami a 2. §-nak értelmét illeti, az hosszú vitakozás tárgya volt, különösen a képviselőház igazságügyi bizottságában, mert a birtokos és gazdasági közti jogviszony szabályozása kell, hogy tartalmát képezze az alkotandó magánjogi törvénykönyvnek is s ennél fogva csak olyan szöveget lehetett megállapítani és felvenni, amely jogi tekintetben úgy kiállja a kritikát, hogy az igazságügyi miniszter ur annak idején kétséges legyen azt a magánjogi törvénykönyvbe beleiktatni.

Miből indultunk ki az első bekezdésben? Abban az mondatok, hogy a törvény korlátai között a telek szerződések szabadon intézhetők. Itt tehát azt kellett csak szabályozni, hogy harmadik személyekkel szemben, vagyis a közölgölgom követelményei tekintetében mily védelem állítsunk fel, mily megállapodás létesüljön. Már most a 2. §. második bekezdésében az van mondva, hogy elérté intézkedés hiányában a gazdasági teijogositottnak tekintetik azokra a cselekményekre, melyek a gazdálkodás olytatásával az ilyen gazdaságban és az ilyen alkalmaztatással rendszerint járnak. Egy nagy gazdaságban egy föltisztnék rendszerint egész más a hatásköre, mint egy kis gazdaságban egy alantas tisztnek. Azt hiszem, ez eléggé világos; a törvény csak általános elveket van hivatva megállapítani, a gyakorlati alkalmazás az egyes esetektől függ. De világosan megmondja a törvény azt is, hogy „gazdasági szerződésére, terményeknek nagyban vagy előre való eladására, valamint oly ügyletekre, melyek a tárgy értékénél, vagy a kötelezés időtartamánál fogva, vagy egyéb okból a gazdálkodás folytatásának rendes körén kívül esnek: a gazdasági csak külön meghatalmazás alapján jogosult.”

Tehát világosan ki van zárva az az eset, amely szükségessé tette éppen e §. fölvetését.

A 15. §-nál

báró Solymossy Ödön módosításokat nyújt be. **Darányi Ignác** földmívelésügyi miniszter felszólalása után a javaslatot részleteiben is változatlanul fogadja el a főrendiház.

A napirend többi pontjánál nem volt felszólalás. Az ülés 1/1 órakor végződik.

BELFOLD.

Minisztertanács. Ma délután minisztertanács volt, amelyen a kormány valamennyi tagja résztvett és amely a folyó ügyeket intézte el.

Flumelak a minisztereknél. A Ház mai ülése alatt gróf *Szépáry László* finnei kormányzó vezetésével küldöttség járt *Széll Kálmán* miniszterelnöknel, *Plósz Sándor* igazságügyminiszternél és *Lukács László* pénzügyminiszternél. A küldöttség, amelynek tagjai voltak: *Vio Francisco*, *Dall'Ásta*, *Lutics*, *Stevenson*, *Pallio*, *Felici* és *Poll*, az igazságügyi palota építése dolgaiban járt a minisztereknél, akik válaszukban hangsúlyozták, hogy az új igazságügyi palota építésének szükségességétől azt vannak hatva és biztosították a küldöttséget jóakaró partiogasukról.

Összeférhetetlenségi ügyek. A képviselőház összeférhetlenségi bizottsága *Apáthy Péter* elnökletével ma ülést tartott, amelyen a következő összeférhetlenségi bejelentések kerültek tárgyalás alá:

Frey Ferenc (a budapest-ostertom-füzitői vasut igazg. tagja); gróf *Andrássy Gyula* (a magyar általános biztosító társaság választmányi tagja); *Bathányi Lajos* (előnöke a sasvári villamos művek r.-t.-nak, a szombathely-rum- h. é. vasutnak); gróf *Berchtold Artur* (a lónyavölgyi h. é. vasut elnöke); *Kammerer Ernő* (a hidegkút-tamási h. é. vasut elnöke); gróf *Karácsonyi Jenő* (a m. ált. bíz. társ. választmányi tagja, a zsebely-osákovabókai és a torontali h. é. vasutak igazg. tagja); gróf *Károlyi István* (a nagy-károlyosomkúti h. é. vasut elnöke); gróf *Erdődy Gyula* (a szombathely-pinkafői h. é. vasut elnöke); báró *Fejtsch Artur* (a marosvásárhely-szászrégeni h. é. vasut igazgatósági tagja); *Feritska Kálmán* (a nyir-egyházi villamossági r. t. elnöke).

A bizottság az *Okolicsányi Lászlóra*, *Frey Ferenc*re, *Andrássy Gyula*, *Bathányi Lajos* és *Karácsonyi Jenő* grólokra vonatkozó bejelentésekre kimondta, hogy azok alapján a nevezett képviselők nézve összeférhetlenség esete nem forog fenn. A báró *Fejtsch Artur*ra vonatkozó bejelentést alap nélkül valónak és tárgyatlannak találta a bizottság. A *Kammerer Ernő*re vonatkozó bejelentés tárgyalása holnapra maradt. *Károlyi István*, *Erdődy Gyula* és *Berchtold Artur* grólok és *Feritska Kálmán* gátolva voltak a mai ülésen való megjelenésben.

Horvát halászlai törvény. Gróf *Khuen-Héderváry* horvát bán — mint *Zágrábról* jelentik — a horvát költségvetés bizottsági tárgyalása folyamán egy horvát halászlai törvény betervezését helyezte kiállításra. Egy hozzá intézett kérdésre, hogy az ki fog-e terjedni a tengeri halászlára is, a bán kijelentette,

hogy az nemcsak tőle függ, mivel ahhoz első sorban a magyar kormány kezdeményezése, illetve a magyar országgyűlés tárgyalása szükséges.

A horvát pénzügyi egyezmény. Lukács László pénzügyminiszter ma törvényjavaslatot nyújtott be a Magyarország és a Horvát-Szlavon-Dalmatiai országok között létrejött pénzügyi egyezmény beiktatásáról szóló 1889. évi XL. törvények hatályának újabb meghosszabbításáról.

A javaslat így szól:

1. §. A Magyarország és Horvát-Szlavon-Dalmatiai országok között létrejött pénzügyi egyezmény beiktatásáról szóló 1889. évi XL. törvényeknek hatálya az 1890. évi XLVII. törvények 1. szakaszában megállapított határidőn túl újabb egy évre, vagyis 1901. évi január hó 1-től december hó végéig meghosszabbított.

2. §. Ezen törvény 1901. évi január hó 1-én lép hatályba.

A törvényjavaslat megokolásában ki van fejtve, hogy a horvát pénzügyi egyezményről szóló törvény az év végén lejár és annak megújítása már az év végéig be nem tehető, továbbá el van mondva, hogy ha a horvát regnikoláris küldöttség bár beakadékosított, de az oly terjedelmes, hogy arra a magyar bizottság még nem adhatta meg választ, ezek alapján kéri a miniszter, hogy a folyó évi pénzügyi egyezmény ideiglenesen hosszabbítsák meg változatlanul az 1901. év végéig.

Hegyi Antal bojkottolása. A csongrádi függetlenségi párt tudvalevőleg Hegyi Antalnak szánta a csongrádi mandátumot, az esetre, ha Gajári Ödönt Belényesen megválasztják. Azóta azonban kitűnt, hogy Hegyi Antal beállt a Kossuth-egyesület Zimándy Ignác dícsőítői közé. Ezért ma az országgyűlési függetlenségi párt korábbi határozatával ellentétben a következő határozatot hozta:

Mint hogy a párt időközben arról értesült, hogy a függetlenségi és 48-as párt jelöltjeként szereplő Hegyi Antal olyan egyénnel tart politikai összeköttetést, kik az ország köztudatában tisztelettel környezett nagyjaik és a függetlenségi és 48-as párt hazafias elveinek nyílt becsúszásától sem riadnak vissza, az országos függetlenségi és 48-as párt egyhangúlag kimondja, hogy Hegyi Antalt még azon esetben sem ismerne el a párt jelöltjének, ha a kerület őt jelölne; megválasztása esetén a pártkörbe be nem fogadja és elvárja a csongrádi függetlenségi és 48-as párttól, hogy elvált jelöltjéről fog gondoskodni.

Vadnay Andor csongrádi főispán a következő táviratot küldte a Politikai Értesítőnek:

Ismételve vezetik félre a sajtót, felilem terjesztett valódan hírekkel. Nem igaz, hogy állásomtól megválni készülök, nem igaz, hogy képviselőnek bárki is felszólított, vagy fellépni szándékoznám. Végül nem igaz, hogy bármilyen csatorna-kormánybizottságot akár kináltak volna, akár eltoadnák.

Vadnay Andor.

Az önálló vámtérület. Szeged város közgyűlése, mint tudósítónk táviratolta, Kalmár István ipartestületi elnök indítványára nagy lelkesedéssel egyhangúlag elhatározta, hogy az önálló vámtérület érdekében felír a parlamenthez.

A beruházási javaslat.

Budapest, november 21.

Lukács László pénzügyminiszter, a képviselőház mai ülésének végén betértesztette a régebben feljuttatott beruházási törvényjavaslatot. Az új törvényjavaslat legfontosabb rendelkezései nem ismeretlenek már a közvélemény előtt, most azonban a javaslat és indoklása részletesen is tájékoztat, hogy minő halaszthatatlan beruházásokat szándékozik a kormány megvalósítani.

(A törvényjavaslat.)

1. §. Felhatalmaztatik a kormány, hogy:

a) a vajdahunyadi olvasztótelep kibővítésére és felszerelésének kiegészítésére, továbbá a zólyom-brezói vasgyár környékén rendelkezésre álló vizierő tökéletesebb kihasználására 3.250.000 K.-t;

b) a pénzügyminisztérium elhelyezésére szolgáló épület létesítésére és a hivalos berendezés kiegészítésére 4.000.000 K.-t;

c) a duna-tisza-körösközi alföldi állami uton Szentes és Csongrád között állandó jellegű hid építésére 2.620.000 K.-t;

d) a fumei kikötőben levő dock-medence hullámgátjának meghosszabbítására 1.700.000 K.-t;

e) posta-távíró és távbeszélő hivatalok elhelyezésére szolgáló épületek emelésére 2.000.000 K.-t;

f) jelenleg bérelt helyiségekben a népoktatási törvény követelményeinek meg nem felelően elhelyezett állami elemi népokiskolák számára szükséges tanterem és tanítói lakások építésére, esetleg ily épületek megvásárlására 5.000.000 K.-t;

g) törvényszéki épületek létesítésére 4.000.000 koronát;

h) a jelenleg bérhelyiségekben elhelyezett mezőgazdasági muzeum céljaira szolgáló végleges épület emelésére 2.400.000 K.-t;

i) Budapestnek a lipómezei állami elmeorvóintézet telkén képezhetetlen köz- vagy örvényesélyes hülye gyermekek számára való pavillon építésére és felszerelésére 120.000 K.-t, végül

j) a magyar kir. államvasutaknál az 1897. XXX. törvények értelmében végrehajtandó beruházásokra az 1900. évi állami költségvetésben e célra engedélyezett 20.000.000 K.-án fölül további 6.250.000 K.-t vehessen igénybe.

2. §. Az 1. §. a. (—) pontjai alatt felsorolt munkálatok végrehajtásával felmerülő kiadások a pénztári készletekből fedezendők, a j) alatt említett 6.250.000 K. ideiglenes fedezetűl szintén a pénztári készletek jelöltenek ki, a végleges fedezés tekintetében azonban az 1897. évi XXX. törvények 9. §-ában foglalt rendelkezés irányadó.

3. §. Az 1. §-ban említett beruházásokra fordított tényleges kiadások az állami számadásban az illető tárcák beruházásai között lesznek elszámolandók és az 1. §. j) pontja alatt felsorolt államvasuti beruházásokra fordított kiadások és ezek fedezete az 1897. XXX. t.-e. 6. §-a értelmében az államháztartás egyéb eredményeitől elkülönítve tényleg ki.

4. §. Jelen törvény kihirdetése napján lép életbe, végrehajtásával a pénzügyi, belügyi, kereskedelemügyi, földmívelésügyi, vallás- és közoktatásügyi és igazságügyi miniszterek bíznak meg.

(A megokolás.)

A megokolásból kiemeljük a következőket:

A pénzügyminisztérium palotájánál: Az épület emeléséhez szükséges négy millió koronából egy millió korona telekterezésre, a több három millió korona pedig az épületnek felépítésére fordítandó. A telekterezéshez szükséges ezen összeg a kismélt telkek, illetve épületeknek előirányzott becsülésén alapszik. Magára az építésre fordítandó három millió koronányi költségnek hozzávetőleges számításán alapul szolgálóan azon-átlag árak, amelyek egyrészt a beépített terület nagyságával, másrészt pedig a legutóbbi évtized nyilvános építkezéseivel arányban állanak.

A csongrádi—szentesi hídnál a hidépítés költsége tisztán közúti forgalom céljaira szolgáló hid létesítése esetében 2.160.000 koronában, közös közúti és vasúti hid létesítése esetében 2.520.000 koronában van előirányozva; ehhez járul mindezt esetben a közúti feljárók 100.000 koronában előirányozható költsége, úgy, hogy a törvényjavaslatban említett létesítmények összes költsége 2.520.000 koronát tesz ki. Mint látható, a tisztán közúti és a közös közúti és vasúti hid létesítésre szükséges összegek közti különbség mindössze 360.000 korona, vagyis a többletbeárazás aránytalan, nem oly tetemes, hogy e különbség a közös hid építésének mellőzésére elegendő okul szolgálhatna.

Az építés iránti intézkedések még a folyó évben fognak megtörténni a az építés 1902. év első felében fog befejezteni.

A fumei docképítkezéseknél beható tanulmányok és megfigyelések alapján készült tervezet szerint a dockmedence nyugodt vizállásának biztosítására a létező hullámgát 200 méterrel meghosszabbítandó.

E meghosszabbítás igen jelentékeny, átlag 30 méternyi vízmélységben lévén létesítendő, nagymérvű feltöltési és kőhányási munkákat igényel. A szükséges feltöltési és kőhányási anyag súlya 854.269-31 tonnára van előirányozva.

Jelenlegi kiadás okoznak továbbá a 6740 méterre előirányzott mesterséges zömökből készített alapjai és a hullámgát-meghosszabbítás alapítvány, azaz a vízszint-fölötti falazás és kövezés munkálatai.

A meghosszabbítással kapcsolatosan a fumei torpedógyár lánsszövő állomása is áthelyezendő, miután a szóban levő munkák folytán annak jelenlegi iránya nem tartható fenn.

A jelenlegi lánsszövő hely a torpedógyárnak egyenértékű biztosítva lévén, az áthelyezésből eredő 50.000 koronára előirányzott munkák az államot terhelik.

A fent részletezett munkák végrehajtására mintegy másfél év szükséges.

Építkezések a postánál. A kormány számolva a pénzügyi hállyal, a posta-távíró-távbeszélő-szolgálat céljaira egyelőre még csak olyan helyeken kívánna építkezni, ahol erre halaszthatatlanul is égetően szükség van.

Ezek a helyek a következők:

	az építkezés korláti mintegy
1. Pozsony-kerületi igazgatóság 1. központi hivatal	600.000 K-ba
2. Pécs	400.000 "
3. Zágráb	600.000 "
4. Nagy-Szeben kezelőhivatal	100.000 "
5. Zimony p. u.	120.000 "
6. Vasvár	100.000 "
7. Károlyváros	70.000 "
8. Szeged p. u.	60.000 "
9. Petrozsény	33.000 "

2.083.000 K-ba

Az állami elemi népokiskoláknak 808 tanterme van ez időszert bérhelyiségekben elhelyezve. Ezek közül legalább 570, kerek számban 600 tanterem és 252 tanító-lakás a bérépületek hasznavehetetlen, avagy a bérlet aránytalanul magas voltánál fogva, mint bérlet tovább fenn nem tartható.

A jelen törvényjavaslat nemcsak az előzetes, hogy a létező iskolák méltóan helyettesessenek el, de egyszersmind az is, hogy az állami iskolákba az eddigig több tanuló legyen befogadható.

Ezen öt millió korona 1901. évtől kezdve öt éven keresztül évenként 1.000.000 koronás részletekben lesz felhasználható.

A törvénykezési épületek építési költségeinek fedezésére az utóbbi években a hat millió korona építési költsön szolgált.

A brassói, kolozsvári, löcsei építkezés teljes befejezése 1.240.000 K.-t fog igényelni. Ezen három építkezésen kívül azonban a legközelebbi három év alatt elkerülhetetlenül a halaszthatatlanul szükséges még a következő négy építkezésnek loganatosítása, u. m.:

1. A lugosi	törv. épületé	600.000 K.
2. A nyitrai	"	800.000 "
3. A sátoralja-újhegyi	"	800.000 "
4. A székesfehérvári	"	500.000 "

Összesen: 2.760.000 K.

Ezek szerint tehát a most említett hét rendbeli építkezésre a legközelebbi három év alatt összesen négy millió korona fedezet kintánthatik.

A Mezőgazdasági Muzeum által ez idő szerint használt helyiség bérösszege s a fenntartási költségek az 1901. évi előirányzat 166. lapja szerint 26.460 koronát tesznek ki. Ugyanezen előirányzat szerint a muzeumnak erdészeti, vadászati és halászati részszel való kiegészítése van tervbe véve.

A muzeum felépítése az előzetes számítások és költségvetések szerint kerek számban mintegy 2.400.000 koronába kerülne.

A 2.400.000 koronát kitévő építési költségvetésben telekbeszerzésre költség előirányozva nincsen.

Ennek indoka azon körülményben rejlik, hogy a muzeum végleges elhelyezése első sorban az 1896-iki kiállítás történelmi csoportjának egykori épületeit szándékozik a földmívelésügyi miniszter a város-ilegiben állandó jelleggel felépítenni.

Nincs kétség az iránt, hogy a szükséges terület a székes-őváros szíves lesz annál is inkább e célra rendelkezésre bocsátani.

Az 1. §. j. pontjához: A m. kir. államvasutak vonalain az 1897. XXX. törvényekkel engedélyezett beruházások és felszerelésekből az 1900. VI. törvények 2. §-ban B. rendkívüli kiadások, beruházások X. fejezet alatt felvett 20 millió koronán felül még 6.200.000 korona erejéig szükséges beruházások.

A budapesti nyugati műhely áthelyezésével kapcsolatos telkek megszerzésére és az új telepen az építmények fogantatásához, továbbá a szolnoki, miskolci, zágrábi, kolozsvári és pécsi műhelyeknek bővítésére, azok gépészeti felszerelésének kiegészítésére, végül egyéb műhelyekben szükséges pótipépítkezésekre és gépészeti felszerelésre ezen póthitelből a kereskedelmi miniszter 3.000.000 koronát kíván fordítani.

A zágrábi, miskolci és német-bogsnai fűtőházak kibővítésére, továbbá a balasi, nagyvárad, északi, nagygyarosi, ó-moravai és malackai vízberendezések bővítésére, végül kisebb munkákra a póthitelből 560.000 koronát irányzott elő a kereskedelmi miniszter.

Az 1900. évben munkába vett algyői tiszahidhoz szükséges vasszerkezetek egy részének beszerzésére és a volt alföldi vonalon lévő Dráva ártéri fahidak részbeni kiváltására a póthitelből 300.000 K. lenne fordítandó.

Második vágányok építésére, vonalátalakítások és rendező-állomásokra 105.000 K.

Ebből esik:

1. A budapest—marcheggi II. vágányra 250.000 K. A kelenföld—győri második vágány építésére 200.000 K.

3. Az érsekújvár—surányi—összekötő vonal építésére 600.000 K.

Pályaudvarok kibővítésére 1.050.000 K. Ebből esik:

1. Fumei pályaudvar kibővítésére 100.000 K.

2. Temesvár—Józsefváros pályaudvar bővítésére 350.000 K.

3. Kolozsvár állomás bővítésére 100.000 K.

4. Arad állomás bővítésére 250.000 K.

5. Nagyvárad állomás bővítésére 150.000 K.

A szegedi pályaudvarok bővítésére 150.000 K.

A kisebb állomásokon szükséges kiegészítő munkákra a póthitelből a kereskedelmi miniszter 300.000

Szájpadlás nélküli fogak.

Főlislegessé teszik az inylemez használatát. A szájból kivenni nem kell, nem is lehet. Számos elismerő levél. Jótállás.

Wellner Gyula

szpecialista a szájpadlás nélküli műfogak készítésében VI. kerület, Andrassy-út 38. szám.

K. engedélyezését kéri, amely összeget az évközlben a kisebb államoktól fölmerülő sürgős létesítmények előállítására kívánja felhasználni.

Ezen beruházások és felszerelések végrehajtása a folyó évben megkezdődött és a jövő évben befejeztetik.

Budapest, 1900. évi november hó.

Lukács László, s. k.
m. kir. pénzügyminiszter.

Mezőgazdasági érdekek az Alföldön.

Irta: Fábrý Sándor alispán.

Budapest, november 21.

Darányi Ignácnak az öntözés-esetornáról szóló törvényjavaslata holnap kerül tárgyalásra a képviselőházban. Ez a javaslat arra van hivatva, hogy elsőrendű tényezője legyen a nagy magyar Alföld gazdasági föllendülésének.

A mi Alföldünk az ő televény földjével ok-szerű gazdálkodás mellett ontani képes az Isten áldását, valóságos tárháza az a nemzeti vagyonnak, csak tudni kell e vagyont kiaknázni, okosan felszínre hozni és értékesíteni. Az alföldi mezőgazdaságnak intenzív és terményei értékesítésének elsőbbá tétele, a nemzeti gazdagodásnak legbiztosabb módja, másrészt az Alföldet lakó tözszerű magyar népnél erősítésére pedig a magyar állam lehelyesebb alapon való erősítése.

Az Alföldön még nagyon sok a tenni való. Gazdálkodásunk, mondhatni, még mindig egyetlen módja: a magtermelés. Tényleg csak az *aranykalásztól* és a rónaság s csupán a tengeri földek adnak ebben az ékességben változatosságot. A szó szoros értelmében az ékességben való változatosság a parvenu kukorica, mert hisz oly szép ez a karsu, lenge növény az ő haragoszöld kardleveleivel, leomló selymes hajvirágival, hogyha nem volna olyan közönséges, amilyen, akkor diszkertjeinknek ékessége volna. De a kalászosok s a tengeri mellett hol vannak a burgundi földek, lucernások, kaszálók, rétek, melyek a belterjesen ültetett marhatenyésztésnek, e legdusabban jövedelmező gazdasági ágnak alapfeltételei s melyek a nyugati modern gazdaságokban a belterjes üzemenk már külső képét megadják. A cukoripart gyéren, csak egyes vasut mellett levő gazdaságok kultiválják és leginkább csak a nagybirtokosok, akik keskenyvágyú vonattal képesek összekötni birtokaikat a legközelebbi vasuti állomással s csakis a buza, árpa, kukorica, elvéve a repecet, a rozs az alföldi gazda természeténye.

A gazdát azonban mindezt nem okolhatjuk. Nem maradiság ez, hanem kényszerűség. Az Alföld száraz klímája mellett nem is lehet általánosságban mást termelni, mint magot, mely a száraz éghajlatot legjobban tűri, mely eltartható s mely természeténél fogva legkönyebben s legolcsóbban szállítható a messze piacokra is.

Azonban gazdáink erősen kezdik érezni, hogy a magtermelés rendszerével immár nem boldogulhatnak. A közlekedési eszközök rohamos fejlődése folytán az acélos magyar buzának féltelmet versenytársává válik a külföldi gabona s az alföldi magyar gazda, aki az ármentesítéssel szinte ujra megvette a földjét s az ármentesítési adóban állandóan törleszti e vételt és aki e mellett drága munkaerővel is kénytelen dolgozni, nem bírja kitartani győzelmesen e versenyen.

Át kell tehát multhatlanul térni az alföldi gazdának a nagyobb jövedelmezőségű gazdálkodási módra.

Es erre megvan a lehetőség.

Az Alföld közigazdasági helyzetének alakulata mindig szoros összefüggésben állott az Alföldet át- és átszelő folyók vízrajzi körülményeivel.

É folyók szabályozása előtt minden tavasszal előtört az Alföld terjedelmes lapályait az úgynevezett „zöld árja”, s termékenyebb tette azokat természetesen dus kaszálónak, s legelőnek, és ezzel alkalmassá tette e vidéket a külterjesen ültetett marhatenyésztésre, amely az Alföldön eleink gazdálkodásának mondhatni egyetlen lehető módja volt, s amely a lábón messze vásárookra hajtott jószágban gazdagodásának biztos forrása volt.

A gazdálkodás e módja hátterbe kellett hogy szorúljon, mihelyt a vasutak terjedésével a helyi szükségleten túl nagyobb mennyiségben termelt magtermények is haszonnal értékesíthetőkké váltak. A mezőgazdaság érdekévé immár a folyók árjának visszatartása vált, hogy a víztől mentesített termő talaj a külföld előtt oly becses tiszavidéki buzát teremhesse meg. Ez a védgátat több mint három évtizedig gázisai munkájával védgátak közé is lettek szorítva, s előtermelt a mai helyzet, a gazdálkodásnak magtermelési stádiuma.

Ez azonban immár kezd ki nem elégítővé válni s a körülmények kényszerítőleg szorongatják a gazdát egy jobb korosításra.

Erre a lehetőség ismét a víz, az Alföld folyói. Amit azelőtt a természet bár féltelenül — a hasznosat a károssal együtt — önként nyújtott: a termékenyítő vízrádást meg kell teremte-

nünk most mesterségesen, be kell rendezni öntözésre folyóinkat s az okserűen használható vízzel megtermelhetünk mindent az Alföldön egészen a legfinomabb rizskaság s visszatérhetünk ujra az ősi foglalkozásra, a jószágtenyésztésre (hiába, a gazdálkodás is circulus vitiosus), de most már az öntözött kaszáló dus növényekének felhasználásával belterjesen, az állálozatnak nagyhasznú rendszerével. Másrészt hajózhatóvá kell tenni — ott, ahol ez lehetséges — az alföldi folyókat, hogy olcsó víziút által az értékesítési költségek kevesbbitetvén, a természetesen teljesen nem melőzhető magtermelés haszonnal továbbra is fenn tartható legyen, s amit a természet mintegy önként nyújt az Alföldön, a vízi közlekedés rendkívüli előnyeit közigazdaságunk emelésére kihasználhassuk.

Ez a harmadik stádiuma a vízszabályozásnak. Először védekezésnek kellett folyóink tulajdonságai ellen, kizártuk ezt tehát földjeinkről; aztán levezettük és levezettük medrei közé csapadék vizeinket, mentesített minden talpáhányi földet; végül emberi kéz alkotta szabályos esatornákkal vissza kell vezettünk a folyók vizét a mentesített területekre, hogy tetszésünk szerint hasznosíthassuk azt, s a medrek között fel kell torlasztanunk a megzabolozott folyót, hogy duzsasztott vizének hátán el is szállítsa azt, mit megtermelni segített. E hármassal berendezkedés nélkül nem is teljes, sőt határozottan befejezetlen a vízszabályozás. Amint arra, hogy lakályos otthonunk legyen, nem elég, hogy az idő viszontagságai ellen való védelem erős falakkal házat építsünk, ablakokat is kell e falakon vájni, hogy a külső levegőt, a világosságot befogadhassa a ház, s kényelmünkre be is kell azt butoroznunk.

Mint mindenkor kapcsolatban állott az Alföld mezőgazdasága annak vizeivel, úgy jelenleg is e vizek felhasználásával teremthető meg a gazdálkodás jövő korszaka.

Üdvözljük Darányi földmívelésügyi minisztert, akinek a mezőgazdasági érdekek iránt való nagy érzéke, a haza népét tápláló anyaföld iránti szeretete e téren is megjelölte a tenni valót, s gondos előrelátással, az úgynevezett ismeretével megalkotta a mezőgazdasági öntözések törvényjavaslatát. Uj korszakot jelez mezőgazdaságunk terén a holnapi nap, melyen e javaslatot a törvényhozás tárgyalás alá veszi s a javaslatnak törvénynyé válása, az úgy szerzetével, szakértelemmel való végrehajtása mezőgazdaságunknak egy szebb, egy jobb korszakát bizonyíthat meg is teremti.

Az öntözések ügye tehát törvényhozásunk előtt áll, s nem kételkedünk a közeli megvalósítás munkájának sikerében.

Azonban az öntözés mellett folyó vízi berendezésünk csak úgy lesz teljes, ha arra alkalmas folyóinkat hajózhatóvá is tesszük.

A mozgó gátak, a kamara-zsilipek feltételei az alföldi folyók hajózhatóvá tételének, de alapvető munkáiul és mindenkor segédesszközeül szolgálhatnak az öntözéseknek is.

Az Alföldön, a Kettős, a Hármass Körösök, a Berettyó és Sebes-Körös alsóbb részei, s a Maros nem sok berendezéssel teljesen alkalmassá tehetők a hajózásra, sőt a Maros és Hármass-Körösön tavasszal, s esős őszszel eddig is folyt a hajózás s pl. a Hármass-Körösön az idén csak a Magyar Folyam és Tengerhajózási részvénytársaság 90.000 mm. terményt szállított le.

Óriási érdekek fűződnek ahhoz, hogy e folyók azon egy pár kamara-zsilipek és mozgó gátak beállításával, mely erre szükséges s a medernek egyes helyeken való mélyítésével a hajózásra alkalmassá tessenek. A Berettyó és Körösök megrendszabályozására az érdekeltek eddig 52.800.000 koronát fordítottak, az állam pedig 15.700.000 koronát fektetett be a Hármass-Körös rendezésére. Csak természetes, hogy e rendkívüli nagy befektetést hasznosítani kell, s a teljes kihasználás csak akkor biztosítható, ha folyóink kihasználhatnának mindarra, mire a természet praedestinálta őket.

A vízi utak olcsósága nyilvánvaló, mégis hogy az alföldi folyók hajózásra való berendezésének nagy hasznosságát dokumentáljam, felhozok egy pár adatot, egyrészt az alföldi termények, illetve a szállításra váró természetvények mennyiségére, másrészt azon előnyökre nézve, melyek a vízen való szállítás folytán előállanak. Például 1899-ben, mely év éppenséggel nem mondható jó termésű esztendőnek, *Békésvármegyében* termelt 1.437.465 mm. buza, 43.457 mm. rozs, 412.667 mm. árpa, 207.985 mm. zab és 750.102 mm. tengeri. Összesen 2.851.676 mm. magtermény. *Aradon* termelt 1.370.783 mm. buza, 134.864 mm. rozs, 153.374 mm. árpa, 222.514 mm. zab és 1.095.949 mm. tengeri. Összesen 2.977.487 mm. *Jász-Nagy-Kis-Szolnokban* 1.926.179 mm. buza, 137.685 mm. rozs, 469.097 mm. árpa, 186.108 mm. zab és 555.090 tengeri. Összesen 3.275.459 mm. E termények túlnyomó része nem az illető megye fogyasztására kell, és ha az onnan elszállítva értékesített termények olcsóbb szállítási

eszközökkel továbbíthatnak, a különbözet gazdáink s nemzetgazdaságunk hasznául marad. A különbözet pedig a vízi szállítással jelentékeny mértékben jelenik meg, midőn az Alföldről Budapestre hajón csak *Titlen* keresztül a Tiszán és Dunán át szállíthatjuk terményeinket. *Szarvas* mint a Körösök központját véve kiindulási alapol, a Magyar Folyam és Tengerhajózási Társaság adatai szerint, innen a társaság 19 fillérrel olcsóbban szállítja a termény métermázsáját, mint a vasut, holott a hajónak jelenleg 759 km. utat kell megtennie *Szarvastól*—*Budapestig*, a 162 km. hosszú vasuti szállítással szemben. A különbözet a messzebb helyekről a hajón való szállítás előnyére már erősen emelkedik. Így például *Békéről* 29 fillér, *Gyuláról* 23 fillér, *Vésztől* 37 fillér, *Szeghalomról* 30 fillér métermázsánként. Ha pedig tekintetbe vesszük, hogy *Budapest* terményeinknek tulajdonképpen csak közvetítő állomása, s azok innen legnagyobb részben külföldre szállíthatnak, az összehasonlítást a hajón való szállítással a bécsi közraktárakig téve meg, a szállítási előny *Szarvasról* 41 fillér, *Gyuláról* 32 fillér, *K.-Szt.-Mártonból* 34 fillér, *Vésztől* 59 fillér, *Szeghalomból*, *K.-Ladányból* 52 fillér, *Gyuláról* 45 fillér és *Békéről* 51 fillért tesz ki métermázsánként.

A *Passau* vagy *Regensburg* való szállítás mellett e különbözetek természetesen csak előnyösen emelkednek.

Hasonló a hasznossága a vízen való szállításnak folytatódva a *Száván Sziszek*, a *Drávan Barcsig* s onnan vasuton az osztrák tartományokba: *Karinthiába*, *Tirolba*, illetve *Krajnába*, *Olaszországba* s a tengerre. Így *Szarvas*—*Imstuckig* vasuton 425 f. a díjtétel 100 kg-ig, hajón barcsi átrakás mellett 407 f., különbözet 18 f.; *Szarvas*—*Klagenfurt* közt a különbözet 64 f.; *Szarvas*—*Bregenz* 66 f.; *Szarvas*—*Genf* 68 cm. A *Száván* pedig: *Szarvas*—*Fiume* 41 f.; *Szarvas*—*Laibach* 99 f. stb.

Ha felteszszük, hogy például a Körösök évente csak *Békésvármegyéből* és csak egy millió mm. gabonát fognak szállítani, úgy hogy ebből 100.000 mm. *Budapestre*, 300.000 mm. *Bécsbe*, 200.000 mm. *Passau* és *Regensburg* át és 150.000 mm. *Sziszeken* át külföldre megy, a mai szállítási díjjakkal szemben csak *Békésvármegyében* a következő megtakarítások éretnék el: *Budapest* 100.000 mm. után 19.000 K., *Bécs* 30.000 K., *Passau* 150.000 K., *Barcs* át 150.000 mm. után 127.000 K., *Sziszeken* át 105.000 K., összesen évente 536.000 korona.

Számbításba véve még a hajózás által érdekeltebbi vármegyék szállítási, a szállítási különbözet már maga képes meghozni például a Körösök hajózhatóvá tételére szükséges befektetés kamatait, s a nemzeti vagyon erősítésének hatalmasan kamatozó tényezőjévé teszi azt.

S ez előnyök még emelkednek közigazdaságunkra az által, hogy a hajó mintegy uszó rak-tató szolgál, s a kereskedő szállítás közben is rendelkezhetik áruja felett, s azt, amint a viszonyok kívánják, a sziszeki, a barcsi, a budapesti vagy a bécsi és passau irányba küldheti. Nincs tovább a magterményszállításnál szükség szákokra, s ez által az üres szákok visszaszállítása is megtakarítható, továbbá a jó visszarakományként követ, fát, szenet hozhat az ezek biányában szűkölködő Alföldre.

Hatalmasak s előre be sem láthatók azok az érdekek, melyek az alföldi folyók hajózhatóvá tételével összefüggnek.

S mennyire emelkedik majdan ez előny, ha elkészül a *Duna-Tisza-közi esatorna*, mely tervnek megvalósítása elmaradhatlan. Ha 15–20 milliót tudunk áldozni egy parlamenti épületre, tudnunk kell ennnyit és ha kell, sokkal többet, oly befektetésre fordítani, mely dusan fogja meghozni kamatait, s nemzetgazdasági szempontokból bármely más alkotásnál nagyobb jelentőségű. A Körösök hajózhatóvá tétele nélkül e nagy mű sem volna teljes, ennek tápláló hátterűl csak a Körösök s a Maros vidéke szolgálhat, s e folyók hajózhatóvá tételének kell megelőzni a duna-tiszai esatorna létesítését.

A hajózásnak ily általánosság tételével bizonyonyal mezei vasutak kötik majd össze a gazdaságokat a folyók rakodó partjaival, s a vízi utak igénybevétele ezzel általánosság válik.

A közigazdasági állapotoknak egy új perspektívája tárul ezzel előtt, melynek megvalósítása az érdekelteknek önmaguk iránti kötelessége, a kormányoknak az öntözési berendezésekkel kapcsolatos foganatosítandó feladata.

A folyók víze adta meg annak idején az Alföld magas foku termékpességet; az ármentesítés jár költségek terhelik ma az alföldi terményeket, hasznosítuk tehát minden módon, melyre a természet alkalmassá tette, e vizeket, s ezek adják meg jóvendőre a lehetőséget arra nézve, hogy a szabályozási nagy befektetések fedezetét magában e folyók vizének felhasználásában megtaláljuk.

KÜLFÖLD.

Krüger utja.

Marseille, november 21.

A Gelderland hajó, amelyen Krüger utazik, ma délelőtt tizenegy óráig nem érkezett ide. Dr. Leyds transvaali ügyvivő, továbbá Transvaal és Oranje szabadállam küldöttei már nyolc órákor várták a hajót a kikötőben. Kilencig esett az eső. Az utcákon, amelyeken Krügernek át kell haladnia, csoportosulások vehetők észre, sok ház francia és transvaali lobogóval van feldíszítve. Tizenegy órákor a transvaali küldöttek visszalétek a városba. Most még nem tudják, hogy mikor fog megérkezni Krüger hajója.

Dr. Flaissières, Marseille szocialista polgármestere, aki személyesen nem akart részt venni Krüger fogadtatásában, azt az óhaját nyilvánította, hogy a nép minél impozánsabban adjon kifejezést a boer hős iránt érzett rokonszenvének. A boer függetlenségi központi bizottság, melynek elnöke, Pauliat szenátor éppen ide érkezett, ma kiáltványt bocsátott ki, melyben felhívja a lakosságot, hogy tartózkodjék és másokat is tartson vissza minden olyan cselekedettől, mely a nap ünnepességét rontaná és Marseillet az egész világ szeme előtt örök megszégyenítéssel.

Domenico Lanzi ajacioti bankár és Santarelli, az ozani szénbánya igazgatója, polgártársaik nevében egy nyári lakot ajánlottak föl az elnöknek Ajaciotban. Dr. Leyds azonban politikai okokból köszönettel visszatartotta ezt az ajánlatot.

Marseille, november 21.

Ma reggel itt már minden előkészület megtett Krüger fogadására. A hajnali órákban nagy orkán keletkezett s előre volt látható, hogy nem lehet a fogadtatás programjának minden egyes számát, amint meg volt állapítva, betartani. Toronymagasságra korbácsolta fel a tenger hullámaival az orkán s a Gelderland hajót, melynek megérkezését délelőtt tíz órára várták, még délben is hiába keresték a távol ködében. Roppant tömeg várta a boer köztársaság volt elnökét és e türelmetlenség mindjobban fokozódott, mikor egyik óra múlt el a másik után s a várva-várt hajó még sem érkezett meg. Leyds és a Patrie szerkesztője két különhajón kimentek a sik tengerre, hogy talán ott majd megláthatják a Gelderlandot. De hasztalan. A hűresség nem kibebédett ugyan, de az izgatottság mindenestre nagyobbodott egy Touloneból érkező távirat következtében, amely délutáni három óráról szól s azt tartalmazza, hogy Sítében a Gelderland fűtőkészüléke megsérült. Ez bár jelentéktelen, de lassítja a hajó haladását. A távirat hat órára jelezte Krüger megérkezését. De már nyolc óra is elmúlt s még sem költött ki a Gelderland. Krüger megérkezését tehát holnapra várják.

Marseille, november 21.

A Krüger fogadására alakult bizottság elhatározta, hogy mivel a Gelderland gőzös valószínűleg csak az esti órákban érkezik ide, Krüger csak holnap fogja ünnepiesen fogadni.

Páris, november 21.

Seine-megye tanácsának elnöksége elhatározta, hogy pénteken a párisi községtanács elnökségével együtt kimegy a pályaudvarra Krüger üdvözlésére.

A kínai háború.

London, november 21.

Egy newyorki távirat szerint minden jel arra mutat, hogy az Egyesült-Államok csak kedvező alkalomra várnak, hogy a hatalmak kínai akciójából kioldjanak. Amerika még volna elégedve nem éppen nagy pénzbeli kártérítéssel is és nem esatlakozik a hatalmak követeléseivel, amelyek nézete szerint Kína szuverenitásának megsemmisítését fogják előidézni. Ezért a newyorki lapok nem éppen kedvezően fogadják Bilow beszédét. Egyértelműleg azt következtetik belőle, hogy az európai hatalmak végső célja mégis Kína fölőrlése.

Sanghai, november 21.

A császárné titkos ediktumot küldött az alkirályoknak és kormányzoknak, hogy azonnal készüljenek a szövetséges csapatok ellen való háborúra.

Berlin, november 21.

A Reichsanzeiger mai száma közli báró Ketteler kínai német követ gyilkosságának vallomását. A gyilkost még szeptember 6-án fogták el egy véletlen következtében. Ugyanis Siva japán ezredesnek egy kínai megvétele kint volt bevétele. Ezen az alapon azonnal megindították a vizsgálatot és rá is akadtak arra a mandsu katonára, aki június 20-ikán Kettelert lelőtte. A gyil-

kost Cordesnek, a német követtség tolmácsának segítségével hallgatták ki. A vallomási jegyzőkönyv így szól:

Peking, 1900, szeptember 8.

Jegyzőkönyv.

A fogságból elővezetett: En-hai, 52 éves mandsu katoná, a fehér lobogások közül, kéktollas, hatgombos sarzi. Sen-Csi-Jing, illetve Ting-Cse-Tui gyalogsági gyalogos hadosztályából. A következőket vallja:

Jing-csungunk (tábori kapitány) neve Fu-Liang. Irni nem tudok. Június 19-én, mielőtt beesteledett, egy királyi herceg, hogy melyik, azt nem tudom, azt a parancsot adta ki, hogy:

Haboru van. Ha idegent láttok, löjjelek le!

Erre én a jing-csung parancsára harminc katonát vezettem arra a helyre, ahol a Snaitu Juaurh Hutung a Hatamen-utba torkollik. Ott álltunk a rendőrállomáson. Én lőttem először a gyaloghíntőre, amelyben a követült. Mikor azután betekintettünk a gyaloghíntőbe, a követ már holtan hanyatlott alá az üléstől. A holttestet nem bántalmazta senki.

Aláírta:

Cordes,

Német-Peking parancsnokló polgári prefektusa.

London, november 21.

Az esti lapok közlése szerint Knappe német főkonzul a következőket közölte arról a hosszas beszélgetésről, amely közte és Linkanji nankingi alkirály között Nankingban folyt. Az alkirály azt a meggyőződését fejezte ki, hogy sem az ő, sem pedig Csangosing helyébe nem lehet bármiféle ürügy alatt reakciós hivatalnokokat kinevezni. Az udvarnak Szingantuba küldött pénzüsszegekről és élelmiszerekről szóló hírek nagyon tulzoltak. Ő csak szerény pénzüsszegeket küldött Szingantuba, azt is csak az udvar határozott parancsára.

London, november 21.

A Daily Newsnak jelentik Sanghaiból tegnapelőtti kelettel, hogy az udvar a nélkülözések és kényelmelenségek miatt, amelyeknek Szinganfaban ki van téve, nagyon szeretné ezt a helyet elbagyni, de teljesen Tungfuszang kezében van, aki nem ment Kanschuba, mint előbb jelentették, hanem még Szinganfaban van, ahol 16.000 emberrel rendelkezik.

HIREK.

H e c c .

Az ugratás csunya és rosszlelkű mulatság. Olyasforma, mintha a pinesi kutyámat a fülénél fogva cibálom s gyönyörködöm abban, hogy milyen vesztettül vinnyog kinyájában. Az ugratás valami pervers élvezet lehet. Gyönyörűség abban, hogy egy másik ember kinlódik a kellemetlenségben, amibe beugrott. Nem a maga jószántából, hanem mert úgy kívánja a hecc. És bárgyu mulatság is. A hivatásos ugrató, a nagy stílik mestere, csak egészen üres ember lehet. Magában semmi feldolgozni valója nincs. Se az agya, se a szíve nem ad neki munkát, tehát köröskörül keres magának valami médiumot, aki dolgozzék helyette a maga és a társaság számára. Valakit ugrat s a valaki ugrik is mindig, mert a valaki arra van kiválasztva. Voltaképpen arra született, arra nevelkedett, úgy zsugorodott össze az agya, hogy soha odáig ne jusson, hogy ő is ugrasson. Tessék csak körülnézni. Mindenütt megvan ez a figura. Ott ül szegény a kompániák közepén s körülötte ugynevezett jó humorú urak, akik — hopp! — most mindjárt újra ugratják s nagyot mulatnak azon, ha megint belevágta magát abba a bizonyos pocsoltyába, amit a lábál elé készítettek a barrier túlsó oldalán. S köröskörül száználmasan szegénylelkű publikum nézi a heccet és iszonyatosan megrökönyödik, hogy ime rosszul sült el egy vice. Az illető, az a bizonyos hecc-objektum egyenesen a sűrűdörbe ugrott.

Ne utolagosan tessék megrökönyödni, tisztelt publikum, vagy legalább rökönnyödjünk meg alaposan. Azt mondani, hogy egy ország minden egyes dirib-darab embere legyen máttól kezdve finom lelkű ur, hiábavalóság lenne. De nem képtelenség azt kívánni, hogy ne legyünk olyan általánosán durvák.

Amit pár sorral fennebb mondtam a slemilről, azt szóról-szóra kell venni. Az első elemi osztálynak már megvan a maga fout-ballja, akit az imposztorok ravasz taktikával balsikerős vállalkozásokba ugratnak bele és innen kezdve minden klasszisnak, kottériának az asztaltársaságokon és veterán-egyesületeken végzőtől a legfelső méltóságokig. Valaki, akit vel nem együtt, hanem akin kacagni illik. — Valaki, aki a mulatságnak nem részese, hanem tárgya. Nem hiszem, hogy a tiz magyar miniszter ha együtt ül, közöttük ne lenne ez a valaki. És ha a méltóságos Kuria csinál egy kugli-pártit, hát ott ül majd közöttük a méltóságos slemil. Csak bele kell pillantani a kompániákba. Valaki szenved, amíg más mulat. Az a valaki, aki most belehalt a hecbebe.

Pedig hát ez nem járja. Kell, hogy valamiképpen haladjunk mi is az idővel. Anekdotákban elolvastam az ilyes viceket és — megundorodtam tőlük. S nem én vagyok az egyetlen, aki úgy érzi, hogy ezek a vicek voltaképpen szemenszedett, izléstelen, durva kinövési voltak a tréfának. S ma se csinálunk egyebet. És ahogy csináljuk, még abban is van különbség, ott két vad magyar ur egymással viceelt a maguk módja szerint. Megnyuzatta egyik a másiknak a lovát s viselte a tréfajárt a konzekvenciát mindenik a maga rovására. Miazonban kompániában csináljuk a heccet s tizen, huszan, százan utazunk arra az egyre, akit nem is nagyon gavallérosan azért választottunk meg köz-slemilnek, mert a leggyöngébb. Ha megbökik hátulról, hogy a levesbe üsse az orrát, azt hiszi, hogy tréfálni méltóztatik valakinek. Ha leviceelik a füregébe elműjük, nem tud hirtelenben vissza vágni. Ha ugratják, ugrik. Hát bizony ráfeküdni egy ilyen figurára tiznek, husznak, száznak nem is emberséges, nem is uri-emberséges.

Kell, hogy valamiképpen haladjunk mi is az idővel, de hogy hogyan, azt hirtelenben nem tudnám megmondani. Mert ha fölteszem magamban, hogy holnapról kezdve oroszul tanulok, abban nincsen semmi képtelenség. Veszem a könyvet és tanulok belőle. De ha azt mondom, hogy holnapról kezdve művelem a lelkem... Szegény lelkem, akkor veled baj van.

(Th.)

Budapest, november 21.

— BUDAPESTI NAPLO. November 15-én

új előfizetés nyílt a Budapesti Naplóra. Kérjük azokat a tisztelt olvasóinkat, akiknek az előfizetése ezen a napon lejárt, méltóztassanak a megújításról idejekorán gondoskodni, hogy a lapot akadálytalanul küldhessük tovább.

— Személyi hírek. Báró Fejérváry Géza honvédelmi miniszter, gyöngyöskéde jolytán, holnap, csütörtökön, nem fogad. — Báró Dániel Ernő volt kereskedelemügyi miniszter megvette Winterberg Gyula 2700 kat. holdnyi nagy-gáji birtokát.

— Királyi kihallgatás. A király a hét/6-i, november 26-iki általános kihallgatáson kívül, itt Budapestben még csütörtökön november 29-én és hét/6-i december 3-án általános kihallgatást ad. Előjegyzéseket a kabinetiroda elfogad.

— Lónyay grófok Budapesten. Lónyay Elemér gróf és neje, Stefánia királyi hercegnő ma délelőtt 11 órákor a Hungária-szállóból nyitott kocsin Gerbaud udvari eukrász Gizella-téri üzletéhez hajtatott. Mialatt a grófi pár a eukrászában reggelizett, az utca óriási közönség verődött össze az üzlet előtt. Távozásukkor a közönség lelkes éljenzéssel kísérte az elgördülő kocsit. Az érdekes pár még egynehányszor feltűnt a nap folyamán; utójában a közönség mindenütt lelkes éljenzéssel fogadta a királyi hercegnőt. A grófi pár, értesülésünk szerint, szombathat marad Budapesten, azután téli tartózkodása Kalksburgba, Bécs mellé tér vissza.

— A király üdvözlése. Bécsből jelentik, hogy Ferenc József király Budapestre a következő táviratot intézte Eulenburg herceg német nagykövethoz, házasságának huszonöt éves évfordulója alkalmából:

Fogadja ön és a tisztelt hercegnő boldog házasságuknak huszonöt éves szép ünnepe alkalmából meleg részvételemmel és szívből jövő szerencse- és üdvözléseimnek kifejezését. Ferenc József.

— **Vége a szent évnek.** Rómából táviratozzák: A szent esztendő december 24-én zárják be. Ez alkalommal nagy zárandókat rendeznek a világ minden részéből. Valószínűleg ekkor megy Rómába a második nagy angol zárandókat *Vaughan* bírnok vezetésével, aki már lélepillant nagy betegségből. A bírnok nagyjértékű arany-kelyhet fog átnyújtani a pápának, aki 1901. január elején ezzel fogja celebrálni az új század megnyitóját.

— **Hidassy püspök hagyatékai.** Mint *Szombathely*-ről táviratozzák, most folyik az elhunyt *Hidassy* Korneel püspök hagyatékának leltározása. A leltározást *Kálószy* Zoltán osztálytanácsos, *Marinovic* kincstári ügyész, *Aggházy* számlellenőr és *Illés* Antal, a káptalani javak gondnoka vezetik. Az elhalt püspök irományai között tetemes összegű pénz és takarékpénztári betétkönyveket találtak. Vasárnap a zalaegerszegi és novai javakat leltározzák, azután az ingatlanokat becsülik meg.

— **A boér parancsnok haragja.** Még mindig tart lenn délen az élet-halálharc, vagy inkább a nagyszerű halál. Mert hogy a még fegyverben lévő boér mind odavész, ha nem gondolja meg magát, az nagy bizonyosság. Szent örület ez már, amibe bele kell pusztulni. S a hozzátartozók is így látják már a dolgot. Mert ime *Hob* hadnagy, a bloemfonteini katonai kormányzó titkára fölkerekedett a két Brand-lánnyal, Brand boér parancsnok két asszony-testvérével. A kis társaság addig-addig utazott, amíg magához Brand parancsnokhoz nem ért. Akit is arra kértek fel, hogy mondana le végre is a hadakozásról, ami már ugy is használ és mentse meg a maga és a harcossai életét, adja meg magát. Hát egy kicsit haragos lett a parancsnok ur. Azt mondja a követésnek:

— Eltakarodjatok innen!

Mikor pedig a vendégek nem nagyon siettek, még hangosabban kiáltott rájuk:

— Menjetek, ha kedves az életetek!

És nyúlt már a revolverre felé. A két asszony meg a hadnagy jónak látta, hogy kitérjen a nagy felháborodás elől. Künn azonban foglyul ejtették és őrizet alatt Petrusbergbe, onnan Kimberleybe kísérték őket. Ma érkeztek meg Bloemfonteinbe, ahonnan az egész esetet táviratozzák.

— **A király vadászásának.** A király vasárnap vaddisznóvadászatra alkalomával két teljesen kifejlett, hatalmas kőszálú sast ejtett el. A főváros szomszédságának ritka vendégeit *Rozonowsky* Frigyes udvari preparátor ki fogja tömni s azokat a gödöllői vadászástély éntermének menyezetre fogják függeszteni szálló helyzetben.

— **Nyugdíjba ment alispán.** *Liptószentmiklós*-ról írják, hogy *Palugyay* Gyula, Liptóvármegyének nyolc hónap óta felügyesztett alispánja, *Szencsényi* Arisztid főispánhoz benyújtott megrongált egészségi állapotával indokolt nyugdíjaztatásra iránti kérvényét a 20-ára egybehívott nyugdíjaztatási ülés elodogatta. *Palugyay* az alispáni székben már hónapok óta *Jóó* Marcel liptóvári főszolgabíró helyettesíti. A végleges választás jövő májusban lesz.

— **A sógor.** A kolozsvári felső-kereszt-utca egy lovas talyigát kísért nagyon szomorúan három cigány. Ugy látszott, hogy temetnek. Egy rendőr megállította a szomorú menetet.

— Ki halt meg cigány?

— A sógorom instálom! A sógorom szegény! Isten nyugasztalja!

De alig mentek néhány lépésnyire, a koporsó fedele félrecsuszott és egy röfögő malac dugta ki az orrát. Persze rögtön úzóba vették a cigányokat, de azok felkapták a szekérre s elváltak. Azóta már jelentkezett is a kárvalott a rendőrségen; hiába, a cigányok már eltemették a disznáját. És talán az egyetlen ember ez aki ezért a tréfáért haragot tud tartani velük.

— **Afférek az egyetemen.** A budapesti egyetemen nap-nap után keletkeznek gomba-módra az afférek, támogatásul a párbaj ellen irányított mozgalomnak. Ez afférek közül a legjellemzőbb hátterük talán épp azok, amelyekben a volt liberális elnök, *Szundy* Károly, volt a részes. A választások után a néppárti ifjak egyik vezetője, *Köppödy* Dezső, indította meg kollégája ellen a házast. *Köppödy*nek lovagias ügye keletkezett *Szundy*-val, de az elégtételadás helyett kilógasolta *Szundy* párbajképességét. *Köppödy* egyik segédének, *Posevitz* Sámuelnek, szintén affére támadt ez ügyből kifolyólag *Szundy*-val. *Posevitz* megbízottai a *Köppödy*-nél levő adatok alapján becsületbírásgot kértek, de annak összeállása előtt pár perccel kijelentették, hogy adataik téves információknak, a valószínűleg nem felelnek meg s így ellátnak a becsületbírásgtól. Egyben az adatokat tartalmazó levelet s táviratot, amelyek *Wizinger* makói ügyvédjélől aláírásával vannak ellátva, további eljárás végett átengedték *Szundy* Károly megbízottainak. Egyébként ez ügyben *Posevitz* és *Szundy* Károly között ma délután pisztolypárbaj volt kétszeri golyóváltással a budai lövölde mögött. Felek nem sérültek meg.

— **Tisztviselőnk Országos Egyesülete.** Most már arról hiábaavól minden bölcselkedés, helyese-e, jól van-e, hogy az asszonyok is tér jutott mindenfelé a kenyérkereső pályákra. A bürokat, az üzleteket már ellepték erősen, megbízhatónak, szorgalmasoknak mutatkoztak és mert sok a leány, asszony, akinek kenyérkereső nem jutott, a munkától eltúnta őket sehogy se lenne méltányos. Főként a tisztviselőpályán lévőkről van itt szó, akik hogy erős nagy csoportot tesznek már annyira nyélbe van ütve, hogy az alapszabályai már le is érkeztek a belügyminiszterhez, a szokásos kormányhatósági jóváhagyással. Már az országos jelleg is mutatja, de egyébként is föltehető, hogy ez az egyesület nem éppen kasznól lesz, ahová emancipált hölgyek klubbörömök mennek majd élvezni. Ez az egyesület arra való lesz, hogy a magyar korona országainak területén a kereskedelmi bürokbán, továbbá az állami- és egyéb közhivatalokban működő tisztviselőnek megtalálják a maguk érdekeinek az erős védelmét. Az egyesület most már megkezdte működését, mint komoly célokra törekvő társulás.

— **Keresztény szövetkezetek központja.** A katolikus naggyűlés mai, második napján a keresztény szövetkezetek országos központja, mint szövetkezet tartott gyűlést a *Katolikus Kör* dísztermében.

A gyűlést gróf *Zichy* Aladár nyitotta meg s megnyitó beszédében a kis emberek ügyének fölkarolásáról, anyagi helyzetük javításáról szólt. Azt látja, ugyan, hogy több önzetlenség, mint nyereszkesedés, több szeretet mint önzés kell a szövetkezés sikeréhez és éppen ezért helyesen működő szövetkezet csak keresztény alapon állhat. Keresztény szeretet és áldozatkészség nélkül szövetkezet meg nem állhat és a katolikusok ezzel is azt akarják bizonyítani, hogy csakis keresztény alapra fektetett társadalom képes egészséges államot alkotni. Utána *Kürschner* Ödön plébános tartott előadást a keresztény szövetkezetekről ügyről. A gazdasági liberalizmussal, a szabad versenyvel foglalkozott, amelynek eredménye az, hogy a nagy erők elnyomták a kicsinyeket. Ezért van szükség a kis erők szervezésére. Utána *Major* Ferenc képviselő beszűt a később *Szentiványi* Károly plébános előadást tartott ezzel a címmel: A vidéki szövetkezetek és a központ. Előadásában azt sürgette, hogy a központ és a vidéki főkök, valamint az önálló szövetkezetek között szorosabb kapcsolatot kell létesíteni és hogy több szövetkezetet kell alapítani. Ebben az ügyben javaslatot is terjesztett elő. Több fölhasználás után az elnök figyelmeztette a vidéki szövetkezeteket, hogy idejében tegyék meg megrendeléseiket a központban. A délelőtti ülést díszbezd követte a *Katolikus Kör* dísztermében. Gróf *Zichy* Aladár a pápára és királyra, dr. *Gieswein* Sándor kanonok *Zichy* Aladár mondott ez alkalommal felköszöntőt, melyeket számos más töst követett.

Az alakuló közgyűlést élénk részvétel mellett tartották meg. Gróf *Zichy* Aladár munkásságra buzdító szűt beszéde után dr. *Győrhy* Ödön központi titkár jelentette, hogy a keresztény szövetkezetek országos központja mint szövetkezet megalakulásához 89 aláíró jelentkezett 500 üzletirésszel (100–100 koronás üzletirésszel). Majd megválasztották a vezetékezt. *Igazgatók* lettek: dr. *Gieswein* Sándor kanonok, dr. *Major* Ferenc országgyűlési képviselő, gróf *Zichy* János országgyűlési képviselő, dr. *Nagy* Sándor, gróf *Majláth* Géza, gróf *Majláth* György, *Szentiványi* Gyula plébános, dr. *Zlinszky* János, *Boromisza* Tibor kanonok, *Rakovszky* István országgyűlési képviselő és gróf *Zichy* Aladár.

A felügyelő bizottság tagjai lettek: Dr. *Nitter* Károly, *Hirschman* Ödön plébános, *Benjes* István, *Posics* Mihály, *Sebeny* Antal. Pótagok: *Fürész* József és *Soltész* Ede.

Gróf *Zichy* Aladár elnök ezután beárta az alakuló közgyűlést. Osztás előtt *Boromisza* Tibor kanonok köszönetet mondott gróf *Zichy* Aladárnak buzgó működéséért.

— **Tiszt pincér ellen.** *Triest*-ben, mint onnan táviratozzák, a Café Trentóban véres jelenet történt egy főhadnagy. Slanczy, a főhadnagy szóváltásba keveredett Tosini pincérral, s a viszálykodásnak az lett a vége, hogy a tiszt kardot rántott és olyat vágott a pincér fejére, hogy halálos sebet ütött rajta. Rendőrök fegyverezték le a főhadnagyot, aki ugyan csak izgatottan viselkedett.

— **A posta kérelme.** A budapesti posta- és távirat-igazgatóság felkéri a kereskedőket és az osztályos-ügy árusítókat, továbbá mindazokat, akik nyomtatványféléket tömegesen szoktak feladni, hogy a gyors továbbítás érdekében szorítsák alkalmazottaikat arra, hogy a rájuk bízott tömeges levelezést (körlevél, hirdetés) ne vigyék többé a tőpostára, hanem egyenesen a keleti pályaudvar irányító hivatalba. Természetes, hogy az ajánlott levelezés felvételét továbbra is tőpostahivatal látja el.

— **Vérges szolgaleány.** Izgalmas véres drámáról ad hírt táviratában esztergomi tudósítónk. Kövesd határában történt az eset. Egy szolgaleány kegyetlen módon megölt egy asszonyt; háromszor rádött, majd késsel felhárította a mellét. Erre menekülni akart, de üldözői szemelátára magára lőtt, majd mellbe szúrta magát s amikor halála csak nem akart bekövetkezni, a kövesdi hídról a Garamba vetette magát. Még élve fogták ki és bevitték az esztergomi kórházba.

— **A király háza.** Az egykori Kigyó-téren épülő királyháza mindjobban közeledik a befejezéséhez, s most már az impozáns tőz felrakásán dolgoznak. A hatalmas palotán azonban a szokásos bokréta-ünnepélyt nem tartották meg. Amidőn ugyanis a palota tervezői, *Korb* és *Giergl*, a legfelsőbb magán- és családi alapok főigazgatóságának előterjesztették, hogy a régi szokásnak megfelelően miként kellene megtartani a bokréta-ünnepélyt, és kik azok a munkások, akik e szokásnak megfelelően kétszeres munkadíjat kapjanak, a főigazgatóság azt határozta, hogy az ünnepélyt nem tartatja meg, de ahelyett valódi örömmünepet szerez az új épület összes munkásainak. A főigazgatóság ugyanis abban a véleményben volt, hogy amidőn ő felsége kegyesen megengedte, hogy magyar székesfővárosa emelésére a nagyszerű palota megépíttessék, az ő atyai intencióinak sokkal inkább megfelel, ha a drága, ősi egyenünnepély költségeit a szegény munkások között osztatja szét. Ennek megfelelően a munkások nem a javasolt kétszeres munkadíjat kapták az egyenünnepély napján, hanem munkadíjuknak éppen az ötszörösét. Együtt a főigazgatóság felbatalmazta a műépítészeket arra, hogy a palotán dolgozó összes munkásoknak buzgóságukért teljes elismerés fejeztessék ki.

— **Távolságok a tisztikarból.** A szegedi honvéd gyalogezred két vizdiki zászlójának tisztikarából, mint tudósítónk jelenti, a legközelebbi időben, egy esomó tiszt kivonul. Kétféle okból fogatkozik meg a tisztikar. Az egyik zászlóalj-nál négy-öt tisztet azért menesztenek, mert a szakadatlan dinom-dánom olyan adósságokba keverte őket, amelyek nem egyeztetethők meg a tiszt korrektséggel. Hadnagy, főhadnagy és kapitány megyen el az armádiából, mert muszáj nekik lemondani a rangjukról. A másik zászlóaljból ellenben úgy menekül néhány tiszt ur. Ezek meg azért mennek, mert félnek az adósságtól. Hát levonják a konzekvenciát. Egyik-másik visszatér valami félbeszakított tanulmányhoz, jogihoz, vagy másfélhez, némelyek egészen idegen talajra lépnek, beamerkek lesznek. Egyik se készül cigánynak, vagy artistának, inkább a poszonyi öreg tiszt példaadásához simulnak. Rendes polgári munkához látnak. Mintha rendszer volna ebben a mozgólásban.

— **A szegedi rejtélyes gyilkosság.** Szegedről táviratozza tudósítónk, hogy *Péchy* Károly hadbíró tegnap fejte be a katonai őrség ellen folytatott vizsgálót s visszautazott Aradra. A katonák még Szegeden vannak, de valószínűleg már holnap elviszik őket az aradi sáncokba, hogy ott folytassák a vallást. Az őrség négy tagja közül egyik sem vallotta be a bűnt, sőt nyom sincs, amely kizárólagos bizonyosságra vezetne. Annyi bizonyos, hogy a Tari család ellen a négy ember közül valamelyik követte el a borzasztó gyilkossági merényletet. Mikor a vizsgáló bizottság megtalálta a ház körül az eldobott Mannlicher-hüvelyeket, mindjárt az őrséget gyanúsították. Megközelítették tehát óvatosan s mikor a legényektől a fegyvereket elszedték, sorba kérdezték őket hogy megvannak-e a patronjaik. Valamennyi felmutathatta azokat csupán *Vig* József őrsvezető nem. Az ő táskájából hiányzott hat golyó s bár halálsápadta válva erősítette, hogy valaki kilopta a patronokat, mégis ő ellene kezdtek meg a vizsgálatot a legszigorúbban. Ekkor előállt *Tatár* Mihály közelegény s feltűnően azon erősködött, hogy *Vig* a gyilkos. Csak hogy ez a nagy készség lesz valószínűleg a veszte, mert most már ő ellene folyik a vizsgálat a legszigorúbban. Vig ugyanis tisztességes ácsleány, akit két évi katonasága alatt sohasem büntettek, *Tatár* ellenben az illavai fegyházból jött a katonasághoz s felebbvalói szerint minden gonoszság kitelik tőle. Az a gyanu s ezt akarják most bebizonyítani, hogy *Tatár* ellopja *Vig* titényeit, hogy ethársai magáról a gyanut s ő követte el a gyilkosságot.

— **A palánkai kendergyár égése.** *Palánkáról* jelentik, hogy az ottani kendergyár, amely egy részvényirtaság tulajdona, lángokban áll. A raktárakban óriási mennyiségű nyers és tiltott kender volt felhalmozva, mely nagyrészt a lángok martalékává lett. A gépház és lakosztályok szintén leégtek. A gyárban 400 munkás dolgozott, kik most kenyérüket veszítették. A nyersanyag oltása lehetetlen s a tüzoltóság tehetetlenül áll a vész szinélyén. A szomszédos községek tüzoltóságát táviratilag kérték fel segítségre. A tűz keletkezésének okát még nem állapították meg.

— **Detektívek egy zárdában.** A temesmegyei meziesi zárdában tegnap nagy riadalmat okozott három detektív, akik csendőrök kíséretében átkutatták az egész zárdát. A szerb kormány ugyanis megtudta, hogy *Illits* Mihály, a szerb nemzeti bank pénztárosa, aki százötven ezer frank elcsikkasztása után megugrott, Versec felé menekült. A három detektív ebben az irányban indult nyomozásra s utjukba ejtették a meziesi zárdát is, melyben nagy izgatottságot okozott megjelenségük. Illetet nem fogták el.

— **Hazánk számarai.** No sejtsem benne senki simbolomot! Világosan, egyszerűen értelmezze mindenki ezt a mesét:

— Tudni akarnám, — így szólt egy napon a király, hogy mely nemzetben vannak a legkitűnőbb számarak! Ezért hívjatók össze a nemzetek számarait s rendezzettek versenyeket.

A futarok azonnal elszaladtak a világ négy tája felé s hírül vitték, hogy a király tudni kívánja, hogy mely nemzetben vannak a legkitűnőbb számarak.

— Oh! — mondták a legtöbb ország lakói s mosolyogtak. Ha csak ezt kívánja tudni a király, akkor miénk a győzelem.

Előre megmondhatom azonban, hogy ezek a népek ezúttal rosszul okoskodtak, mert nem ők lettek a győztesek. Ők ugyanis szimbolizáltak voltak s így mindent másképp értettek, mint ahogy kellett volna.

Igy történt aztán, hogy a király elé csupa olyan versenyző került, akiről csakhamar kiderült, hogy tudósok. Egyetlen ország járt csak a maga természetes, istenadta józan esze után s mivel a király számarat kért, hát számarat küldött. Valóságos, négylábú, szürke állatokat, amelyek nagyon tetszettek a királynak, mert igen sok terhet bírtak el s nem roskadtak össze a sok teher alatt.

A versenyen tehát ezek a számarak lettek a győztesek s azóta van, hogy egy teherbíró számar nagyobb dicsőséget hoz, mint száz tudós.

Ez a mese nem igaz. A versenyt nem a király kívánta, hanem Berlin lakossága, amely a régi kutyafogatókat számarfogattal akarta fölcserélni. Az sem igaz, hogy a nyugati népek szimbolizáló módra fogták föl a dolgot s be van bizonyítva, hogy a versenyen csak számarak vettek részt. De az igaz, hogy Magyarország küldte oda a legjobb számarakat, s az sem kitalált dolog, hogy a magyar számarak bírtak el a legtöbb terhet, a nélkül, hogy összevagytak volna. A derék számarak elnyerték Berlin város díját s az aranyérmet, amivel a magyar állattenyésztésnek nagy diadalt szereztek külföldön.

— **A t. hölgyközségeknek.** Páris legsikkesebb újdonságait és különlegességeit hozta haza a napokban Latzkovits A. és Társa (Andrássy-ut 3.) cég főnöke. Különösen a remek szép bluzok keltenek méltó figyelmet, melyek közül néhány a cég katalógusában is látható.

— **Házasság.** A deákteri ág. ev. templomban ma meklebhoi Mayr Alréd nagybirtokos altarhöz vezette felsőbbbiki Nagy Saroltát, özv. felsőbbbiki Nagy Józsefné leányát. Az esküvőn a menyasszony rokonai: a Purpál, Nádas, György és a Váts családokból többen voltak. Az esküvőt az Országos Kaszinóban dejeuner követte, amely után a fiatal pár nászútra indult.

— **A rossz tréfa áldozata.** Kovács Manó fogtechnikus, aki tegnap a Teréz-körút 1. szám alatt lévő műtermében melibe lötte magát, az éjjel egy órakor meghalt a Rókus kórházban, Navrátil tanár osztályán. A szerencsétlen fiatalember három levelet hagyott hátra, egyet anyjának Kósa Nettinek, egyet Kóvár házfelügyelőnek, s a főkapitányságnak. Dr. Pollák Béla ügyvédnek egy csomagot hagyott. A főkapitánysághoz írt levelében bejelentő üngyilkosságát s tudatja, hogy annak okát megmagyarázza az a levél, amelyet a *Magyar Szó* címre a postán feladott. Örökösének édesanyját és öt testvérét nevezi meg, s ezeknek hagyja ingóságait, meg 15,000 forintról szóló biztosítási kötvényét is, amelyet Dr. Polláknak küldött s annak kiadását kéri. Végezetül kéri, hogy miután felekezettől, egyszerű temetést rendezzenek számára s ne boncolják föl. Holttestét átszállították a boncoló intézetbe.

Mint már mai lapunkban is megírtuk, a szerencsétlen, tulérzékeny fiatalembernek az az éretlen tréfa okozta halálát, amelyet vele szemben Schubert Arnold győgyorszerző elkövetett. Maga a jobb sorsra érdemes halott vádoltja Schubertet egy halála előtt írott levelében, amelyet a *Magyar Szó* szerkesztőségéhez intézett. A levél a következő:

Becsés lapja egyik múlt heti számában II. sor táncosok című karcolat alatt hírül adta, de inkább a humor szempontjából azt a gyalázatos tréfiát, amelyet velem Schubert Arnold ur gyógyorszerző elkövetni jónak látott.

Az üngyek folytatása lett, melynek folyamata alatt azonban nekem nem sikerült elégtételhez jutnom, ellenkezőleg még Schubert urnak jutott ki belőle. Engemet pedig ebből kifolyólag újabb megsebzéseket éretek.

Nem tudom, az ily ügyekben való járatlanságom, vagy ügytelenségem vagy még egyéb — — — idézhettem elő ezt az ellenkező eredményt, de bármí is volt oka, izgékony depressziók iránt roppant hajló kedélyemet ez az ügy egészen tönkretette.

Kimondhatatlanul bántott a gyalázat, amelyet nem tudtam megtorolni, megvagyolni nem tudtam. Vigasztalhatatlanságom közepette hirtelen az üngyilkosság gondolata megragadta egész valóm, amit gondolatot onnan többé kiűzni nem tudtam, próbáltam ellene küzdeni, de sikertelenül.

Nevetségesnek, lehetetlennek, örültnek akartam magamnak a dolog ilyen megoldását feltüntetni — de hasztalanul — nem voltam elég erős győngeséget leküzdeni

— meghalok. —

Ebben a végzetes pillanatban csak egy gondolat bánt engemet, hogy nem méltóbb ügyért halok meg.

Schubert ur zseniális tréfáját tehát életemmel fizetem meg.

A tekintetes Szerkesztőség iránt mély tisztelettel

Kovács Manó
fogtechnikus, Teréz-körút 1/b.

(x) **Egyenruhák,** díszöltönyök és libériák, olasz vivőszerek igen olcsón kaphatók Tiller Mór és Társa cs. és kir. udvari szállítóknál Budapest, Váci-utca 35.

(x) **Fischer Simon és Társa** selyemüzletében (Bécsi-utca 7.) az ez idei okkázio-eladás folyamában van. 4—10 méteres selyemmaradékok a legjutányosabb árban.

(x) **Kérjünk mindenütt Emke-gyujtót!**

(x) **Honi ipar.** Ajánlom általánosán ismert, saját gyártmányú posztó beakadéjmet (gamasni). Kapható drapp oliv, szürke, bronz és fekete színben. Párja 1 forint 10 krajcár. Hölgyeknek térdmagasság, párja 2 forint 70 krajcár. Kertész Pál divatruházában, Kerepesi-ut 44. sz., a Népszínházzal szemben. Eladás nagyban is.

Papp Béla a szalimházban.

— A Budapesti Napló kiküldött tudósítójától. —

Szatmár, november 21.

Márton Lázár, a szatmári királyi törvényszék fogházának felügyelője, tegnap este kapta meg az ügyészség végzését, hogy ma reggel hét órakor a II. számú tárgyalási teremben a törvényszék elé állítsa Papp Bélát, Papp Zoltánt és Zsoldics Mihályt.

Az éjjeli őriárat többször nézett be az éjjeli Papp Béla cellájába: a halálra szánt ember mély álomba merült. Semmiről sincs sejtelve. Zsoldics Mihály az utóbbi két napon feltűnően halványodott és támoilgott. Nagyokat sóhajtott és nyughatatlanul fordult ide-oda ágyában. Talán megtudott valamit előre ellenőrizhetlen módon.

Gyönyörű tiszta kék ég ragyog le Papp Béla utolsó napjáról.

Papp Béla ma reggel hatkor kelt föl és megreggelizett. Nyugodt volt és jókedvű.

Hét órakor Márton Lázár fogházfelügyelő beállított Papp Béla cellájába.

— Hát már megreggelizett? — kérdezte egész elfogulatlan hangon. — Hát akkor jöjjen...

— Hova? — kérdezte még egész nyugodtan Papp Béla.

— Itétre.

Egy pillanat alatt megváltozott az egész ember. Visszahőkölt, kiegyenesedett és mint a vad, ha idomítójának egyszerre fölmondja az engedelmeséget, sötétlen lobogó szemmel nézett a felügyelőre.

— Nem megyek!

Először történt meg, hogy Papp Béla, aki becsületszavát adta annak idején a felügyelőnek, hogy nem követ el sem üngyilkosságot, se szőlési kísérletet, engedelmenkedett.

— Jönnie kell, — tudom rá kényszeríteni, — fenyegette a felügyelő.

A gyönyörű szikár ember, az atléta szépség mintája, párdumódra kibuzta magát és sötétlen vágta oda:

— Akár megyek, akár nem, — ugyis fölakasztanak. Ugyebár — akasztásról van szó?

— Honnan tudhatom?! Senki se tudja...

— Hát fogadjunk, felügyelő ur, hogy fölakasztanak!... Tudom, hogy mit jelent, hogy most reggel hétkor hirdetik ki az ítéletet!

A menet megindult. Papp Béla puha fekete kalapjával és bolyhos fekete sacco-ruhában, Márton fogházfelügyelő és az őrmester közt, háta mögött két fegyveres őr. Ma először nem nyujtózódott és nem tornázott, cellájából kilépén, amit azelőtt mindig megtett.

(Az ítélet kihirdetése.)

A II. tárgyalási teremben már összegyűltek a komoly aktus részesei. Galba elnök, Szabó és Balog szavazóbírák, Kelemen, Fejes és Hermann védőügyvédek, Dénes ügyész.

Először Papp Zoltánt állították elő. Félíg kö-

pott, félíg uras ruhájában az igazi elzúllott vidéki magyar ur, karján viszi föl kabátját és igen nagyon akarja mutatni, hogy ideges.

Zsoldics Mihály a szatmármegyey juhász-ruhában, a hátul tulipános bárnyóból kabátban, vastag posztónadrágban, vékony csizmájában modelleje lehet a szép magyar parasztnak. Arca halálisan fehér. Amikor beléptek hozzá a cellájába, éppen támoilgva sétált föl-alá cellájában, fölött kalappal.

— Zsoldics, itélethirdetésre viszsük!

Zsoldics levette a kalapját, fölneézett és amugy lelke legmélységesebb mélységéből imádkozott:

— Csak mostan segítene meg az a jó Isten!

A bírák alacsony emelvénye előtt találkozott a három ember, akik — holnap lesz egy felvő, látták egymást utójjára. Akkor ítélt felettük a törvény.

Mikor Papp Bélát levezették, az emelvény előtt jobbról-balról állt Papp Zoltán és Zsoldics Mihály. Közibök állították Papp Bélát, aki futólagosan oda-sunyított a két büntőrsra, aztán pedig merőn Galba elnökre nézett.

Várta a sorsát...

Az egybegyűlt urak, mint egy ember, visszafajították lélekzetüket és merőn Papp Bélára néztek.

Galba elnök felolvasta a Kurjának a semmisségi panaszra vonatkozó határozatát:

— **Ö felsége a király nevében!** A magyar királyi Kuria a Zsoldics Mihály és társai elleni bünpörben az elítéltek s a védők által a szatmári esküdtbírósg ítélete ellen emelt semmisségi panaszok tárgyában 1900. szeptember 12-én tartott nyilvános főtárgyaláson a koronaugyész s a vádlottak meghallgatása után következőleg végzett:

a Kuria az összes semmisségi panaszokat elveti.

Az elnök letette a papírt és az ügyészhez fordult:

— Most pedig, miután Papp Zoltán és Zsoldics két évnél tovább terjedő fegyháza vannak itélve, van az ügyész urnak erre vonatkozólag valami előterjesztése?

Dénes ügyész: Kérdeztessenek meg a vádlottak, kívánnak-e gyilkosság kezelésére gondnokot kirendeltetni?

Zsoldics: Nekem nincs vagyonom, nem is kell gondnok. Ot gyermekem van, majd gondoskodik róla a feleségem.

Papp Zoltán: Valami kis örökségem lesz, ennek gondnokává kérem dr. Fejes István ügyvédet kineveztetni.

Ezután az elnök elávoilattatta Papp Zoltánt. Felállt s kihirdette a Kurjának a kegyelemre vonatkozó következő értesítését:

Ö császári és királyi apostoli felsége Budapestén 1900. november 12-én kelt legfelsőbb elhatározásával Zsoldics Mihály elítéltek gyilkosság büntetése miatt megállapított halálbüntetését kegyelmesen elengedni s megengedni méltóztatni, hogy e helyett a nevezett ellen életfogytiglani fegyházbüntetés alkalmazassék és a hivatalvezetés tízévi tartamban állapittassék meg; ellenben elrendelni méltóztatni, hogy ugyanazon büntetést mint felbujtó: halálra ítélt Papp Béla ellenében a törvény és az igazságszolgáltatás rendes lefolyása bekövetkezzék.

— Ezekután — tette hozzá az elnök — átdom az elítélteket a királyi ügyészségnek. A Papp Béla elleni ítélet végrehajtása alkalmából a törvényszék részéről Morvaj Károly törvényszéki bíró s Oláh Miklós jegyző rendelkeznek ki.

A borzalmas eseményt Zsoldics törte meg. Imára kulesolta a kezét és erőltlenül rebegte:

— Hála legyen az Istennek! Kérem nagyságodat, engedje meg, hogy megköszönjem ügyvédeknek közbenjárásával a királynak, hogy nekem megkegyelmezett.

— Ez nem tartozik reám — felelt az elnök — cselekedjék úgy, ahogy jónak látja!

Zsoldicsot is kivezették a teremből s csak Papp Béla maradt ott. Az elnök a bírói szék elé hívta s remegő hangon szólt hozzá:

Az ön részére a földön kegyelem nincs, csakis az Istené! Térjen vissza az Istenhez, kitől sohaem lett volna szabad eltérnie. Ele-tének hátralevő részében, amennyiben kívánja, s remélem, kívánni fogja, felekezettének egy lelkésze fog ön mellé rendeltetni, aki utolsó óráijág vizsgálatni fogja őnt. Vesse már most bizalmát a királyok királyába, a mindenható istenbe, aki amellett, hogy igazságos és könyörületes, a legnagyobb bünsöknek is, akik bűneiket megbánják s akik bűneikért vezekelnek, a másvilági kegyelmet ad. Ott önnre is a kegyelem vár!

Erőszakolt, sötét nyugalomban állt ott Papp Béla, ajkai összezorultak, keze reszket, — egyszerre csak nem találja helyét, ide-oda kapkodja lábát, végre fölkapja fejét és mint valami élettelen szobor áll meg

— Papp Béla, megértette az ítéletet? — kérdi az elnök.

— Meg.
— Van-e valami kérése?
— Engedjék meg, hogy az ügyvéddel beszélhessek.

— Ezt a jogát a törvény biztosítja.
Papp Bélában sötétlen lobog a végtelen indulatosság és izgalom, de magára kényszeríti a nyugalmat. Odaszól a felügyelőnek:

— Elvesztette volna a jogadást, felügyelő ur!... És egy jellemző mozdulattal a nyakára mutatott. Majd hozzátette: — Jobb is így, minek kiindójam... De azt mondom magának, felügyelő ur, ne hagyjon magamra, mert kárt tennék magamban!...

— Legyen nyugodt, ugye so lesz egyedül.
Időközben Papp Béla első emeleti cellájából levitték hosszú ágyát, amelyet neki engedélyeztek és a holmiját.

— Hát hova vezetnek? kérdezte, amikor látta, hogy a menet a földszinti folyosó vége felé tart.

— Új cellát kap.

(A siralombházban.)

A földszint 16. számú nagy társasárka a siralombháza Papp Bélának. Folyton mellette van két fegyveres őr, akinek nem szabad vele beszélnie, csak kérdéseire felelnie.

Az ítélet kihirdetése után rövid idő múlva felkereste dr. Kelemen Samu az ő védőügyvédje.

Mint a megvadult tigris a ketrecében, rohant fel-alá a cellájában Papp Béla.

— Legyen nyugodt, — bízzék istenben, vigasztalta a szerencsétlen embert. — Még nem veszett el minden reménység, sürgönyöztem a királynak. Nézze, itt a telegramm.

A telegramm így szól:

Ő cs. és kir. apostoli Felségének,
I. Ferenc Józsefnek

Bécs.

Ma hirdette ki a szatmári törvényszék Papp Béla bűnpörében a halálos ítéletet, holnap hajtják azt végre. A borzadalmas kivégzésnek ezekben az előperceiben az irgalomnak és könyörületségnek nevében, melyre Urunk Istenünk előtt mindnyájunknak szükség van:

esedezem Felséged előtt, oszszon kegyelmet a töredelmes bűnbánatban vergődőnek. Ne a bűn nagyságát tekintse, hanem a töredelem mélységét; jóságos szemeivel ne csak a bűnöst nézze, de tekintse ártatlan gyermekét is; mert az apa bítófája a gyermek egész jövődő életét bélyegzi meg. Adja meg Felséged a lehetőséget, hogy a bűnös lélek örök vezeklésben tisztulhasson meg itt e földön, mielőtt Istenhez térve, előtte imádkozhatnék az ő kifogyhatatlan irgalmáért. Felséged kegyelméért könyörgök védenem részére.

Dr. Kelemen Samu,
védőügyvéd.

Papp Béla olvasatlanul tolta el magától a fogalmazványt.

— Ej, mit — kiáltott fel keserű elszántsággal — nagyon jól tudom, hogy most már minden hiába való... Ügyvéd ur, ugy-e bár a halálraítelt ember kérését megteszik?

— Igen.
— Minden kértél? — faggatta jelentősen, oda-tapadva izzó tekintetével az ügyvéd arcába.
— Igen, tudniillik, ha lehet...
— Nos, azt kívánom, hogy engem az akasztófán le-fotografáljanak és azt a fotografiát oszt elküldjék apámnak, aki mindennek az oka!

Borzadva hátrált meg az ügyvéd a rettentő szavakra.

— Csak nem mondja ezt komolyan?

— De igen! Ragaszkodom ehhez a kívánságomhoz. A halálraítelt embernek jogával élek. Utolsó óhajom.

Az ügyvéd nem tehetett másként, felment rögtön Dénes Lajos ügyészhez, hogy a halálraítelt ember utolsó óhaját előterjeszesse.

— Természetesen visszautasítom! — határozta rögtön az ügyész.

Kelemen erre visszatért Papp Bélához.

— Nos, ha ezt a kívánságomat nem teljesítik, akkor végrendeletet írok, hogy a hóhérvétele, amelyivel kivégeznek, apámnak hagyom.

Egy doktor lépett be néhány látogatóval. A jó doktor gondoskodott Papp Béláról a vizsgálat tartama alatt.

— Van még valami kívánsága? — kérdezte dr. Kelemen Papp Bélától.

— Semmi egyéb, csak dr. Böszörményi Emilt szeretném még egyszer látni.

— Majd intézkedem, hogy meglátogassa.

Ezután közönyös dolgokról, városi pletykákról folyt a szó és Papp Béla néha-néha hangosan főkacagott. Közben az első emeleti cellájából lehózták a szekrényét, amely roppant egyet-kettőt.

— Ez is bucsznik tőlem, — szolt könnyes szemekkel Papp Béla.

Jäger törvényszéki orvos is meglátogatta Papp Bélát.

— Hogy van? — kérdezi az orvos.

— Jól! — feleli Papp Béla.

— Reggelizett már?

— Ne faggasson, kérem! — Határozott hangon mondja ezt Papp Béla és az orvos erre kimegy.

— Akartam disponálni, — ugymond Papp Béla, — a flam érdekében, de minek? Tudom, vagy kiirtják belőle az emlékeket, vagy úgy nevelik, hogy undorodjék az apjától.

Egyszerre ellágyul Papp Béla, az anyjáról beszél valaki.

— Az anyám, az én áldott jó anyám, nála nincs obb asszony a világon. Az én gonosz apám okozta az én vesztet.

Egyik látogató menni készül és bocsánatot kér.

— Bocsánat, hogy én is farszítottam.

— Mindegy, ha valamivel fáradtabban akasztanak fel, vagy akár táncolva megyek a bítófához, hangzik a cinikus válasza.

Elmondja, hogy mikor az ítélethirdetés után lejött a siralombházba, már várt reá a daróruha és a durva vászoning, a felügyelő ráparancsolt.

— Váltson ruhát.

— Ezt nem teszem.

— Kényszeríteni fogom.

— Nem használ az, ha én nem akarom.

— De ne csináljon másnak kellemetlenséget.

Ez már hatott és — kérésre vettem a dolgot, ugymond Papp Béla, az ügyész pedig megengedte, hogy a saját ruhámban maradjak.

— Örülök, hogy Zsoldics megmenekült, én idáig jutok, aki Magyar-Ovárott másokért huszonnégy óra alatt öt párbajt vívtam.

Kelemen szeliden válaszolt.

— Eppen az a baj, hogy csak külső becsületességgel törődött, a belsővel nem. Csak uri formákat tartott szeme előtt.

Erre aztán ismét gögös, kemény lett és hirtelen ezt a kérdést vetette fel:

— Hol akasztanak fel engem?

— A kis udvarban, ahol rendszeren sétálni szokott.

Kelemen bucsuzás előtt megkérdezte, hogy akar-e papot.

— A tiszteletes ur ugy sem hiteli el velem, hogy holnap a menyországha jutok. Nem kell nekem pap!

A védő kezét fogott a halálraítelttel, aki a válás pillanatában csak hálás szempillantással tudta megköszönni az ügyvéd fáradozását.

(Harc a beléptijegyekért.)

A törvényszéki palotában nagy a sürgős-forgás. Dénes ügyész a tisztekkel a kordon dolgában tanácskozik, miközben számos városi és megyei előkelőség jegyért jön. Mindenki kíváncsi Papp Béla akasztására, akit frakkban, díszmagyarban és tiszti ruhában láttak csak eddig.

Jegyeket csak korlátozott számban adtak ki. Vörös papír a beléptijegy, mint valami billet-doux. Az érdekes és sokaktól irigyelt papírdarab ilyen:

43 sz.

Belépti-jegy

gyilkosságért halálraítelt Papp Béla kivégzettségéhez Gergely István «Budapesti Napló» munkatársa részére.

E jegy másra át nem ruházható.

Szatmár, 1900. nov. 21.

P. H.

Dénes Lajos
kir. ügyész.

Az ügyész hivatalos szobájában a holnap akasztásról beszélnek. A tárgyalás főesküdtje így szól az ügyészhez:

— Azt hittük a beszéd hallatára, hogy magad sem számíatsz akasztásra, ezért nem is kértünk enyhítő alkérdést.

Az ügyész egyre-másra utasítja vissza a jegyekérő leveleket: ami persze még növeli a lázas érdeklődést.

Látogatás a siralombházban.

Délután értesítettek, hogy Papp Béla délután öt órára magához kéret. Ügyészi engedélyt kaptam a látogatásra és Böszörményi Emil fiatal szatmári ügyvéddel együtt érkeztem a kapuhoz. Az

ő alaposan megvizsgálja az ügyészi engedélyt és csak aztán bocsájt be.

Három emelet magas a fogház és sodronyháló van kifeszítve az egyes emeletek közt. A folyosókon fegyveres őrök sétáltak, a kis ablakokon be-benéznek a cellákba. A földszint utolsó cellája a siralombház, mellette lépcső van, amely egyenesen a kisudvarra vezet, ahol az akasztás lesz.

A kisudvarban éppen Bali Mihály és a leányei vizsgálják a térséget.

Tágas két ablakos cella Papp Béla siralombháza. Huszonnégy gyertyafényű villamoslámpa szórja szét világosságát. Azajtóban Jäger orvossal találkozott, aki szörnyűködve szolt:

— Képzelve, azt mondta nekem Papp Béla, hogy holnap ilyenkor megmondhatná nekem, hogy van-e tulvilág. Egyébiránt orvosságot is kért, mert fáj a feje.

Beléptem a siralombházba. Ott találtam dr. Kelemen, Egyrt; együtt jött velem Böszörményi, aki utoljára a szatmári löversenyen látta Papp Bélát.

A szoba közepén ül Papp Béla egy fapadon az asztal mellett. Felemelkedik, mintha a szalonjában fogadna. Gyönyörű ember, magas, domború a homloka, fekete, izzó szeme mélyen beesett, a bajusza tulnagyrá nőtt, a fogságban szakálka is megnőtt, ugyanis nem volt szabad borotválkoznia. Puha, fehér ing van rajta, nyakkendő nélkül, s így önkénytelenül is a nyakára néztem... Apolt, hosszú körmei vannak, csak a füle csunya, fekete haja rövidre van levágva. Apró lábát asszony is megirigylheti, szürke nadrágot, fekete mellényt és barna vadász gyaipjuujast visel. Nyugodtan üdvözl és így szól:

— Öröndek a szerencsének.

És elegáns mozdulattal, mely a társasághoz szokott embert sejteti, int felém:

— Foglaljon helyet!
— Köszönöm.

A pad felé tartottam, mikor hirtelen azt látom, hogy Papp Béla meggörnyed, aztán a szeméhez kap, melyből bőven omlanak a könnyek. Most Böszörményi felé lép, akinek látása csalta a könnyeket szemébe, feleje nyújtja a kezét s így szól:

— Ki hitte volna ezt?

Egy pillanatig mélységes csend van a cellában. A halálraítelt még mindig szorítja egykori barátja kezét s sir.

Felrevonultunk s némán néztük a jelenetet.

— Beszélni akar Böszörményivel, nemde? — kérdi most Kelemen ügyvéd Papptól. Kimenjünk talán?!

Papp Béla most elereszti Böszörményi kezét, kiegyenesedik s mintha hangjába megint visszaterne a parancsoláshoz szokott ur keménysége.

Int a kezével s csak ennyit mond:

— Menjenek.

Szóltalanul hagytuk el a cellát. Mint utóbb megtudtam, Papp Béla a feleségéről beszélt Böszörményivel s szemrehányó hangon mondta:

— Elhagytott. Egészen elhagytott. Még csak nem is kérdezősködött felőlem. Nincs más üzenni valóm, csak az az egy, hogy nevelje jól a gyermekemet.

Böszörményi fölállt. Távoznai készült. A gyilkos még egyszer feleje lépett, megfogta a kezét s aztán... Csak azt láttam, hogy a látogató eltakarta az arcát. Nem tudta elfogadni azt a bucsusókat, melyet Papp Béla szánt neki. De azért remegett a hangja s mélységes szájalom rezgett benne, mikor a küszöbről visszafordulva a kezével intett:

— Isten adjon erőt, Béla!

(Szemelvények Petőfiből.)

A folyosóról még felém hangzott a távozó Böszörményi lépteinek nesze, mikor újból Papp Béla előtt álltam. A meghatottságnak semmi nyomát sem láttam már az arcán. Hideg, szinte kihívó hangon, a fölényes, de elbukott ember hangján szolt:

— Hát önök?! Az ön lapja is ugyancsak ledolgozott! Maguk sokban okai az én sorsomnak. A sajtó véges-végig gyalázott, ide üldözött a halálhoz. Semmi részvét nem volt az újságíró urakban.

Széles mozdulatot tett a kezével s merőn nézett az ablak felé, ahol két fegyveres őr szuronya villant elő. Az őrséget váltották föl. A fegyverek tompán csörrentek meg, s e rémületes őrizet alatt hirtelen bizarr ötlete támadt ennek az embernek. El akarta hitetni velem, hogy a kölézetben keres megnyugvást.

— Lásna — mondta — könnyedén, miközben egy könyvre mutatott — ez az én vigasztalásom. Petőfi. Ezzel foglalkozom most. A felügyelő adta ide s a feleségemtől a *Két sóhaj* című költeménnyel bucsuzom. Irtam is bele néhány emléksort. Hallgassa meg:

— Egyetlen vigasztalom, óh isteni Petőfi, leheld belém utolsó perceimben hősi lelked kicsi kis szikráját. Oh hőök hőse, tekints reám örök szellemeddel, reám, a legnyomorultabb anyaszülte Papp Bélára.

Hangosan, szinte szavalva olvassa ezeket a sorokat s minden szavánál csak erősebbé válik bennem a hit, hogy ez az ember erősnek akar látszani s a bátor halál pózát keresi.

— Ön még kegyelmet kaphat — vetem közbe csöndesen.

— Ugyan! — felel. — Én már teljesen lemondtam erről. Nyílt szemmel megyek a halálba, bátran...

— Megirhatom ezt? — firtatom tovább, de Papp Béla segítségemre jön s elébe vág a gondolatomnak.

— Megirhatja. Természetesen, sőt akarom, hogy megírja. Én magam akartam megírni családom végzetes regényét, de az ügyészség nem adott irésközöket.

Ennél a rettentő póznál nem állhattam meg tovább. Közbevittem:

— Miért nem gondol most inkább az Istenre?!

— Hiszek az isteni erőben — feleli Papp Béla. De ez az erő csak az élő emberben van meg. A halállal megszűnik minden. Volt én bennem is isteni erő, amely arra ösztönzött, hogy olyant is bevalljak, amit rám bizonyítani sohasem lehetett volna. De utóljára is a sir a vége mindennek. A rothadás. *En is elrothadok majd s azzal vége lesz mindennek. Nincs túlvilág.*

Ebben a pillanatban lassu kongással ütött hatot a fogház órája. Összenéztünk. Egy gondolat volt mindnyájunk agyában. Egymásra néztünk... A mulandóság gondolata riasztott meg bennünket, a rohanó, számok szerint egyre fogyó, muló órák rémsége.

Papp Béla még tizenhárom órát él...

(Mit írnak rólam?)

Jegyzőkönyvem csöndesen tettem be s távoznai készültem.

Papp Béla mosolyogva fordult felém:

— Sajnálom, hogy nem olvashatom a tudósítását — mondta. Érdekes lehet. Hisz most minden szenzáció, amit rólam írnak, még a mellényem gombja is szenzáció.

— Igen — felelem — életrajzát már verses könyvekben árulják a nép közt.

Ez érdekes! Azt hiszem, hogy az is érdekes volna, ha az aláírástomat közölnék. Akarja az aláírástomat? Vagy talán emléksorokat kíván tőlem? Sajnálom, hogy az urak közt nincs rajzoló, lerajzolhatna.

A borzadály fut végig rajtam ennyi cinizmus láttára. Mintha csak azért halna meg ez az ember, hogy a saját emléksorokát olvashassa s azon volna, hogy minél érdekesebb olvasmánya legyen.

(Akasztófa-humor.)

Valaki a katonakorbelti élményekről kezd beszélni.

Papp Béla mosolyog.

— A csákóját és a kardját megvették, — mondja az illető.

— Megvették? Ki vette meg?

— Egy vidéki színház. Az Asszonyregimentben abban fog fellépni egy színész.

Papp Béla újból mosolyog.

— A direktor azt hiszi, hogy nagy attrakció lesz ez s tegnap keserű humorral azt mondta, hogy ön ki tudná huzni a színházat a bajból.

— Én? — kérdi Papp Béla csodálkozva.

— Ön. Ha kétszer föllépne...

Papp Béla hangosan fölkaecag. Egy másodpercig, alig egy szempillantásnyi ideig, de aztán irtózatos csönd támad a cellában. Csak a fegyverek csörrenése hallatszik az ablak alól, melyen most beszállanak az éj, a legutolsó, a leggyötrőbb éjszaka rémes árnyai...

A folyosón az örök egyhangu lépéseinek zaja hallatszik. Az ajtóban állok s látom, amint Papp Béla görnyedten, meredt szemmel bámul a gyertyák lángjába.

Nyolc óra van. Kivülről új látogató érkezett. A lelkező.

(A bitófa.)

Nyirkos, őszi est. A föld sáros s az ázó nem pendül, ha beleje vágnak. A börtönművaren három ember ás. Csöndben dolgoznak s azt a kis helyet, melybe a gödröt ássák, megvilágítja az ablakokból ideszolgáló lámpafény. Egy darab világos fénnyel a sötét, fekete földön. A gödrbe most állítják föl a Papp Béla akasztófáját...

FŐVÁROS.

(1) A fővárosi közgyűlés. Helyeseltük, hogy a fővárosi törvényhatósága az építő ipar válságára való tekintettel az ismételt eredménytelenül kintál lipót-körúti két telken bérházat építt. Csak azt hibáztatuk, hogy a mérnöki hivatal készteti el a tervet, ami nemcsak építőművészetünk érdekei ellen van, de a városépítés szempontjából is kárhóztaladó. A mérnök-és építész-egyesület hivatásának tudatában, igen helyesen, arra kérte a fővárost, hogy hirdessen nyilvános pályázatot a tervek beszerzése végett, kimutatva kérelmének megokolásában, hogy a pályázat folytán inkább olcsóbbá válnék az építkezések. A tanács ennek a kívánságnak mellőzését kérte és ma a közgyűlés ily értelemben határozott. Építészörökben azért még biznak igazságos ügyük győzelmében és a közgyűlés határozata ellenében a belügyminiszteről várják kérelmük teljesítését.

A Gellérthegyi síklő engedélykíráta dögában ellentétet merültek föl a kormány és a főváros közt. A kereskedelmi miniszter ugyanis kijelentette leiratában, hogy a fővárosnak nincs joga jövedelmet szedni a közúti vasutak bevételeiből és azonkívül számos olyan feltételt akart fölvenni az engedélykíráta, amely a tanács szerint sérti a főváros önkormányzatát. A tanács tehát azt akarja, hogy titakozzék a főváros a miniszter kijelentése ellen. A közgyűlés Polónyi indítványára elhatározta, hogy felir az országgyűléshez a miniszter sérelmes eljárása ellen.

A Ferenváros polgárai évek óta azon fáradoznak, hogy az új *Neuzelti Színház* a *Két orszá* bérház helyén építsék föl. E képtelen tervvel szemben a tanács azzal a javaslattal áll elő, hogy a színházat a mostani helyén kell felépíteni és az újáépítés költségeihez a főváros is járuljon hozzá. A Ferenváros képviselője, Tolnay Lajos a mai közgyűlésen azt kérte, hogy legavább foglalkozzék a város a ferenvárosi tervvel, de a közgyűlés 90 szóval 57 ellenel mellőzte az indítványt és a tanács álláspontjára helyezkedett.

A Feren József koronázó jubileumi díjat (2300 korona) a kiküldött bizottság Bodnár Zsigmond egyetem tanárnak szánta, aki kétségtelenül sok tehetséggel és lelkesedéssel él irodalmunkban. Ezzel szemben többen azt mondták a közgyűlésen, hogy az alapító okirat intencióit kizárják Bodnár jelölését, mert csak fiatalabb pályázók vehetők figyelembe. Szavazásra került a sor és a közgyűlés 68 szóval 54 ellenében visszavonta az ügyet a tanácsnak. De igazat adott a közgyűlés Ballagi Aladárnak is, aki azt mondtotta, hogy egy négyváz fejű testület nem lehet illetékes ilyen kérdés elbírására és szükségesnek mondtotta ki az alapító oklevél módosítását.

Több kulturális és művészeti társaság, szubvenció, illetve szubvenciójának lemelését kérte. A közgyűlés e kérényeket levette a napirendről azzal a határozattal, hogy azokat a budget tárgyalásakor intézi el.

Hosszu vitát támasztott dr. Farkas Lászlónak az a kérése, hogy a városi kórházak főorvosaira vonatkozó határozatot (hogy más kórházakban nem vállaltatnak állást) reá csak 4-5 év múlva alkalmazzák. A tanács elutasító javaslatot tett és bár Halmas polgármester is védelmére kelt a tanács álláspontjának, a közgyűlés méltányosabb volt és dr. Farkasnak kétévi haladékot adott.

Időközben jelentette az elnök, hogy megírtént a szavazás a tisztí főgyűlési állásra. A beadott 195 szavazatból 185 Fülepp Kálmánra esett s így ő lett a főváros főgyűlése. Mindárt le is tette az esküt és a főpolgármester lelkes üdvözlő szavai után lendületes beszédben köszöntö meg a polgárság bizalmát. Fülepp Kálmán megválasztásával egy tisztí ügyész állás megüresedett. A kijelölt választmány erre az állásra első helyen Kobler Ferencet, második helyen Sebők Gézát és harmadik helyen Könes Boldizsárt jelölte. A választás a legközelebbi rendes közgyűlésen lesz.

SZÍNHÁZ, ZENE.

"A Vigszínház premterje. A *Vigszínházban* Guthi Soma és Rákosi Viktor új bohózatának, a *Tartalekos férjnek* a főpróbáját ma délelőtt tartották meg a *Vigszínházban*. A darab előadása holnap, csütörtökön lesz. A premiéren jelen lesz Lautenburg berlini színházgazdát, aki a *Tartalekos férj* szintén elő akarja adatni.

"Az Operaházban holnap, csütörtökön *Bánk bán* kerül színre P. Bianchi Bianca csász. és kir. kamara énekesnő vendégfelléptével, aki *Melinda* szerepét énekli. A többi szerepekben közreműködnek: *Dióssy* H. B., *Brault*, *Ney D.*, *Takáts*, *Beck*, *Szendrói*, *Kiss*, *Kornai*, *Mihályi*.

"Hírek az Országos Színész-Egyesületből. Az *Országos Színész-Egyesület* ez ideig nyugdíj-bizottsági ülését jövő hónap 18-án tartják meg. A kérények legkésőbb december 6-ig nyújtandók be. A nyugdíjbizottság tagjai: *Ditrői Mór*, *Feld Zsigmond*, *Székács Andor*, *Mészáros Lajos* és *Balla Kálmán*. A legközelebbi tanácsülés december 4-én, kedden délután 3 órakor lesz, amelyre *Dobó Sándor* és *Hevessy Gábor* vidéki tanácsosokat hívták be. *Molnár László*, az *Országos Színész-Egyesület* elnöke, mint a *Försmarty*-szoborbizottság tagja, hazafias felhívást intézett az összes színházgazdákhoz, hogy december 1-én *Försmarty* emlékeztetése és a felállítandó szobor javára díszeladást tartsanak. — *Vedres Gyula*, színészegyesületi titkár felhívást bocsátott ki, hogy a nemrég elhunyt *Hadai* (Hadzsis) Sándor jeles énekes és színművész jeltelen sirja fölé barátai, ismerősei és a színházbarátok körében gyűjtendő adományokból síremléket álltasson. — A belügyminiszter szigorú rendeletet adott ki, hogy ezentul az eredeti belügyminiszteri engedelem felmutatása nélkül ne működhesse az igazgatók és engedelmet se kaphassanak a hatóságoktól.

"Náday Ilonka a bécsi operában. Bécsből azt az érdekes hírt kapjuk, hogy *Náday Ilonka*, aki, mint ismeretes, a *Népszínházban* kezdte meg színpadi karrierjét a *Kékta kasszony* című énekes bohózat címszerepében, a bécsi udvari operához szerződött. *Náday* kasszony a jövő évadtól kezdve lesz tagja az udvari operának s addig is *Resz bécsi* énektanárnál folytatja énektanulmányait.

"Egy berlini színtársulat Budapestén. Egyik bécsi újság mai színházi rovatában a következő berlini táviratot olvassuk:

A *Berliner Theater*, Lindan Pál vezélése alatt, május havában vendég szerepelt a fog Budapestén. Az erre vonatkozó tárgyalások közel állnak befejezésükhöz.

Hogy a berlini társulat vezetője kívül tárgyal s a társulat hol fog vendég szerepelt, erre nézve a berlini távirat nem ad felvilágosítást.

"Bécs és az — operett. Az osztrák császárváros, Bécs, az a veszedelmé fenyegette a mult évad végén, hogy az új évadra nem lesz operett-színház, mert egy a *Carl-Theater*, mint az *An der Wien* színház elhatározta, hogy hatat fordítanak az operettnak. A *Carl-Theater* azonban megtartotta repertoriójában, az *An der Wien*-színház pedig a jövő hónaptól fogva visszafogadja műsorába az operettet.

"Strausz balletje a bécsi operában. *Strausz*-nak, az elhunyt bécsi kerekőkirálynak *Hanupipóké* című hátrahagyott balletje mégis csak színre kerül a bécsi operaházban, amely a balletet egy ízben visszavonta. A *Hanupipóké* január havában kerül bemutatásra, még pedig a *Kremata hegedős* című egy felvonásos operával egy estén.

"Uj darabok Párlaban. A párisi színházak legközelebbi újdonságai a következők lesznek: *Feydeumak La Galerie* című négyfelvonásos vígjátka. (November 4-én a *Vaudévillén*.) *Maurice Donnay*nak négyfelvonásos drámája *Il Ventaglio*. Január közepén szintén a *Vaudévillén*.) *Maurice Hennequin*nek *Le ballet d'Allogement* három felvonásos bohózata (November elején a *Nouveautésban*.) *Antony Marsnak* *La bourse ou la vie* című három felvonásos bohózata. (*Palais-Royal*.) *Alfred Capusnak* *Le plus féminin* című három felvonásos énekes bohózata. (*Nouveautés-színház*.)

"Gyermekek-színház. A *Feld-léle Gyermekek-Színház*-ban holnap, csütörtökön, másodszor kerül színre a *Melinda szabó hűstetel* című dalos, tünecos és feletele mulattató varázsszere. A legközelebbi csütörtökön, 29-én, *Försmarty*-ünnepe lesz a *Gyermekek-Színház*-ban. Az előadás jövedelmének egy részét a *Försmarty*-szobor alapja javára szánják. Jegyek a holnapi előadásra már délelőtt kaphatók. Az előadás délután fél ókor kezdődik.

"Gyermekekhangverseny a Telefon Hírmondóban. A *Telefon Hírmondó* hangversenyigazgatósága ma délután 5 órától 6 óráig gyermekekhangversenyt rendez a kis előfizetők szórakoztatására. Közreműködésüket megígérték: *Ramborsky* Marika urölgy, *Czakó Gyula*, *Ódry Zsuzsa*, *Stróas Árpád* és *Takáts* Viktor urak. A hangversenyt *Zörgő* bácsi rendezi, aki mulattató gyermekversekkel fogja a kis előfizetők szórakoztatni. — Este a *Telefon Hírmondó* az operaház előadását fogja közvetíteni. Színre kerül a *Bánk bán*, Erkel Ferenc nagy operája, *Melinda* szerepében *Pollinó* Bianca, Bianca kamaraénekesnő vendégfelléptével. Az operai közvetítés után a rendes esti felolvasás következik, majd 11 óráig az Emke kávéházban játszó *Zöldi* Marci játéka lesz hallható, a Hírmondó kágylón keresztül.

Asszonyháboru.

— A Népszínház bemutatója. —

Budapest, november 21.

Nem hinnők, hogy az *Asszonyháboru* szerzője, Gerő Károly, ránk cáfolna, ha azt merjük róla állítani, hogy ő sem tűri magát egyből onto a színpadon, mint a mi után két évezredes kollégája, az indus *Kalidása* óta — Shakespeare Vilmos barátját sem kivéve, — minden színpadi szerző törte magát: siker után!

Sikert akarnak a szerző urak, minél nagyobb és tantiémeket minél többet!

Ez alól a szabály alól — ne is próbálja tagadni! — Gerő Károly sem kivétel.

Es nincs könnyebben megoldható probléma a világon, mint színpadi sikert aratni. A szerzőnek semmi egyebet sem kell csinálnia a világon, mint írnia egy darabot, amely tetszik. Beesés, keveset mondtunk, amely mindenkinek tetszik. Az elkényesztetett arisztokratának épp úgy, mint a csöppet sem válogatos proletárnak, a tudósnak, a tudatlannak, az okosnak, az ostobának; szóval mindenkinek, aki a színházi pénztárnál leszurt egy bizonyos összeget azért, hogy a szerző egy bizonyos estén megrikassa, vagy megkacagtassa.

A boldog színpadi szerző az, aki ezt megtudja cselekedni s azt a rengeteg nevelésbeli, izlésbeli és száz más különbséget, amely egyazon a színház estén egy színház nézőterére begyűl, meg tudja szüntetni s rang- és rendbeli különbség nélkül, egy kalap alá tudja hozni a páholyban ülő gróf urat a karzaton ülő inasával s a grófkisasszonyt a komornájával.

Akkor aztán ezek mind együtt éreznek s ebből az *együttérzésből* nőnek ki aztán a nagy színházi sikerek, ahol mindenki egyenlően sir, vagy egyenlően kacag s a finom úri kéz együtt tapsol a kéréses tenyérrel...

A színpadi sikerrel való ezt a külön kis preleciót nem minden ok nélkül írjuk le az *Asszonyháboru* bemutatójának a mai estéjén.

Mert a mai színházi estén két közönséget látnunk a nézőtérén. Az egyiket az *Asszonyháboru* szerzője teljesen a maga részére hódította: egész szívvelől kacagott a bohózatos ületein, egész erejéből tapsolt neki; szóval ennek az egyik közönségnek Gerő Károly olyan pompás színházi estével ajándékozta meg, mint a hogy a *Próbaházasság* című darabja óta nem tette; — a másik közönséget azonban ki engedte siklani a kezei közül s ez a másik közönség roppant mód tartózkodó volt a darabjával szemben.

Az egyik közönség volt az a jólelkű, naiv, magasabb régió; a másik pedig a rafinált izlésű, válogatós parkett.

S ha éppen éles kritikai bontókéssel nekiakarnánk vágni az *Asszonyháboru*nak, ki tudnók mutatni egy hajszálra, hogy a közönségnek ez a *színház* a legtermészetesebb dolog volt a világon. Gerő Károly, miközben ezt a legújabb darabját írta, nem tudjuk, mely oknál fogva, de a közönségnek csak azt az egyik felét látta maga előtt, amelynek a nevető idejét nem nehez megcsiklandozni.

Azt a közönséget, amelynek a meghódítására elegendő egy utitáskának az elcserelése (különösen ha ezt a táskát egy fess huszárnőként cseréli el egy bakfis-kisasszonykáéval) vagy egy négylevelű lóheréhez fűzött babona, amely annyiból áll, hogy az nyomban főkötő alá tereli az asszonyteremtést, mihielyest lérfikébe kerül.

Ezen a két aprócska motívumon építette fel Gerő Károly a legújabb darabját s minthogy ez még sem futja egy háromfelvonásos bohózatra, hozzávette még a spiritisztáknak a kifigurázását, akik aszalt táncoltatnak és tulvilági szellemekkel társalognak szellemesen.

Es amit ezekből ki lehetett sajtolni, azt Gerő Károly az ő rutinos szerzői kezével ki is sajtolta. Tanusodik mellette az a sok száz, meg száz torok, amely ma este olyan hangosan hahótázott a darabja bohókás tréfián. De sok száz, meg száz ember nem hahótázott, — ezt is meg kell mondanunk.

Gerő Károlynak jelentős sikerét tehát, amelye az egyik közönségnél aratott, még a rosszakarát sem tagadhatja le s ha figyelembe vesszük, hogy *milyen rengeteg nehéz és nagy feladat egy színpadi íróra nézve egy annyi különböző rendű és rangú emberből álló közönséget egy kalap alá hozni, akkor azt a sikert, amelyet az *Asszonyháboru* ma este aratott, nem szabad és nem lehet kicsinyelni.*

Már most a darab jövőendő sorsára nézve irányadó az lesz, hogy megtalálja-e az *Asszonyháboru* a maga közönségét; azt a közönséget, amely ezen a darabon igenis pompásan elcaghat és elmulathat.

Nem tartjuk valószínűtlenné, hogy megtalálja. Megtalálja azért, mert Gerő Károly oldalán, *Blaha Lujzával* az élén, egy olyan művészesapat harcol,

amely ki szokta küzdeni a diadalt. Hiszen *Blaha Lujza* egymaga is, mint oly sok estén láttuk, kész győzelem. A művészgárda: *Vidor, Szirmai, Tollagi, Kovács, Horváth, Újvári* derekasan kitett magáért. Női részről *Fedák Sarolta, Amon Margit, Krecsányi Sarolta, Vidorné* küzdöttek a sikerért. Így egy füst alatt valamennyiünket meg kell dicsérnünk s külön csak azt kell meg felemlíteni, hogy *Fedák Sárának* az ő egész szertelen temperamentumával eladott táncokupláját kétszer is megismételték s hogy *Amon Margit* a legpajkosabb jókedvvel tűnt fel ma este.

A szerzőnek úgy az első, mint a második felvonás után többször kellett megjelennie a hívó tapsokra. (M—s.)

Filharmónia.

— Második hangverseny. —

Budapest, november 21.

A filharmónikusok mai, második hangversenye váratlan meglepetést szerzett a közönségnek. *Burmester* jött, játszott és győzött; legyőzte *Kubelikut*. Régen hangzott a Vigadóban olyan taps, mint ma a *Burmester* hegedűjátéka után. A két teremben alig maradt ember ülve, felugrott az egész közönség és mennydörgött a taps, a míg a művész két ráadásal nem toldotta meg *Bach* farsztó hegedűversenyét. *Burmester* szikár, szöke ember, kimért, hideg megjelenésű, tökéletes biztonsággal és remek plasztikával játszik. Teknikája szédületes. Első ráadásul *Paganini* Variációt játszott, példátlan bravúrral. Flazolettjei csodás tisztasággal, pizzikatója utólrétegetlen, a hangja gyögyöri. Ez a száma leirhatatlan lelkesedést keltett és a közönség nem nyugodott, amíg még egy ráadást nem játszott, megint *Bach*tól. Ugy *Bach*, mint a *Paganini* Variációt inkább a technika csillogtatására adnak alkalmat, semmint kifejezésre, meleg játékra. De *Burmester* előadásában nem hiányzott semmi. Tökéletes volt. Talán egy kicsit hideg, de erről a mai számai alapján lehetetlen ítéletet mondani. *Kubelik* nagyot tanulhatott volna, ha vélellenül végighallgatja, vagy, mondjuk inkább végignézi a mai estét. Nem annyira *Burmester* játékában rejtett a tanulság, mint inkább a közönség magatartásában. Szinte tobzódtak az örömben, hogy ledöbtheti a régi bálványt és ujat állíthat a helyére. A második szám után, de még később is, künn a folyosón egyebet sem hallott az ember, mint:

— Lelefozte *Kubelikut*! *Kubelik* le van pipálva! Megadta *Kubelik*nek!

Es hogy ujjongott mindenki! Csak úgy, mint nemrégiben még *Kubelik*nek ujjongtak; sőt még jobban. Tagadhatatlanul a *Kubelik* vereségének is örültek egy kicsit a *Burmester* győzelmében. Pedig *Kubelik* művészete is sokkal nagyobb, sokkal abszolútabb, semhogy *Burmester* leronthatná. *Kubelik* nagyon nagy művész; de *Burmester* még nagyobb. Komolyabb, kiforrotabb, később. Reméljük, hogy mai óriási sikere után önálló hangversenyben is bemutatja a budapesti közönségnek ragyogó talentumát és tudását.

A filharmónikusok mai hangversenye egyebekben is nagyon érdekesnek, tartalmasnak mondható. A fiatal magyarok közül ketten szerepeltek a programon: *Bendiner* Nándor mint zongoravirtuóz és *Buttykay* Ákos mint zeneköltő.

Bendiner, aki az Országos Zeneakadémián *Chován* tanítványa volt, azután kormánysegélyvel külföldre ment és *Busontól* tanult: a fejlődés előkelő stádiumában tért vissza hozzánk. Még nem egészen mester, de már nem tanítvány többé. A saját egyénisége merész körvonalakban bontakozik ki és szép, ragyogó jövőt ígér, ha fizikumát nem égeti el az a rendkívüli hæv, mely ebben a fiatal emberben lobog.

*Bendiner*nek a belső melegsége, a szikrázó temperamentuma olyan nagy, hogy még most a technikai tökéletesség rovására predominal. Szenvedélye, ideges izgatottsága annyira hatalmába kerli, hogy újai nem tartanak szigorú figyelmet és a virtuóz-játék szédítő tempóiban hibás billentyű-ütiéseket hallunk. Technikai szempontból teljesen kifogástalannak csak gyöngyöző, remekül végigsuhanó skáláját nevezhetjük. *Rubinstein* egyik legnehezebb és legszebb zongoraversenyét játszotta (D-moll, 70. mű) elragadó vervevel, különösen a *Menneltől* és az *Allegro con spirito*-t. Játéka végén zajosn tört ki a taps és tisztelői nagy babárkoszorút nyújtottak át a fiatal virtuóznak, aki ráadásul *Liszt*-től játszott, szintén erős hatással, de a farsadság észrevehető jeleivel.

Buttykay Ákostól — magyar stílusban írt *süite*ket mutatnak be a filharmónikusok. Ez a komoly törekvésű, magas formák közt mozgó nagy talentum ezáltal magyar hangulatokat dolgozott föl és öröm volt hallani, hogy a nemzeti elemet milyen finom izléssel, milyen nemes arányokban olvasztotta össze az instrumentáció szimpompájával. Csak is ez a módja annak, hogy a magyar zenét a kényes izlésű külföld elfogadja. Csak

az tör utat a magyar zenének kifelé Európába, aki a specifikus nemzeti elemet ilyen előkelő formában dolgozza föl és nem a sallangot, hanem a magyar zene lelkét mutatja be az internacionális zene magas színvonalán.

A Suite három része elvezet az esti hangulatban méléző *Tisza-partjára*, majd a lobogó *pástorülsek*hez (*Andantino*) és végül a *salu mulató népe* közé. (*Allegro giocoso*). *Áurányi* Emil mind a háromhoz poetikus, szingázdag, a zene hangulatát illusztráló verseket írt. A *Tisza-parti* strófák így hangzanak:

Halk esteli szellő enyeleg a sással,
Madarak libbennek lombra szárny-csapással.
Pattogó csikók vad méneset terdenek,
Dübög-dobog a föld, amint tova keinek.

Furulyázó pástor vízsi haza nyáját.
Pengeli a tücsök lassú muzsikáját.
Virrasztó csillagok leragyognak szépen.
Ringatják magukat a Tisza vizében.

Különösen tetszett az első és a második rész. A második után olyan viharossá vált a taps, hogy a dirigáló karnagy, *Kerner István* (aki nagy gondnal és szeretettel tanította be az egész művet) kénytelen volt a tribünre oltálni *Buttykay* Ákost, aki végül még háromszor tapsolt ki a közönség őszinte, lelkes elragadtatással. Ehhez hasonló sikere *Buttykay*nak még nem volt Budapesten, noha szimfóniával már évekket ezelőtől élénk feltűnést és erős várakozást keltett.

A filharmónikusok *Mozart* bájos A-dur szimfóniájával kezdték és *Csajkovszky* rendkívül zajos, robusztus *Ünnepi nyitányával* fejezték be mai gazdag programjukat. *Csajkovszky* ebben a nyitányban (1812^a a címe) az orosz himnusz keveri a francia *Marseillaise*-sel roppant virtuozitással és impozáns hangtömegekkel. Végül a kis teremben haragok zúgtak és külön katona-banda harsogott belé a filharmónikusok orkeszterébe. Zajosabb zenét még sohasem hallottunk. De az igazi *Csajkovszky*t, a nagy poetát, csak a középső tétel ábrándos, mely akkordjaiban ismertük föl.

Tartalékos férj.

— Szerzők a darabjukról. —

Budapest, november 21.

I.

Sok, nagyon sok jót szeretnék mondani a „Tartalékos férj”-ről.

Előbb azonban hadd nyilatkozzanak a kritikuskok.

A huszonötödik előadás után szívesebben írok.

Gatula.

II.

En majd csak az ötvenedik előadás után nyilatkozom.

Sipalusz.

TUDOMÁNY, IRODALOM.

○ A Magyar Néprajzi Társaság ma délután az Akadémia heti ülésében *György Aladár* elnöklete alatt ülést tartott, amelyen *Balogh Pál* értekezett a *Népfajok és nyelvterületekről*. *Balogh* térképeken ábrázolta a népszámlálási eredményeket s most közönségenkint mutatja be a báró *Proff* Kocsárd által készített kartonokon a nemzetiségek eloszlását, többsége és kisebbségei szerint. Előadást azon kezdi, hogy sikerült neki az ország nyelvterületeit, nyelvi határait és nyelv-szigeteit kartografice pontosan megjelölnie. Beátodan szól ezután a magyarság számarányairól s ezeket egy színes grafikon-ra is is mutatta. Az érdekes előadás nagy tetszést keltett.

TÖRVÉNYSZÉK.

§§ Sajtópör. Az *Ungarische Wochenschrift*, melyet *Gábel Gyula* és *Dornbusch* Mór szerkesztettek, tavaly nyáron *Csóri Endre* aláírással *Sionizmus és emberszeretet* címen cikket közölt. Három hónappal a közlemény megjelenése után *Csóri Endre* az *Alkotmány* című napilapban kijelentette, hogy a *Gábel* lapjában megjelent cikket meghamisítva, kiforgatva adták ki. Az *Alkotmány* ehhez a nyilatkozathoz egy kis megjegyzést is fűzött, amely természetesen a zsidóság büntét láta a dologban. *Szabolcsi Miksa*, az *Egyenlőség* című zsidó felekezeti lap szerkesztője ezt a föllógást vizsgálatsította s ezt válaszolta:

Ha Bonitz urnak, az *Alkotmány* szerkesztőjének volna még érzéke a tisztesség iránt, önmagát köpnő areul ezért a cédasággért. Ha *Gábel* trafikál *Csóri*-val és *Csóri* trafikál *Gábel*lel, hát az a zsidóság infámiaja?

Ezért a sértésért *Bonitz Ferenc*, az *Alkotmány* szerkesztője, sajtópört indított az *Egyenlőség* szerkesztője ellen, melyet ma tárgyal a büntetőtörvényszék mint sajtóbíróság. *Zsitay Leó* elnöklésével. A panaszt dr. *Platthy György* képviselte, védő dr. *Vászsonyi Vilmos* volt. A törvényszék *Szabolcsi Miksa*t büntösnek találta a becsületsértés vétségében és ezért háromszáz korona 10- és kétszáz korona mellékbüntetést rőtt ki rá.

KÜLÖNFÉLEK.

Blanche.

Oh boldog, aki hinné tud még
Egy földöntúli életet,
Ahol azt is szabad szeretni,
Kit itt a földön nem lehet.

De teveled minden reményem
S hitem is elvesztettem én...
Nem lehetsz te már sem a földön,
Sem a menyországban enyém.

Mezarth'n.

† Az angol királynőről. Viktória angol királynő magas kora dacára is élénk részt vesz még a politikában, sőt, ha a körülmények úgy parancsolják, nagyon erőlyes is tud lenni. Azt hinné az ember, hogy a közel nyolcvan esztendő királynő Balmoralban, Osborneban, Windsorban és Nizzában éli szórakozások közepette az időt; aki ezt hiszi, nagy tévedésben van, — legalább ötvenezer irat alá írja évente a nevét, és minden okmányt jól megnéz előbb az agy királynő, mielőtt a: *Viktoria R. and I.* nevet aláírja.

Bámulatos Viktória királynő emlékező tehetsége és a miniszterek néha egyik bámulatból a másikba esnek, mikor az uralkodónő harminc-negyen esztendő előtti esetekre hivatkozik s ha a miniszterek utánanéznek a dolognak, tapasztalják, hogy az utolsó betűig pontos a királynő előadása. Államügyekben tulságosan aprólékos s ugyanezt a mindenre kiterjedő gondot követeli minisztereitől is, akik mindig fáznak, valahányszor kiballgatásra kell menniök, mert a legaprólékosabb formásokra is rendkívülien vigyázniok kell.

A királynőnek nagyon kiterjedt a magánlevelezése, az uralkodó család legfiatalabb tagját születése, vagy nevenapjára mindig levélileg üdvözlí. Valamennyi levelét lényes fekete tintával, gyászszegélyezett papíron írja.

Rendkívüli nagy türelmet igényel a sok kiballgatás: államférfiak, püspökök, tisztek veszik leginkább igénybe a királynő idejét. Uralkodásának hatvanhárom esztendeje alatt senkit el nem bocsátott egy-egy jó szó nélkül. Halás lelkét összes alattvalói csodálják és tisztelik. A legvácsosabb rangú udvari alkalmazottak is személyesen szokta ünnepélyes alkalmakkor az ajándékot átadni.

Az uralkodónő nyolc órákor kel fel és kevés reggelijét a szabadban költi el, utána felolvassnak neki egyes részleteket a *Times*-ből és egyéb nagyobb angol újságokból, hanem ember legyen aki sokáig kibírja a felolvasást, mert Viktória királynő minden második sor után megállítja s megjegyzéseket tesz. Egy alkalommal annyira felbosszankodott vala-

melyik élehangra cikke, hogy azonnal kikergette a szobából a — felolvasót!

Délelőtt magántikárát fogadja, majd a lunch után kikocsizik, napközben pedig különösen a fiatalabb uralkodóházi tagok társaságában van. Délután órák-hosszat elbeszélget udvari orvosával. Nagyon korán vacsorázik, utána ismét a családtagok társaságában szórakozik, zenét hallgat és gyakran ötfél felé jár az idő, mikor nyugalmra tér, de lefekvés előtt sokszor megcsik, hogy jódarabig államiratokat olvas.

† Milliomos menyasszony. Mult csütörtökön kötött házasságot New Yorkban *Satterlee* Herbert egyik leggazdagabb amerikai örökösével, *Pierpont-Morgan* Lujzával. Az esküvői vendégek *kétszázszázmilliót*, képviselték. A menyasszony fehér atlaszruhát viselt, mely alengon-csipkékkel volt díszítve: Worthnak ezt a remekét általánosán megbámulták a vendégek. Esküvő után fogadás volt a „Morgan“-palotában; ennek virágdíszítése felülmúlta a pompához szokott milliomosok minden várakozását is: valóságos virágerdővé varázsolták a palotát, amelyet oly óriási embertömeg vett körül, hogy a rendőrség órákig dolgozott, míg a lakodalmas menetnek utat tudott nyitni. A menyasszony félmillió dollár értékű arany- és ezüsttárgyakat kapott ajándékba; az atyja mesés értékű diadémot és nyakéket adott nászajándéknak az új párnak, azonkívül pedig ragyogó berendezési nyári lakot. Amerikai lapok szerint a lakodalmos félmillió dollárjába került az öreg Morgannak. Az új férj teljesen elszegényedett hollandi családból származik és egyszerű hivatalnok volt.

† A doktor ur. Néhány hónappal ezelőtt *Delmenhorstban*, egy Bréma melletti községben, általános feltűnt egy nagyon választékosan öltözködő idegen; a kis város kíváncsiságának a központja volt az új ember, akiről csakhamar megtudták, hogy *Ronchling* doktor és ezelőtt rendelő orvosa volt a brémai közkörháznak. Az új doktor csakhamar beütközött a kisváros vezető embereinek a kegyeibe és alig néhány hét lefolyása alatt annyi volt a betegek, mint a többi odavaló orvosnak együttvéve. Gyógykezelése ugyszólván mindig nagyon szerencsés volt, úgy, hogy a sok felgyógyult beteg alig győzte hálálkodva ajánlani ismerőseinek az új doktort, akit leginkább az asszonyok szerettek meg behívogó és kíméletes modora miatt. A többi delmenhorsti orvost bosszantotta, hogy az új kartársat egyszerre így felkarolták s mindenképpen azon igyekeztek, hogy kisűthessenek valamit az új doktortól, amivel árthassanak a hirtelen szerzett nagy tekintélyének. Valamelyik régebbi delmenhorsti orvosnak a mult héten dolga akadt Brémában, ahol érdeklődéssel kérdezősködött *Ronchling*, a volt korházi alorvos iránt. A közkörházban azt hallotta, hogy sem ott, sem egész Brémában ilyenü or-

vos sohasem volt. Gyanus lett előtte a dolog, kutatott tovább és a rendőrség segítségével megtudta, hogy az egyszerre felkapott delmenhorsti orvosnak *Knoche* a neve és hogy soha életében klinikán nem járt, oklevelet nem szerzett, hanem — lakatoslegény. A brémai rendőrség intézkedésére le is tartóztatták azonnal a szélhámos doktort, s most egész Bréma és Delmenhorst azon csodálkozik csak, hogy miképp tudott az az ember gyógyítani, ha nem orvos? Mert gyógyított, még pedig jó sikerrel és a recepteket is kifogástalan pontossággal írta.

† A zene, mint orvosság. *Plinius* beszéli *Eszküdpórl*, hogy az altatódalokkal is gyógyított betegségeket, *Cato* fájdalomcsillapító hatást, *Varro* csuszgyógyító erőt tulajdonított a zenének, *Theophrasztus* pedig a viperaméreg ellenszerének tartotta a zenét, amelyről *Coelius*, hírneves római orvos azt hirdette, hogy az idegbetegeknek legkitűnőbb orvossága. *Plutarkhosz* meséli, hogy a spártabelieket csakis *Thelates* krétai költőnek szép dalai órták meg a pestis-járványtól. *V. Faloppe*, a melankólikus spanyol király teljesen visszanyerte régi jó kedvét, mikor korának egyik legnagyobb énekesét: *Farinellit* hallotta; egy 1688-ban kiadott könyvben meg van írva, hogy a buskomor *orvái* herceget is a zene gyógyította ki. Nagyon idős embernek halálát is okozta a zene tulságos élvezete, így: *Barton* angol énekesre 1714-ben annyira hatott a westminsteri apátságban *Händel* emlékére rendezett zeneünnepély, hogy a műsor egyik száma után holtan esett össze.

† Kőhögő növény. Leginkább délszaki ég alatt tenyészik az *eutada* nevű növény, amely teljesen a kőhögéshez hasonló hangokat hallat, ha por hatol beléje. Különösen hallható ez a kőhögő hang, ha szobában tartjuk a növényt; ha a szobát takarítják, a növény épp úgy kőhög a felszálló portól, mintha — náthás volna. Egy francia növénytudós évek óta tenyészti óriási gondozással az eutadákat, néhány szepén ki is fejlődött, s valahányszor port hintett a növényekre, azonnal hallható lett a kőhögés.

Apróságok.

Orvos (a beteghez): Ugy látszik, hogy ön, foglal-kozásánál fogva, keveset van a szabad levegőn.

Beteg (melabusan): Kedves doktor ur, nagyon csalódik; — bor-utazó vagyok.

Hölgy: Miért haragosa ön a bátyámnak?

Ur: Mert a nővérem szerelmes bele.

Hölgy: Az ön helyében én úgy adnám a fivérremek vissza a kölesönt, hogy egyetlen — nővérebe szeretnék.

REGENY. QUO VADIS?

(73)

— REGÉNY —

Írta: SIENKIEWICZ HENRIK

— Igen, Petroniusnak igaza van — ismételte Nero. — Holnap megnyílnak a börtön ajtói a leány előtt. Ami azonban a lakodalmat illeti, arról még beszélünk az amphitheatrumban.

— Ismét elszámitottam magamat — gondolta Petronius. Most már annyira biztosra vette Lygia halálát, hogy mikor hazament, elküldte egy szabadosát az amphitheatrumba, hogy az Lygia holttestének kiadatása végett tárgyaljon a spolarium előljárójával.

Midőn másnap elterjedt a városban a hír, hogy este az utolsó keresztények kivégeztetése körül előadásra az amphitheatrumban, a nép óriási tömegekben zarándokolt az arénába, noha már itt is, ott is elégedetlenkedő hangok hallatszottak a tömeges verengés miatt.

Tigellinus nyíltan hirdette, hogy milyen módon fog meghalni az ifjú tribun menyasszonya és ez növelte az általános kíváncsiságot.

Minden szem odafordult, ahol a szerencsétlen völgyeng ült. Sápádt volt, mint egy halott és homlokáról verejtékescseppek gyöngyöztek. Már alig élt, szilárdá érelődött benne az elhatározás, hogy együtt hal meg Lygiával, hogy aztán a halálban örökre egyesüljenek. Ezzel a gondolattal nyugtatta meg magát az utolsó pereig, de mikor a körlehelten, megváltoztatatlan valóság előtt állott, egyszeriben erőt vett rajta a régi kétségbeesés és az örült vágy, hogy Lygiát megmentse. Mindhiába: Lygia el volt már vesző és ő már csak halálára gondolt. A remény halvány szikrája mégis fel-felcsillant előtte. Nem mondta-e sokszor Péter,

hogy a hit sziklákat mozdíthat meg helyükből? A hit! Igyekezett kétkedését elnyomni, folyton ismételtegette magában, „Hiszek, hiszek!” — és várta a csodát.

Lelki küzdelmei kimerítették erejét. Tagjai megmerevedtek, arra gondolt, hogy az Ur meghallgatta imáját és elérkezett számára a halál órája. Talán Lygia is e pillanatban hal meg és így egyesíti őket Krisztus az Urban.

De ez ájulásszerű állapot nem tartott sokáig. Magához tért, fülébe zugott a türelmetlen néptömeg tombolása.

— Beteg vagy — mondá Petronius — menjünk haza!

Felemelkedett, hogy Viniciusszal kimenjen az arénából, nem törődve azzal, hogy mit fog ehhez szólni a császár. Nero smaragdján keresztül szemlélte mindkettőjüket. Arra gondolt, hogy kettőjük fájdalmát milyen szép költeményben fogja megörökíteni és mily hatást fog azzal elérni.

Vinicius fejét rázta, mikor Petronius a hazamenetelt említtette. Haljon inkább bele, de nem távozik egy tapodtat sem az amphitheatrumból.

A városi prefektus, rőrs kendőjét eldobva magát, megadta a jelt. A császári emelvényen szemben lévő ajtók felpattantak és kilépett Ursus a napfényben uszó arénába.

A hirtelen világozágtól elvakítva, az óriási lygiai hunyorgatott kék szemével, aztán pár lépést tett előre és körülnézett. Mindenki tudta a circuszban, hogy Ursus az, aki Krotót megfojtotta, azért belépésekor izgatott suttogás keletkezett a sorok között.

Ugy állt ott az aréna közepében, mint egy hatalmas kőszobor, gyermekszemeivel majd a közönségre, majd a császárra nézett, majd pedig a vasrácsokra, melyek mögött hóhérait sejtette. Meztelen és fegyvertelen volt, elhatározta, hogy nyugodtan és türelmesen fogja elszívni halálát. Alázatosan letérdelt az aréna közepén.

Az azonban nem tetszett a népek. Már megelégtették azokat a keresztényeket, akik úgy halnak meg, mint a báránykák, ettől az óriástól elvárták, hogy védje magát. Némelyek a mastigforok után kiáltottak, akiknek kötelességük volt a harora kedvetleneket tüzelni, mások ismét hallgatagon vártak, mert nem tudták mi fog történni.

Nem sokáig kellett várakozniok. Éles síphangok között nyíltak meg a vasrácsok és a szolgáló kiáltása között berontott egy hatalmas germán bika, melynek fejére egy meztelen női test volt kötözve.

— Lygia! Lygia! — kiáltott fel Vinicius. Mintha gyilkos vasa járt volna keresztul, össze-rogyott és kezét halántékaira sorozta, nem is emberi hangon, rekedten kiáltotta:

— Hiszek, hiszek, hiszek!

Zugó esend ülte meg az arénát. Az augusztianusok, mint egy ember, felemelkedtek helyeikről, hogy jobban láthassanak le az arénába, ahol rendkívüli dolog játszódott le. Az alázatos, halálra kész lygiai ugyanis, amint királyának leányát megpillantotta a vadállat szarvai között, felugrott, mint egy örült és a bősziült fenevadra rontott.

Megragadta az állatot szarvainál és vasmarokkal tartotta fogva.

— Nézd, nézd! — kiáltott Petronius és lekapta Vinicius fejéről a ráborított tógát.

Az ifjú felugrott, viasszraigra areál és üveges szemekkel pillantott le az arénába.

Senki sem mert lélegzeni. — Oly mély volt a esend, hogy a légy zugását meg lehetett hallani. Az emberek nem hittek a szemeknek. Mióta Róma fennállott, ehhez hasonlót nem láttak az amphitheatrumban.

Ursus lecsendesítette a bikát. Lábát bokájáig befúrta a homokba és megörbült háttal, fejét behúvza a vállába, állt a fenevaddal szemközt.

(Folytatása következik.)

KÖZGAZDASÁG.

A morvák manővere.

Budapest, november 21.

Ma igazán nevezetes fordulat állott be a trencsén-teplai cukorgyár ügyében. Mielőtt beszámolnánk róla, hadd tegyünk egy kijelentést, amelyet a magunk lojalitása diktál pennánk alá. Utolsó cikkünket némelyek félreértették. Ugy értesülünk, hogy a főispán eljárásának jóhiszeműsége ellen intézett támadást láttak benne némelyek. Kimondjuk egész nyíltan, hogy Trencsén-megyé főispánjának eljárását igenis gyökeresen elhibáztuk találgatni, de jóhiszeműségében, viselkedése motivumainak tisztaságában nem kételkedünk.

Fejtetőseink élesek voltak: éleseknek kellett lenniük, mert visszhangzott bennük az az éles hang, amelyvel a főispán — egy trencsén-i lap közlése szerint — a fővárosi sajtót és ügyben pfoglalt álláspontját megírta. Most azt a felvilágosítást kapjuk komoly helyről, hogy az említett trencsén-i lap nem adta vissza híven a főispánnak erre vonatkozó kifejezéseit s jelesül, hogy a főispán a fővárosi sajtót sem rossz akarral, sem illetlenséggel, sem lovagiatlansággal nem vádolta. Természetes, hogy a felvilágosítás után tárgyalanná vált mindaz, amit mi e helyütt válaszul adtunk e kifejezésekre. Eleve a főispán vádját, elcsik a mi feleletünk is. Ha a főispán ur mindjárt melegeiben helyreigazítja a trencsén-i lap közlést, ezzel megelőzi vala a mi éles rípostunkat; sajnáljuk, hogy ezt elmulasztotta, és sajnáljuk, hogy ez a mulasztása azt a kemény választ váltotta ki belőlünk.

Hogy teljesen kimerítsük a tárgynak ezt az oldalát, konstatálni kívánunk még valamit. Illetékes helyről okiratokat becsatoltak rendelkezésünkre, amelyekből kiderül, hogy a főispán a morvák-
kal csakis akkor lépett megegyezésre, mikor a másik érdekesoport akcióját — nem a Wolf-cégnek, hanem e cég jogelődjének hibája révén — pillanatra megienekletnek látszott s hogy a morvák-
kal szemben nem vállalt kifejezett módon kötelezettséget a megye répatermelésének biztosítására. Kiderül az élénk terjesztett adatokból az is, hogy a magyar érdekesoportnak sikerült a maga számára azt a 4000 katasztrális holdnyi répatermelő területet biztosítani, amelynek elérése esetén köteles volt a gyár felépítését megkezdeni, amint-hogy valósággal meg is kezdte. Szívesen konstatáljuk ezt; valamint azt is, hogy Lamich, a magyar érdekeltek jogelődjé ezel teljesítettnek látta a főispán szerződéses köteleseit, de hozzá kell tennünk, hogy a főispán a magyar érdekesoport e jogelődjével kötött szerződésében nem arra kötelezte magát, hogy 4000 katasztrális holdnyi répatermelő terület fog a teplai gyárhoz szegedni, hanem arra, hogy az egész megye répatermelését kizárólag a teplai gyár részére fogja biztosítani. Most pedig ismételtük, hogy a főispán eljárásának a jóhiszeműsége, motivumainak a korrektsége kétség tárgya nem lehet.

A főispán jót akart, mikor úgy okoskodott, hogy inkább legyen a megyének két cukorgyár, mint egy se; de ezt a jót hibás uton s hibás módon kereste. Ugy vélte, hogy nem árt, ha két vas izzik a tűzben; de fájdalom, mind a két vasal nemcsak maga magát égette meg, hanem a megyét is, sőt a magyar nemzetgazdaságnak igen lényeges érdekeit is.

Ezt előrebocsátva, most itt a nyilvánosság színe előtt konfrontálni kívánjuk a főispánt azzal a ténnyel, amely a mai napon következett be. Trencsénben az említett részvénytársaságnak ma rendkívüli közgyűlése volt. Ezen a közgyűlésen két törekvés küzdött meg egymással. Az egyik a Wolf Lipóté, aki a társaságnak eddig alelnöke volt s aki arra törekedett, hogy a cukorgyárnak megkezdett építkezése befejeződjék, a részvénytársaság továbbra is fennmaradjon s a vállalat minél előbb üzemképes állapotba jusson. Ezzel a törekvéssel szembe helyezkedett a morva cukorgyárosok érdekesoportja, amely minden módon azon volt, hogy a közgyűlésen a részvénytársaság felszámolását határoztassa el. A közgyűlésen Wolf Lipóté, a magyar gazdasági érdek önzetes és önzetlen védelmére volt a többség. Wolf Lipóté 2987 részvényt helyezett letétbe s a trencsén-i királyi törvényszék néhány nap előtt hozott végzésében elismerte, hogy a letétbe helyezett részvények után Wolf Lipót szabadon gyakorolhatja a szavazati jogot. A közgyűlésen a morva érdekesoport mégis csak 2500 részvényt ismert el Wolf Lipótéknak s noha a magyar királyi bíróság végzése ezt a jogserorítást már eleve tilalmazta, az igazgatóság ez erőszakos esel után a kisebbségbe szorította Wolf Lipóté; így magát mesterségesen többséggé alakítván, a morva érdekesoport egyszerűen elhatározta a részvénytársaság felszámolását.

Ime, láthatja a közvélemény s láthatja a főispán is, mennyire igaz volt mindaz, amit a morvák-
nak e küzdelemben elfoglalt álláspontja felől

elejétől fogva mondtunk. A morva cukorgyárosoknak nem az kell, hogy Trencsénmegyében álljon egy cukorgyár; az meg még kevésbé kell nekik, hogy ott két cukorgyár álljon, amint azt a főispán ur kieszelte. A morváknak az kell, hogy ne jöjjön létre Trencsénmegyében egyetlenegy cukorgyár sem, hanem egy a vágvölgyi cukor-répa továbbra is potom áron Morvaországba vándoroljon. A főispán ur azt hitte, hogy okosan eslelszik, amikor a magyar érdekesoport gyára mellé biztosítani akar egy második gyárat is, a morvákét. Most, ime, kibujt a szeg a szákából. Kiderült egész világosan, hogy a morvák nem maguk akartak cukorgyárat létesíteni Trencsénmegyében, hanem meg akarták hiúsítani a magyar érdekeltek által tervezett gyárnak létrejöttét. A mai felszámolási határozat leleplezi a morváknak ezt a manőverét, de egyuttal megvádolja a főispánnak eddig követett eljárását is. A főispán eldicselkedett vele a törvényhatóság előtt, hogy ő nem állt a magyar érdekesoport mellé. Ime, láthatja most, minő gyümölcsöt hajtott ez a viselkedése. A morváknak tíz milliót ér az, ha a Vág-völgyben nem jön létre magyar cukorgyár. Ezt a tíz milliót a vágvölgyi magyar gazdák zsebéből húzza ki a morva érdekesoport. Ehhez a tíz millióhoz a morva urak ma hozzájutottak — ingyen. A főispán ur viselkedésének ez lett az eredménye. Vagy beszéljünk enyhébben: a főispán ur viselkedése nem tudta megakadályozni, hogy ide lyukadjon ki a dolog.

Most pedig mondunk még egyet: abból a felszámolásból még sem lesz semmi. A felszámolási határozat törvénytelenül, egy magyar bíróság végzésének flagrans megsértésével, a magyar érdekeltség többségének erőszakos amputációjára jött létre. A bíróság tehát a törvénytelenül létrejött felszámolási határozatot nem fogja jóváhagyni. A főispánnak s a vármegye közönségének még nem késő okólnia. Ha ők nem akarnak okólni, okólnia kell a kormányknak. A magyar kormány nem tűrheti a meggyőződésünk szerint nem is fogja tűrni, hogy egy magyar gyári vállalat erőszakosan a felszámolásba kergetőssék csupán azért, mert néhány gazdag morvaországi cukorgyárosnak oleső magyar répa fáj a foga.

A trencsén-teplai cukorgyár mégis létre fog jönni, mégis magyar befolyás alatt fog állani s a morva manőver még sem fog sikerülni. Eleget sarcolták a morvák a Vág-völgyét. Most már a magyar gazdasági érdek jelentkezik s öntudatosan követeli a maga jogait.

Ipar- és kereskedelem.

Szeczárak. A kontingens nyersszesz ára Budapestén 42.— korona pénzben, 42.50 korona áruban, Bécsben a nyersszesz ára 43.— korona pénzben, illetve 43.20 korona áruban.

Borjувásár. 1900. évi november hó 21-én. (A budapesti marhavásártéri vásártéri pénztár részvénytársaságtól.) Felhajtás: Belöldi élő borjú 227 darab, lelt borjú 4 db, bécsi élő borjú — db, — db, horvát, növendék marha 40 darab, bárány élő — darab, lelt bárány — darab. Argyezések azonos tételekből: Argyezések. Belöldi élő borjú l. r. 80—90 l.-ig, II. r. 62—72 l.-ig, kivételes — l. r. 1. kilomint, lelt borjú 115 l.-től 124 l.-ig, l. r. — l.-től — l.-ig, kivét. — l. kilomint, levonás nélkül. Bécsi lelt borjú — l.-ig. Növendék marha — l.-től — l.-ig, l. r. — l.-ig, II. rendű 40—46 l.-ig, l. kilomint, súlyabb 34—38 l.-ig. Bárány élő — k. lelt bárány — k. kivételes ár — k.-ig páronként. — Lanyha irányzatú állat az üzlet vontaott, az árak kilogrammonként 4 fillérrel csökkentek.

Budapesti sertés-konzumvásár. A ferencvárosi petróleum-rakodónál lévő székes-fővárosi sertés-konzumvásár Argyezése 1900. évi november 21. Készlet 977 darab. Érkezett 1075 darab. Összesen 2052 darab. Eladott 1000 darab. Maradt 1052 darab. Napi árak: 120—180 kilogramm súlyban 74—86 koronáig, 220—280 kilogramm súlyban 80—82 koronáig, 300—380 kg. súlyban 80—94 k.-ig. Öreg nehéz páronként 400—500 kiús 80—90 koronáig. Malac 50—100 kg-ig 50—68 korona. A vásár hangulata lanyha.

A budapesti gabonátözsde.

Budapest, november 21.

A buzaüzlet ma nyugodt hangulatban nyílt meg és 26.000 métermássa került forgalomba tartott árakon.

Eladott:

Buza. Tiszavideki: 500 mm. 79.5 k. 7 K. 87 1/2 f., 100 mm. 80 k. 7 K. 87 1/2 f., 300 mm. 79 k. 7 K. 87 1/2 f., 200 mm. 79 k. 7 K. 87 1/2 f., 200 mm. 80 k. 7 K. 86 1/2 f., 100 mm. 79 k. 7 K. 87 1/2 f., 200 mm. 79 k. 7 K. 87 1/2 f., 100 mm. 79 k. 7 K. 86 f., 400 mm. 79 k. 7 K. 65 f., 400 mm. 78.5 k. 7 K. 60 f., 200 mm. 77 k. 7 K. 55 f., 100 mm. 77.5 k. 7 K. 50 f., 100 mm. 77 k. 7 K. 45 f., 100 mm. 77 k. 7 K. 40 f., 100 mm. 76.5 k. 7 K. 40 f., 100 mm. 74.5 k. 7 K. 20 f., 100 mm. 74.5 k. 7 K. 10 f., 100 mm. 74.2 k. 7 K. 30 fillér.

Pestvidéki: 400 mm. 80 k. 7 K. 60 f., 700 mm. 79 k. 7 K. 60 f., 300 mm. 78.5 k. 7 K. 40 f., 200 mm. 77.5 k. 7 K. 30 f., 100 mm. 77 k. 7 K. 40 f., 100 mm. 77 k. 7 K. 35 f., 1260 mm. 74 k. 7 K. 20 f., 1200 mm. 74 k. 7 K. 27 1/2 fillér.

Makói: 1200 mm. 78 k. 7 K. 55 f.
Fehérmegyei: 1500 mm. 75 k. 7 K. 80 f.
O-becsei: 1750 mm. 75.5 k. 7 K. 32 1/2 f.
Bácskai: 2200 mm. 75 k. 7 K. 12 1/2 f., 1250 mm. 75 k. 7 K. 12 1/2 f.
Erdélyi: 200 mm. 77.5 k. 7 K. 30 f., 100 mm. 78 k. 7 K. 40 f.
Bánsági: 2000 mm. 76.3 k. 7 K. 35 f.
Mitrovicai: 2000 mm. 74 k. 6 K. 80 f.
Ókánizai: 4300 mm. 76 k. 7 K. 18 f.
Mind három hónapra.
Köles: 500 mm. 5 k. 30 f.
Készpénzfizetés mellett.

A készáru hivatalos jegyzése a budapesti áru- és értéktözsde szokásai szerint készpénzben 50 kilogrammonként. — A minőség hektoliterenként és kilogrammonként.

B u z a	Kilós	50 kilogramm ára		Kilós	50 kilogramm ára	
		K.-tól	K.-ig		K.-tól	K.-ig
Tiszavideki	0	79	7.25	79	1.50	7.75
"	"	79	7.16	79	3.30	7.80
"	"	77	7.30	74.5	81	—
"	"	78	7.45	75.5	82	—
"	"	75	7.55	76	79	7.05
Fehérmegyei	0	73	7.15	73.50	76.00	7.50
"	"	77	7.30	74.5	81	—
"	"	78	7.45	75.5	82	—
"	"	75	7.55	76	79	7.05
Pestvidéki	0	73	7.15	73.50	76.00	7.50
"	"	77	7.30	74.5	81	—
"	"	78	7.45	75.5	82	—
"	"	75	7.55	76	79	7.05
Bánsági	0	74	7.00	73.50	76	7.45
"	"	73	7.15	73.50	76	7.45
"	"	77	7.30	74.5	81	—
"	"	78	7.45	75.5	82	—
Bácskai	0	77	7.35	74.5	81	—
"	"	78	7.50	75.5	82	—
"	"	75	7.60	76	79	—
"	"	76	7.75	76.5	80	—
"	"	78	7.85	81	—	—

Egyéb gabonafajták		Kilós		50 kilogramm ára	
		K.-tól	K.-ig		
Rozs	nj elebrundi	73—74	6.70	6.90	
"	másodbrundi	—	6.50	6.70	
Arpa	takarmány	60—61	6.70	6.90	
"	égetni való	62—64	5.90	6.70	
Zab	sörözőre való	64—66	6.50	6.70	
Tengeri	bécsi	68—71	6.80	6.90	
"	másondi	—	—	—	
Répe	káposzta	—	—	—	
"	bécsi	—	—	—	
Köles	—	—	6.40	6.60	

A határidőfolyamán a következő kötések történtek:

Buza áprilisra . . . 7.57—7.58—7.57
Buza októberre . . . 7.74
Magyar buza okt.-re . . . 7.78
Rozs áprilisra . . . 7.22—7.23
Zab áprilisra . . . 5.59—5.60
Tengeri májusra . . . 5.05—5.04—5.03.

Déli egy óra a következő záróárakat állapították meg hivatalosan a tőzsdén:

Buza áprilisra . . . 7.56 pénz 7.57 áru
Buza októberre . . . 7.73 — 7.74 —
Magyar buza okt.-re . . . 7.78 — 7.79 —
Rozs áprilisra . . . 7.22 — 7.23 —
Zab áprilisra . . . 5.58 — 5.59 —
Tengeri májusra . . . 5.03 — 5.04 —
Répe augusztusra . . . 13. — 13.10 —

Délután fél 6 óra körül:

Buza áprilisra . . . 7.56—7.57
Buza 1901. októberre . . . 7.73—7.74
Magyar buza 1901. októberre . . . 7.78—7.79
Rozs áprilisra . . . 7.22—7.23
Tengeri májusra . . . 5.03—5.04
Zab 1901. áprilisra . . . 5.58—5.59
Répe augusztusra . . . —

A budapesti értéktözsde.

A mai értéktözsde irányzata tartózkodó volt s a vezető értékek árfolyamaiban lényegtelen változások állottak elő. A helyi piac el volt hanyagolva. A zárlat igen csendesnek volt mondható.

Berlinben ma ünnep volt, így tehát külföldi jegyzések híján alárendelt forgalom s minimális változások mellett tartózkodóan zárult az üztet.

A helyi piac ugyiszólván szünetelt.

A valutapiac változatlan.

Az előzde tartózkodó.

Jegyzetek: Magyar hitelrészvény 671.25—672.—, Osztrák hitelrészvény 657.55—658.50, Osztrák-magyar Államvasut 655.50—656.50, Rimamurányi vasmű részvény 485.50—487.— korona.

A déli tőzsde üzletelen.

Jegyzetek: Magyar hitelrészvény 671.—672.—, Osztrák hitelrészvény 658.—658.25, Osztrák-magyar Államvasut részvény 656.50—657.50, Közuti vasut részvény 590.—592.— korona.

Forgalomba került: Villamos vasut részvény 274.—279.— korona.

Utóztözsde. A 4 órai záróárak maradt:

Osztrák hitelrészvény 658.—, Magyar hitelrészvény 671.—, Leszámlító bank részvény 423.—, Rimamurányi vasműrészvény 487.—, Osztrák-Magyar Államvasut 656.—, Közuti vasut részvény 596.—, Villamos vasut részvény 275.— korona.

A budapesti terménýtözsde.

A terménýtözsdeben a szezonzerü hangulatnak megfelelően alakultak az árak és végül a terménýtözsde árjegyzőbizottság hivatalosan a következő árfolyamokat állapította meg:

Jegyzetek: Heremag lucerna magyar 39.—45.— korona, vörös aprószemű 55.—57.— korona, vörös erdélyi — korona, vörös bánsági — korona, középszemű 60.—63.— korona, nagyszemű 67.—70.— korona. Disznózsír: budapesti 61.—61.50

korona, vidéki ———. korona. Táblaszalonna: légszártított vidéki ———. korona, városi 4 darabos 49.50—51.—. korona, 3 darabos 51.—52.—. korona, füstölt ———. korona. Szilva: boszniai, szokás szerinti minőség 15.—15.50 korona 120 darabos ———. korona, 100 darabos 16.—16.50 korona, 85 darabos 17.—17.50 korona, azonnali szállítással. Szerbiai szokás szerinti minőség 14.25—14.50 korona, 100 darabos 15.25—15.50 korona, 85 darabos 16.25—16.50 korona. Szilvaiz: szlovéniai 18.25—18.50 korona, szerbiai 16.25—16.60 korona, azonnali való szállításra.

A bécsi értéktőzsde.

Az előzőszen szilárdabb volt a hangulat. Az elátlás könnyű volt. A bankoknál 3½%, kulisszban 4½—5% mellett.

Déli tőzsdén tartottak a szőlő árfolyamok, de az üzlet csendes.

Zárlat szilárd.

Bécs, november 21. (Magyar értékek zárata.) 4½%-os aranyjárdék 115.20. Tiszai és szegedi kölcsön sorsjegye 140.—. Magyar vasúti kölcsön ezüstben 99.10. Magyar keleti vasúti állami kötvény 117.50. Magyar leszámláló- és pénzváltóbank 433.—. Rimamurányi vasművesztvény 485.—. Magyar koronajárdék 90.35. 4½%-os Magyar földterem. kötvény 90.50. Magyar hitelbank részvény 669.—. Magyar nyeregyeni kölcsön sorsjegye 164.—. Kassa-oderbergi vasúti részvény 349.—. Magyar kereskedelmi bank ———. Magyar cukoripar ———.

Bécs, november 21. (Osztrák értékek zárata.) 4½%-os papírjárdék 98.10. 4½%-os osztr. aranyjárdék 115.40. 1800-iki sorsjegye 133.50. Osztrák hitelrészvény 400.—. Angol-osztrák bank 270.—. Bécsi bankgyűjtő 470.—. Osztrák-magyar bank 1693. Déli vasút 117.—. Dunagőzhajózási részvény 752.—. Dohányrészvény 285.—. Császári és királyi arany 11.41. Német bankváltó 117.72. 4½%-os ezüst járadék 97.75. Osztrák koronajárdék 90.35. 1864-iki sorsjegye 507.—. Osztrák hitelintézet részvény 658.50. Unionbank 542.—. Osztrák Landerbank 410.50. Osztrák-magyar államvasút 658.—. Elbavölgyi vasút 470.—. Alpeji bányarészvény 435.—. 30 frank. arany 19.10. Londoni váltó 240.70. Bécsi tramway Lít B. 248.—. Bécsi Tramway Lít A. 255.—. Lipót kohó ———. Az irányzat üzletelen.

Bécs, november 21. (A Budapesti Napló tudósítójának telefonjelentése.) A délutáni magánforgalomban a zárlatok a következők voltak: Osztrák hitelrészvény 658.50. Magyar hitelrészvény 670.—. Angol-Osztrák bank 270.—. Bécsi bankgyűjtő 470.—. Union bank 658.—. Landerbank 117.—. Osztrák-magyar államvasút részvény 658.75. Lombard 117.82. Elbavölgyi vasút 470.—. Északnyugati vasút részvény 460.—. Dohányrészvény 285.—. Rimamurányi vasmű 486.—. Alpeji bányarészvény 435.—. Májusi járadék 98.10. Magyar koronajárdék 90.35. Török sorsjegyek 105.25. Német birodalmi márka 117.77. Napoleon d'or 19.19.

Külföldi értéktőzsde.

Berlin, november 20. (Tőzsdei tudósítás.) Az összes német tőzsdék ma zárva vannak.

Páris, november 20. (Zárlat.) Osztrák-magyar államvasút 704.—. 4½%-os osztrák aranyjárdék 97.75. Osztrák Landerbank ———. 3½%-os francia járadék 100.65. Ottománbank 532.—. 3½%-os francia járadék 101.82. Alpeji bányarészvény ———. Déli vasút 146.—. 4½%-os magyar aranyjárdék 98.70. Párisi bankrészvény 1078. Olasz járadék 94.95. Francia törleszt. járadék ———. Osztrák földhitelezési részvény 12.18. Török dohányrészvény ———. Az irányzat tartott.

Budapest-kőbányai sertés-kereskedelmi csarnok jelentése.

November 21. A sertésüzlet irányzata változatlan.

A) Hízott sertések ára: I. A) Magyar elsőrendű: Oreg nehéz (párkint 400 kilogramm felüli súlyban) ———. Oreg közép (párkint 300—340 kilogramm terjedő súlyban) ———. Fialat nehéz (párkint 320 kilogramm felüli súlyban) 90—98 ———. Fialat közép (párkint 251—320 kilogramm való súlyban) 90—97 ———. Fialat könnyű (párkint 250 kilogramm terjedő súlyban) 90—98 ———. II. Magyar szedett: Nehéz (párkint 260 kilogramm felüli súlyban) ———. Fialat közép (párkint 240—260 kilogramm súlyban) ———. Fialat könnyű (párkint 200 kilogramm terjedő súlyban) ———. III. Romániai: Nehéz (párkint 320 kilogramm felüli súlyban) ———. Fialat közép (párkint 250—320 kilogramm terjedő súlyban) ———. Fialat könnyű (párkint 250 kilogramm terjedő súlyban) ———. IV. Romániai eredeti (Stachl). Nehéz (párkint 240 kilogramm terjedő súlyban) ———. Fialat közép (párkint 250 kilogramm terjedő súlyban) ———. Fialat könnyű (párkint 240 kilogramm terjedő súlyban) 90—92 ———. V. Szerbiai: Nehéz (párkint 200 kilogramm felüli súlyban) 93—95 ———. Fialat közép (párkint 240—260 kilogramm terjedő súlyban) 92—93 ———. Fialat könnyű (párkint 240 kilogramm terjedő súlyban) 90—92 ———.

Sertésárak 1900. november 19. napján volt készlet 35.613 darab, 1900. november 20. napján felhajtott 501 darab, 1900. november 20. napján elszállított 399 darab, 1900. november 21. napjára maradt készletben 35.715 darab.

Kivonat a hivatalos lapból.

— November 21. —

Megerősítés. Az igazságügyminiszter Fodor Dezső budapesti törvényszéki irnokot eddigi állásában végleg megerősítette.

Kivétel. Az igazságügyminiszter Kőcsán Gyula, a budapesti ügyészséghez beosztott bírósági aljegyzőt a budapesti ügyészség kerületébe ügyészségi megbízottul rendelte ki.

Állásfoglalás. A vallás- és közoktatásügyi miniszter Majorossy István fővárosi állami elemi iskolai tanítót a sátoralja-újhelyi állami elemi iskolához jelen minőségében, Molnárné Takács Maria fővárosi állami elemi iskolai tanítót a nagymonostori állami elemi iskolához jelen minőségében, Adorján Marcella torontál-almási és Kükucska György eszéki állami elemi iskolai tanítót, illetve tanítót jelen minőségükben kölcsönösen, Török Anna jászó-mindszenti állami óvónőt a bódai állami óvodához áthelyezte. — Az igazságügyminiszter Kőcsán Gyula kaposvári törvényszéki aljegyzőt a budapesti büntető törvényszékhez, Dombó Kálmán dettái járásbírósi aljegyzőt a kárdásnégyi törvényszékhez, Kruessin Honor ipolyi törvényszéki aljegyzőt a nagygyőri járásbíróshoz, végül Witalski Géza temesvári járásbírósi irnokot a temesvári törvényszékhez helyezte át.

Anyakönyvi kinevezések. A belügyminisztérium vezetésével megbízott miniszterelnök Csikvármegyében anyakönyvvezetőkké a csikvármegyénél kerültek Boesker Antal körjegyzőt, a gyimesközéplaki kerületbe Szabó János helyettes-körjegyzőt, továbbá anyakönyvvezető-helyettesek a gyergyóalföldi kerületbe Vass János segédjegyzőt nevezte ki és valamennyit a házassági anyakönyv vezetésével és a házasságkötésnél való közreműködéssel is megbízta. — Nógrád vármegyében anyakönyvvezető-helyettesek a felső-tiszonyi kerületbe Biringer Árpád jegyzőt irnokot, az ukorszába Csizrák János tanítót, a kislétegyháza Noszvadba Jenő segédjegyzőt, végül a losoncvidéki Pongrácz Géza jegyzőt irnokot nevezte ki és a felső-tiszonyi, valamint a losoncvidéki anyakönyvvezető-helyetteseket a házassági anyakönyv vezetésével és a házasságkötésnél való közreműködéssel is megbízta.

Ügyvédi kamarából. A kassai ügyvédi kamara közlése teszi, hogy Major István ügyvéd, Sátoralja-újhelyi székhellyel, e kamara ügyvédi listájából a felfüggetlenségét felvette. — A besztekerbányai ügyvédi kamara közlése teszi, hogy dr. Messinger Mór ügyvédet Zánófalva és dr. Turzó Iván ügyvédet Besztekerbánya székhellyel az ügyvédek listájából beje-

gyezte. — A nagyváradi ügyvédi kamara közlése teszi, hogy Ille Andor tenkei lakos ügyvéd, Tenke székhellyel, dr. Gáspár Gyula szilagy-somlyói ügyvéd, Szilagy-Somlyó székhellyel, az ezen kamara által vezetett ügyvédek névjegyzékébe felvették. — A miskolci ügyvédi kamara közlése teszi, hogy dr. Fráter Sámuel rimaszombati ügyvéd, a kamara területéről elkötözése következtében, az ügyvédek listájából kitérteltetett és iratart dr. Krausz Gyula rimaszombati ügyvédnek adta át.

Pályázatok. Alsószékvölgyi Állás. Veszprém vármegyében december 8-ig; — a turocszentmártoni (Besztekerbánya) járásbírósnál teletkönyvi átalakító-díjok átlására két hét alatt; — az aradi főgimnázium tanári állására december 18-ig; — a székesfővárosi adófelügyelőségnek fogalmazó-gyakornoki állására két hét alatt; — a váci országos fegyverteljesítő közegyezői állására december 25-ig; — a szerencsi (Sátoralja-újhely) járásbírósnál járásbírói állásra két hét alatt; — a beregszászi pénzügyigazgatóságnál fogalmazó-gyakornoki állásra két hét alatt; — a pozsonyi elöljáró kerületben joggyakornoki állásra két hét alatt; — a ciszterciati törvényszéknek és a gyergyó-szentmiklósi járásbírósnál teletkönyvi átalakító-díjok átlására két hét alatt; — a székesfővárosi adófelügyelőségnek segédtitkár állására két hét alatt; — a honvédelmi minisztériumnál iradossegédítési állásra január 15-ig; — a tengerészeti hatóságban gépész állására december 15-ig; — az aranyos-maróthi törvényszék bírói állására két hét alatt; — a hajdu-böszörményi adóhivatalnál ellenőri állásra két hét alatt lehet a folyamódásokat benyújtani.

Időjelzés.

— Az Országos Meteorológiai Intézet hivatalos jelentése. —

Budapest, november 21.

A depresszió nyugaton ismét zárt alakot öltött, a maximum pedig keletrebb húzódtott vissza. Ennélfogva nyugatról ismét erősödött meg, amely egyre terjedezkedik kelet felé. A hőmérséklet is emelkedett. Nálunk tegnap csak a tenger mellékén volt eső, de ma délelőtt már az ország nyugati felében sok helyütt esik. A hőmérséklet emelkedett.

Küldés: Enyhe idő várható nyugatról terjedezkedő esővel.

Vizállás.

	Nov. 21. 20.		Nov. 21. 20.
	méter		méter
Inn	Schbrding 0.38 0.45	Tisza	M-Szigot 0.31 0.38
Duna	Pánsau 1.16 1.30		Tekesháza 0.12 0.16
	Lina 1.49 1.24		V-Namény 0.75 0.69
	Bécs 1.22 1.04		Tokaj 0.51 0.62
	Pozsony 0.91 1.04		Tisza-Fürdő 0.18 1.03
	Komárom 1.40 1.58		Szolnok 0.16 1.74
	Budapest 1.29 1.07		Csongrád 0.28 1.61
	Páks 0.69 0.74		Szeged 0.29 1.89
	Mohács 1.47 1.19		Török-Bocsa 0.11 0.48
	Gombos 2.01 0.63		Tisza 0.25 0.70
	Ujvidék 1.39 1.16		Óndava 0.39 0.30
	Pančevo 1.70 0.71		Topolya 0.69 0.93
	Orsewa 2.19 2.14		Hód 0.36 0.47
Morva	Magyarfalva 0.45 0.41	Bodrog	Zemplén 1.95 1.81
Vág	Zalona 1.2 0.64		Székfölding 0.16 1.74
	Trencsén 0.81 0.78	Hernád	H-Nemő 0.60 0.39
	Székfölding 1.08 0.58	Berettyó	Margita 0.14 0.20
Rába	Sz-dietárd 0.92 0.84		H-Tifala 0.10 0.20
	Székfölding 0.38 0.39	Körös	
Dráva	Győr 1.0 0.21		N-Várd 0.27 0.14
	Pottau 0.80 0.71		Boldány 0.67 0.38
	Zákány 0.19 0.12		Temes 0.05 0.14
	Bécs 0.39 0.17		Gurshono 0.24 0.21
	Raab 1.25 1.01		Borsod 0.48 0.18
Mura	M-Székfölding 0.60 0.39		Békés 0.14 0.14
Sáva	Zalona 1.20 1.16	Maros	Gyoma 0.22 0.16
	Székfölding 0.55 0.71		Gy-Fehérvár 0.20 0.35
	Mitrovica 4.13 3.06		Branyaska 0.16 0.68
Szamos	Dnie 0.31 0.24		Székfölding 0.16 0.68
	Szatmár 0.19 0.17		Arad 1.28 0.36
Kraszna	N-Majlány 1.79 1.70	Timok	K-Kostoly 0.28 1.37
Latorca	Munkács 0.10 0.92	Bega	Kisköz 0.43 0.64
Laborca	Honkcsa 0.10 0.10		Temesvár 0.18 0.68
Ung	Ugyvár 0.18 0.20		Becsere 0.44 0.42

Olcsó butor-eladás.

2 szekrény, 2 ajtó fényezett ———	30 frt	1 ebédlőszék, 6-német stíl ———	3.50 frt
2 ágy, fényezett ———	22	1 íróasztal, 3 fiókos ———	16
1 éjjeli szekrény, fényezett ———	8	1 hálószotha, matt díofa ———	100
1 mosdó, 2 ajtó, fényezett ———	14	1 hálószotha, faragott ———	130
2 szekrény, 2 ajtó, díofa, matt ———	30	1 garnitúra crépe- vagy bourette- ———	55
2 ágy, magas, díofa, matt ———	28	1 behuzat ———	80
1 éjjeli szekrény, díofa, márvánnyal ———	8	1 garnitúra selyem-behuzat ———	80
1 kredenc, 4 ajtó, fülkés, faragott, márv. ———	46	1 garnitúra plüss-behuzat ———	10
1 diván, magas támla szőnyeggel ———	40	1 szalonasztal ———	26
1 ebédlő-asztal, díofa, matt ———	4.12	1 consol márvánnyal és tükör ———	26

Nagy választék egyszerű, valamint a legdiszesebb kivitelű butorokban.

Dósa Kálmán fővárosi asztalos és kárpitos butortelepe
Budapest, Erzsébet tér 18 Sas-utca sarok, I. emelet.
Arányos kiválasztás ingyen és bérmentve.

Matrólyag és gummi, elismert legjobb francia gyártmány. eredeti párisi csomagolásban tucatoként: 2, 4, 6, 8, 10, 12, 16 korona. Capot americains (rövid): 6, 8, 10 korona. Párisi hölgy övszíjak: 4, 6, 8, 10, 12 korona. 66 övszíj (Pely porus), Pessarium oclusium. Menzina tanár szorint: 5 korona, bevezető hozzá: 3 korona. Diana-öv (havi kötszer) darabonként: 11 kor. Dusan felszerelt raktár: Irrigatorok, bidék, mindennemű suspensoriumok, valamint a betegápoláshoz szükséges összes cikkek férfiak és nők részére.

Szolid kisajánlás! Olcsó árak! Kimerítő árjegyzékeket, zárt borítékban, titoktartás mellett, díjtalanul küld szét:

KELETI J. orvos-sebészeti mű-és kötszer-gyár
Budapest, IV. Koronaherceg-utca 17 b.
(Alapított 1878.) Tisztelettel kérek a címre jól megjelenni!

Szőlőoltványok és európai gyökérszőlőoltványok. 1900. Szőlőoltványminőségben teljes jótállással, felfüggetlenül és minden juttatás nélkül. A minden lezártított árakról, az előző tollal megnevezett és a szőlőoltványminőségű csak szőlőoltványban és előző ollványoknak saját költségemmel visszavetve az ingyen és bérmentve küldött árjegyzék nyújt fel és kimerítő leírásokkal.

Riparia-Portalis (valdi Gloire de Montpellier). Rupestris-Monticola (azonos és teljesen fajtázta).

Élekerítés (dőlővessző) csomok. Gleditsia-ohia. — (Koronatörzs, Krastoblia vagy fűkődpálya).

Árjegyzékek ingyen és bérmentve küldetnek. Ezen katalógus megismerve minden kertésznek igen drágának kell lennie, még azoknak is, akik rendelni semmit nem akarnak, mert benne nem csak az árak jegyzéke foglaltatik, hanem számos egyéb tudomány, melyek a kertésznek nagy hasznát lehet szolgálni. Tartalmazza ezeken kívül az összes szőlőfajták leírását, termékeiket, vidékeinket viselőket, meteszt, betegségeiket, szőlőben elterjedt károsítókat és nekik valószínűleg tudvaleg. Egyeztetve az előzővénnyel telepítés rendkívüli eredményt, melyek minden gazdára nagy előnyök lehetnek. — Cím: Ermetiki szőlőoltvány-telep. Nagy Gábor, Nagy-Körny u. p. Székelyud.

A MAGYAR KÖNYVTÁR KÖTÖTT KIADÁSA.

A magyar irodalom és a leghíresebb világirodalom műveit közzé adja. A könyvek a híres budapesti Magyar Könyvtárban vannak kiadva és az egész országban elterjedt. — Megjelentek addig:

MAGYAR ELBESZÉLŐK TÁRA.

JOKAI MÓR. Ne arany hozam és egyéb elbeszélések. — Szép angolul. Kis képek. 90 fl.
PORCÓ (Ang. Adott). A Völgy Vára és egyéb elbesz. — PAPP DÁNIEL. Toldi szerelmek és egyéb elbesz. 90 fl.
SIPULUSZ (Rákosi Viktor). Humoreszek. 90 fl.
BARSONY ISTVÁN. Vadászutazások. — THURY ZOLTÁN. Irák és paraszok. — Sajó 90 fl.
MURAI KÁROLY. Mesék. — TÁBORI ROBERT. Különös történetek. 90 fl.

MAGYAR KÖLTŐK TÁRA.

ARANY JÁNOS. Toldi. — Toldi estje. — Személyes nyelvi Toldi szerelmek és egyéb elbesz. 2.70 fl.
OLASZ ELBESZÉLŐK TÁRA. — FAIRNA, VERGA, SRAFO, DE AMICIS, CAPTANA, CASTELLANO. Kis elbeszélések. 90 fl.

ANGOL ELBESZÉLŐK TÁRA.

H. G. WELLS. Világok harca. Mars-lakók a földön. 90 fl.
SZINMŰTÁR. — JOKAI MÓR. Fekete vor Uránia 5 fejezetben. — Helvia. Dráma 2 fejezetben. — 1.20 fl.
IBSEN HENRIK. A négyfűlős. Színműveletről. — A tarsadalmi támasz. Színműveletről. 90 fl.

További kötetek következnek.

Megrendelhet: **LAMPEL R. (WODIANER F. és FIAI)** os. és k. adv. könyvkereskedésben Budapest, Andrássy út 21. sz.
Kapható minden könyvtárakból is.

nek, vagy a pénz visszadatik.

Csak V. Deák Ferenc-tól 10. sz.

A legújabb
francia
és angol
Gummi

különlegességek,
valódiak ítélték
mellett.

Csakis: Pollitzer Mór és Fiánál.
BUDAPEST, Deák-utca 10.
Tessék a címre figyelni!

Hálháló
Roulé eredeti dobozban,
tucatja 3, 4, 5
és 6 frt. Roulé egyen-
ként csomagolva, tu-
catja 3, 4, 5 és 6 frt. (Roulé-tucatja 4 és
5 frt. Roulé-tucatja 3 és 4 frt. Roulé-tucatja 2 és 3 frt. Roulé-tucatja 1 és 2 frt. Roulé-tucatja 0 és 1 frt.)
Nőknek legjobban: DIANAOF Tucatja 4 és 5 frt.

Feltűnést keltő!

Tea-szilviorium
(FINE FLEUR.)

A rumot teljesen pótolja Hermann A.-féle tea-szilvioriumja (Fine Fleur), mely már mindenütt, sőt a legmagasabb körökben is kiváló finom zamattal és valódiságával fogva közrekelve, mintegy jobb, jutányosabb és kiadóbb, mint minden külföldi behozott rum.

Hermann A. horvátországi szilviorium csarnok
Budapest, Erzsébet-tér 18. G. szám.

Több évi kísérletek után sikerült destilláció útján egy oly terményt előállítani, mely higiéniai szempontból, valamint kiváló finom zamattal folytán nemcsak teljesen pótolja a rumot, hanem finomsága és kiadó volta miatt minden külföldi behozott (importált) rum elé helyezendő, miért is a t. c. közönséget saját érdekében tisztelettel felkértem tea-szilviorium (Fine Fleur) kintinóságról meggyőződni, teljes biztonsággal számíthat a t. c. közönség általános kielégültségére és becses elismerésére.

Dezmann A. gőz-destillációja Vasad (Horvátország).
Egyedüli elárulása:

A ki jó sérvkötőt akar, forduljon bizalommal alantli céghez.

Ajánlja kizárólag saját gyártmányú sérvkötőt, haskötőt, egyenestartót, suspensoriumot, valamint az összes betegségekhez szükséges kötőeszközöket minden testre: Orthopedikus, műlábakat és kezeket és minden a szakmába vágó kötszereket. Hivatkozom arra, hogy számos éven át a külföldön, különösen a legújabb kötszerekkel dolgoztam és munkám a letelező tanácsoknál a legjobban bizonyult. Érvényes megrendelésnél kérem a test méreteit és hogy jobb, olaj vagy kötőanyag szükségese. Ára egy oldalra 4 frtől 6 frt-ig, két oldalra 8 frtől 10 frt-ig. Kikötőeszközök: fűzők, valójában francia és angol gummi és hálószerű kötszerekben, tucatja 120 krtól 6 frt-ig. Párlat és szpongia Salfet-Spencer, tucatja 4 frtől 6 frt-ig, fesszám csomagolásban (még védi), hálószerű kötszerek tucatja 120 frt. Megrendeléseket pontosan és leggyorsabb diszkrét módon!

RADVANYI L.
székesvárosi kötszer-gyáros
Budapest, VII. ker. Erzsébet-körút 36.

Titkos betegségek ellen

25 évi, részben katonasorvisi (a bécsi és budapesti katonakórházakban), részben magánorvos tapasztalatai után legelőszövebben ajánlható

DR. KAJDACSY,
v. cs. és k. ezredorvos.

Electrotherapiai rendelő intézete
Budapest, Váci-körút 4. sz. 1. em.

A legelhangzóbb higiénikus eljárásokat, legújabb higiénikus eljárásokat, bűnjelzőseket, egyházi, az önfertőztetés utóhatását

Elgyengült férfierőt
az orvosi világ által legújabbban olyannyira felkarolt és hatásában páratlan sikerű

Electro-Massage
vagy **Psychrophor**

által, magánorvosok, nőknél fehérfolyás, befecskendezés nélkül, a legmagasabb bűnjelzőseket, valamint ifjúkori bűnjelzőseket, beállított ideg és ennek utókövetkezményeképp létrehozott háttérerőket gyógyít a legújabb gyógy mód szerint alaposan és biztos, állandó sikerrel.

Rendel: délelőtt 9 órától 4 óráig; este 7-8 óráig.
Nőknek egy mint férfiaknak külön be és kijárát.
Külön várótermek.

Levelekre díjtalanul azonnal válaszoltam; esetleg gyógyszerre is gondoskodva leszek.

HERMANN A. horvátországi szilviorium csarnok
V. Erzsébet-tér 18. G. sz. Fűző-utca sarkán.
Fenti védjegyre kérem ügyelni!

Oh jaj!

EGGER
mellpasztillái

melyek az étvágyt nem rontják és kitűnő ízűek.

Doboz 1 kor. és 2 korona.
Próbadoz 50 fillér.
Kapható minden gyógyszerárban és droguériában.
Fő- és szétosztó raktár:
"NÁDOE"-gyár
Budapest, VI. Váci-körút 17.

Éljen!

EGGER-mellpasztilla
csakhamar megszabadított!

Kwizda Ferenc János
cs. és kir. oszt.-magy., román kir. és bolgár fejed. udv. szállító,
kerületi gyógyszerész, Kornenburg Bécs mellett.

8 arany-, 10 ezüstérem, 50 dísz- és elismerő-érem.

Gs. és ki. mosóvíz lovaknak.

Kwizda-féle Restitutions-fluid
1 üveg ára 2 korona 80 fillér.

Közel 40 év óta udvari állatokban, valamint nagyobb katonai és polgári állatokban használatban van erősebb, nagyobb erőmegtérítőkkel és után, továbbá ácsomódnak, rándások és inak merevségénél stb. kapható a lovakat kiváló teljesítményre és idegrendszerre. Valódi csak fenti védjegyre kapható az Osztrák-Magyar monarchia minden gyógyszerárban és droguériában. 16-18-19-20-21-22-23-24-25-26-27-28-29-30-31-32-33-34-35-36-37-38-39-40-41-42-43-44-45-46-47-48-49-50-51-52-53-54-55-56-57-58-59-60-61-62-63-64-65-66-67-68-69-70-71-72-73-74-75-76-77-78-79-80-81-82-83-84-85-86-87-88-89-90-91-92-93-94-95-96-97-98-99-100-101-102-103-104-105-106-107-108-109-110-111-112-113-114-115-116-117-118-119-120-121-122-123-124-125-126-127-128-129-130-131-132-133-134-135-136-137-138-139-140-141-142-143-144-145-146-147-148-149-150-151-152-153-154-155-156-157-158-159-160-161-162-163-164-165-166-167-168-169-170-171-172-173-174-175-176-177-178-179-180-181-182-183-184-185-186-187-188-189-190-191-192-193-194-195-196-197-198-199-200-201-202-203-204-205-206-207-208-209-210-211-212-213-214-215-216-217-218-219-220-221-222-223-224-225-226-227-228-229-230-231-232-233-234-235-236-237-238-239-240-241-242-243-244-245-246-247-248-249-250-251-252-253-254-255-256-257-258-259-260-261-262-263-264-265-266-267-268-269-270-271-272-273-274-275-276-277-278-279-280-281-282-283-284-285-286-287-288-289-290-291-292-293-294-295-296-297-298-299-300-301-302-303-304-305-306-307-308-309-310-311-312-313-314-315-316-317-318-319-320-321-322-323-324-325-326-327-328-329-330-331-332-333-334-335-336-337-338-339-340-341-342-343-344-345-346-347-348-349-350-351-352-353-354-355-356-357-358-359-360-361-362-363-364-365-366-367-368-369-370-371-372-373-374-375-376-377-378-379-380-381-382-383-384-385-386-387-388-389-390-391-392-393-394-395-396-397-398-399-400-401-402-403-404-405-406-407-408-409-410-411-412-413-414-415-416-417-418-419-420-421-422-423-424-425-426-427-428-429-430-431-432-433-434-435-436-437-438-439-440-441-442-443-444-445-446-447-448-449-450-451-452-453-454-455-456-457-458-459-460-461-462-463-464-465-466-467-468-469-470-471-472-473-474-475-476-477-478-479-480-481-482-483-484-485-486-487-488-489-490-491-492-493-494-495-496-497-498-499-500-501-502-503-504-505-506-507-508-509-510-511-512-513-514-515-516-517-518-519-520-521-522-523-524-525-526-527-528-529-530-531-532-533-534-535-536-537-538-539-540-541-542-543-544-545-546-547-548-549-550-551-552-553-554-555-556-557-558-559-560-561-562-563-564-565-566-567-568-569-570-571-572-573-574-575-576-577-578-579-580-581-582-583-584-585-586-587-588-589-590-591-592-593-594-595-596-597-598-599-600-601-602-603-604-605-606-607-608-609-610-611-612-613-614-615-616-617-618-619-620-621-622-623-624-625-626-627-628-629-630-631-632-633-634-635-636-637-638-639-640-641-642-643-644-645-646-647-648-649-650-651-652-653-654-655-656-657-658-659-660-661-662-663-664-665-666-667-668-669-670-671-672-673-674-675-676-677-678-679-680-681-682-683-684-685-686-687-688-689-690-691-692-693-694-695-696-697-698-699-700-701-702-703-704-705-706-707-708-709-710-711-712-713-714-715-716-717-718-719-720-721-722-723-724-725-726-727-728-729-730-731-732-733-734-735-736-737-738-739-740-741-742-743-744-745-746-747-748-749-750-751-752-753-754-755-756-757-758-759-760-761-762-763-764-765-766-767-768-769-770-771-772-773-774-775-776-777-778-779-780-781-782-783-784-785-786-787-788-789-790-791-792-793-794-795-796-797-798-799-800-801-802-803-804-805-806-807-808-809-810-811-812-813-814-815-816-817-818-819-820-821-822-823-824-825-826-827-828-829-830-831-832-833-834-835-836-837-838-839-840-841-842-843-844-845-846-847-848-849-850-851-852-853-854-855-856-857-858-859-860-861-862-863-864-865-866-867-868-869-870-871-872-873-874-875-876-877-878-879-880-881-882-883-884-885-886-887-888-889-890-891-892-893-894-895-896-897-898-899-900-901-902-903-904-905-906-907-908-909-910-911-912-913-914-915-916-917-918-919-920-921-922-923-924-925-926-927-928-929-930-931-932-933-934-935-936-937-938-939-940-941-942-943-944-945-946-947-948-949-950-951-952-953-954-955-956-957-958-959-960-961-962-963-964-965-966-967-968-969-970-971-972-973-974-975-976-977-978-979-980-981-982-983-984-985-986-987-988-989-990-991-992-993-994-995-996-997-998-999-1000-1001-1002-1003-1004-1005-1006-1007-1008-1009-1010-1011-1012-1013-1014-1015-1016-1017-1018-1019-1020-1021-1022-1023-1024-1025-1026-1027-1028-1029-1030-1031-1032-1033-1034-1035-1036-1037-1038-1039-1040-1041-1042-1043-1044-1045-1046-1047-1048-1049-1050-1051-1052-1053-1054-1055-1056-1057-1058-1059-1060-1061-1062-1063-1064-1065-1066-1067-1068-1069-1070-1071-1072-1073-1074-1075-1076-1077-1078-1079-1080-1081-1082-1083-1084-1085-1086-1087-1088-1089-1090-1091-1092-1093-1094-1095-1096-1097-1098-1099-1100-1101-1102-1103-1104-1105-1106-1107-1108-1109-1110-1111-1112-1113-1114-1115-1116-1117-1118-1119-1120-1121-1122-1123-1124-1125-1126-1127-1128-1129-1130-1131-1132-1133-1134-1135-1136-1137-1138-1139-1140-1141-1142-1143-1144-1145-1146-1147-1148-1149-1150-1151-1152-1153-1154-1155-1156-1157-1158-1159-1160-1161-1162-1163-1164-1165-1166-1167-1168-1169-1170-1171-1172-1173-1174-1175-1176-1177-1178-1179-1180-1181-1182-1183-1184-1185-1186-1187-1188-1189-1190-1191-1192-1193-1194-1195-1196-1197-1198-1199-1200-1201-1202-1203-1204-1205-1206-1207-1208-1209-1210-1211-1212-1213-1214-1215-1216-1217-1218-1219-1220-1221-1222-1223-1224-1225-1226-1227-1228-1229-1230-1231-1232-1233-1234-1235-1236-1237-1238-1239-1240-1241-1242-1243-1244-1245-1246-1247-1248-1249-1250-1251-1252-1253-1254-1255-1256-1257-1258-1259-1260-1261-1262-1263-1264-1265-1266-1267-1268-1269-1270-1271-1272-1273-1274-1275-1276-1277-1278-1279-1280-1281-1282-1283-1284-1285-1286-1287-1288-1289-1290-1291-1292-1293-1294-1295-1296-1297-1298-1299-1300-1301-1302-1303-1304-1305-1306-1307-1308-1309-1310-1311-1312-1313-1314-1315-1316-1317-1318-1319-1320-1321-1322-1323-1324-1325-1326-1327-1328-1329-1330-1331-1332-1333-1334-1335-1336-1337-1338-1339-1340-1341-1342-1343-1344-1345-1346-1347-1348-1349-1350-1351-1352-1353-1354-1355-1356-1357-1358-1359-1360-1361-1362-1363-1364-1365-1366-1367-1368-1369-1370-1371-1372-1373-1374-1375-1376-1377-1378-1379-1380-1381-1382-1383-1384-1385-1386-1387-1388-1389-1390-1391-1392-1393-1394-1395-1396-1397-1398-1399-1400-1401-1402-1403-1404-1405-1406-1407-1408-1409-1410-1411-1412-1413-1414-1415-1416-1417-1418-1419-1420-1421-1422-1423-1424-1425-1426-1427-1428-1429-1430-1431-1432-1433-1434-1435-1436-1437-1438-1439-1440-1441-1442-1443-1444-1445-1446-1447-1448-1449-1450-1451-1452-1453-1454-1455-1456-1457-1458-1459-1460-1461-1462-1463-1464-1465-1466-1467-1468-1469-1470-1471-1472-1473-1474-1475-1476-1477-1478-1479-1480-1481-1482-1483-1484-1485-1486-1487-1488-1489-1490-1491-1492-1493-1494-1495-1496-1497-1498-1499-1500-1501-1502-1503-1504-1505-1506-1507-1508-1509-1510-1511-1512-1513-1514-1515-1516-1517-1518-1519-1520-1521-1522-1523-1524-1525-1526-1527-1528-1529-1530-1531-1532-1533-1534-1535-1536-1537-1538-1539-1540-1541-1542-1543-1544-1545-1546-1547-1548-1549-1550-1551-1552-1553-1554-1555-1556-1557-1558-1559-1560-1561-1562-1563-1564-1565-1566-1567-1568-1569-1570-1571-1572-1573-1574-1575-1576-1577-1578-1579-1580-1581-1582-1583-1584-1585-1586-1587-1588-1589-1590-1591-1592-1593-1594-1595-1596-1597-1598-1599-1600-1601-1602-1603-1604-1605-1606-1607-1608-1609-1610-1611-1612-1613-1614-1615-1616-1617-1618-1619-1620-1621-1622-1623-1624-1625-1626-1627-1628-1629-1630-1631-1632-1633-1634-1635-1636-1637-1638-1639-1640-1641-1642-1643-1644-1645-1646-1647-1648-1649-1650-1651-1652-1653-1654-1655-1656-1657-1658-1659-1660-1661-1662-1663-1664-1665-1666-1667-1668-1669-1670-1671-1672-1673-1674-1675-1676-1677-1678-1679-1680-1681-1682-1683-1684-1685-1686-1687-1688-1689-1690-1691-1692-1693-1694-1695-1696-1697-1698-1699-1700-1701-1702-1703-1704-1705-1706-1707-1708-1709-1710-1711-1712-1713-1714-1715-1716-1717-1718-1719-1720-1721-1722-1723-1724-1725-1726-1727-1728-1729-1730-1731-1732-1733-1734-1735-1736-1737-1738-1739-1740-1741-1742-1743-1744-1745-1746-1747-1748-1749-1750-1751-1752-1753-1754-1755-1756-1757-1758-1759-1760-1761-1762-1763-1764-1765-1766-1767-1768-1769-1770-1771-1772-1773-1774-1775-1776-1777-1778-1779-1780-1781-1782-1783-1784-1785-1786-1787-1788-1789-1790-1791-1792-1793-1794-1795-1796-1797-1798-1799-1800-1801-1802-1803-1804-1805-1806-1807-1808-1809-1810-1811-1812-1813-1814-1815-1816-1817-1818-1819-1820-1821-1822-1823-1824-1825-1826-1827-1828-1829-1830-1831-1832-1833-1834-1835-1836-1837-1838-1839-1840-1841-1842-1843-1844-1845-1846-1847-1848-1849-1850-1851-1852-1853-1854-1855-1856-1857-1858-1859-1860-1861-1862-1863-1864-1865-1866-1867-1868-1869-1870-1871-1872-1873-1874-1875-1876-1877-1878-1879-1880-1881-1882-1883-1884-1885-1886-1887-1888-1889-1890-1891-1892-1893-1894-1895-1896-1897-1898-1899-1900-1901-1902-1903-1904-1905-1906-1907-1908-1909-1910-1911-1912-1913-1914-1915-1916-1917-1918-1919-1920-1921-1922-1923-1924-1925-1926-1927-1928-1929-1930-1931-1932-1933-1934-1935-1936-1937-1938-1939-1940-1941-1942-1943-1944-1945-1946-1947-1948-1949-1950-1951-1952-1953-1954-1955-1956-1957-1958-1959-1960-1961-1962-1963-1964-1965-1966-1967-1968-1969-1970-1971-1972-1973-1974-1975-1976-1977-1978-1979-1980-1981-1982-1983-1984-1985-1986-1987-1988-1989-1990-1991-1992-1993-1994-1995-1996-1997-1998-1999-2000-2001-2002-2003-2004-2005-2006-2007-2008-2009-2010-2011-2012-2013-2014-2015-2016-2017-2018-2019-2020-2021-2022-2023-2024-2025-2026-2027-2028-2029-2030-2031-2032-2033-2034-2035-2036-2037-2038-2039-2040-2041-2042-2043-2044-2045-2046-2047-2048-2049-2050-2051-2052-2053-2054-2055-2056-2057-2058-2059-2060-2061-2062-2063-2064-2065-2066-2067-2068-2069-2070-2071-2072-2073-2074-2075-2076-2077-2078-2079-2080-2081-2082-2083-2084-2085-2086-2087-2088-2089-2090-2091-2092-2093-2094-2095-2096-2097-2098-2099-2100-2101-2102-2103-2104-2105-2106-2107-2108-2109-2110-2111-2112-2113-2114-2115-2116-2117-2118-2119-2120-2121-2122-2123-2124-2125-2126-2127-2128-2129-2130-2131-2132-2133-2134-2135-2136-2137-2138-2139-2140-2141-2142-2143-2144-2145-2146-2147-2148-2149-2150-2151-2152-2153-2154-2155-2156-2157-2158-2159-2160-2161-2162-2163-2164-2165-2166-2167-2168-2169-2170-2171-2172-2173-2174-2175-2176-2177-2178-2179-2180-2181-2182-2183-2184-2185-2186-2187-2188-2189-2190-2191-2192-2193-2194-2195-2196-2197-2198-2199-2200-2201-2202-2203-2204-2205-2206-2207-2208-2209-2210-2211-2212-2213-2214-2215-2216-2217-

A hirdetésekre díjmentesen ad felvilágosítást a kiadóhivatal: Józsefkörút 18. szám.

...m nékül. — Fog-
gyökerekre illes-
— Fogor-

Nyomatott a „Pátria” irodalmi és nyomdai vállalat részvénytársaság körforgógépén, Budapest, IX., Üllői-ut 25.